

WP7. Activity 7.4. Output 7.4.1

Analysis of the results and its progress and final report

Versió 03.10.2019

Edifici MRA
Campus UAB
08193 Bellaterra
+34 93 581 34 46

Escola de polítiques
socials i ubanes
Urrutia, 17
08042 Barcelona
+34 93 407 62 03

<http://igop.uab.cat>
gr.igop@uab.cat

Equip format per:

IGOP

Ismael Blanco, Charlotte Fernández, Raquel Gallego, Giulia Marra, Sergio Yanes

Maquetació: Jaume Badosa

Contingut

1. INTRODUCCIÓ	8
2. METODOLOGIA I CALENDARI	9
2.1 Enquesta a les famílies	9
2.1.1 Contingut de les enquestes	11
2.2 Entrevistes i grups de discussió	13
2.3 Calendari del treball de camp	15
3. EFECTES DEL B-MINCOME I LA PA4 SOBRE LES PERSONES BENEFICIÀRIES	17
3.1 Característiques sociodemogràfiques de la mostra	17
3.2 Percepció sobre el barri i la comunitat	27
3.2.1 Relació amb el barri	27
3.2.2 La visió general sobre el barri	28
3.2.3 El barri en termes de solidaritat, confiança i diversitat	30
3.3 Factors micro: Les persones segons les seves capacitats, aptituds i felicitat personal	35
3.3.1 Capacitats i aptituds	35
3.3.2 Felicitat i seguretat en un mateix	37
3.4 Factors meso: Capital social, vida comunitària i participació al barri	38
3.4.1 Relacions socials	39
3.4.2 Participació comunitària	42
3.5 Factors macro: els agents institucionals	47
3.5.1 Visió de l'administració pública	47
3.6 Valoració de la importància que ha tingut B-MINCOME i de l'assoliment de les expectatives inicials	51
3.7 Motivació per participar	56
3.8 Síntesi dels resultats comparatius de l'enquesta	61
4. EFECTES DE B-MINCOME I DE LA POLÍTICA COMUNITÀRIA: VISIÓ DELS AGENTS COMUNITARIS	62
4.1 Sobre les famílies-persones (nivell micro)	63
4.1.1 Superació de l'aïllament i creació de vincles	63
4.1.2 Millora de les capacitats	65

4.1.3 Visibilització del paper de les dones	68
4.2 Sobre la vida comunitària (nivell meso)	69
4.2.1 Incidència desigual sobre el teixit social del barri	70
4.2.2 Canvi en les relacions interculturals	73
4.2.3 Enfortiment del paper dels equipaments	74
4.3 Sobre les relacions públic-comunitàries (nivell macro)	76
4.3.1 Canvi en la interlocució entre tècnics i veïns.....	77
4.3.2 Canvi en la visió dels professionals de Serveis Socials i la seva actuació	79
4.3.3 Generació d'aliances i espais de coordinació entre professionals.....	81
4.4 Expectatives de continuïtat de la PA4	81
4.5 Síntesi de resultats de la visió dels agents comunitaris	84
5. CONCLUSIONS I CONTRAST D'HIPÒTESIS DEL CANVI	85
5.1 Canvi individual	85
5.2 Canvi en les dinàmiques comunitàries	87
5.3 Canvi institucional i de relacions públic-comunitàries	89
6. ANEXOS	92
6.1 Guió entrevista a professionals i entitats del teixit associatiu.....	92
6.2 Guió grup de discussió amb professionals de les polítiques actives	93
6.3 Enquesta a les famílies (versió castellà).....	94

ÍNDEX TAULES I FIGURES

Taula 1: Fitxa de les enquestes de la PA4	9
Taula 2: Distribució per sexe de les enquestes segons el barri de procedència	10
Taula 3. Distribució d'entrevistes i grups de discussió durant les dues fases d'avaluació.....	14
Taula 4. Cronograma de les fases de la PA4 i de les activitats de l'IGOP	15
Figura 1. Participació a l'enquesta anterior	17
Figura 2. Distribució per sexes	18
Taula 5: Distribució de la població per barris segons diferents mostres	19
Gràfic 1: Percentatges de població de la mostra segons barris	19
Figura 3. Distribució d'edats de la mostra.....	20
Taula 6. Edats segons tipus de mostra.....	20
Figura 4. Situació familiar dels enquestats.....	21
Taula 7. Situació familiar de les persones enquestades per sexe.....	21
Figura 5. Nivell d'estudis dels participants.....	22
Taula 8. Comparació en percentatges del nivell d'estudis segons barris i ciutat.....	23
Figura 6. Distribució percentual de les situacions laboral	24
Gràfic 2. Comparativa del percentatge d'atur per barris.....	25
Figura 7. Distribució per orígens	26
Gràfic 3. Principals nacionalitats de les persones enquestades	26
Figura 8. Temps al barri (arrelament).....	27
Figura 9. Distribució de respostes a la pregunta "A vostè li agrada el seu barri?"	28
Figura 10. Relació entre els veïns del barri.....	29
Figura 11. Percepció de la millora de la vida social en el barri.	29
Gràfic 4. Disposició personal per ajudar a altres persones, especialment aquelles amb més necessitats	30
Gràfic 5. Grau de confiança vers els veïns que un coneix	31
Gràfic 6. Grau de confiança vers la gent del barri	32
Gràfic 7. En aquest barri, els veïns són solidaris i s'ajuden entre ells quan hi ha problemes.....	32
Gràfic 8. Els veïns / es són que conec són solidaris / es i es pot comptar amb ells / es quan hi ha problemes	33
Gràfic 9. Valoració positiva de la diversitat al barri.....	34
Taula 9. Resum de les respostes sobre el barri en termes de solidaritat, confiança i diversitat	34
Gràfic 10. Capacitat expressada per parlar en públic.....	36
Gràfic 11. Capacitat expressada per dirigir projectes col·lectius.....	36
Gràfic 12. Felicitat i satisfacció amb un mateix.....	37

Gràfic 13. Seguretat expressada en un mateix.....	37
Taula 10. Resum sobre les respostes relacionades amb els factors micro: les persones segons les seves capacitats, aptituds i felicitat personal.....	38
Gràfic 14. Les relacions amb les persones més properes a mi (família, amics ...) són bones	39
Gràfic 15. Predisposició per relacionar-se amb persones que no siguin amics o familiars.....	40
Gràfic 16. Grau de confiança en els veïns del barri en cas de problema personal	40
Figura 12. Grau d'importància dels següents agents per resoldre problemes socials o econòmics	41
Gràfic 17. Consideració del barri com a participatiu i de les seves entitats com actives.....	42
Gràfic 18. Grau d'interès per conèixer i col·laborar amb les entitats del barri.....	42
Gràfic 19. Predisposició per fer coses per a millorar la qualitat de vida amb les persones conegudes del barri.....	43
Gràfic 20. Predisposició de cadascú a participar per millorar el barri.....	44
Gràfic 21. Participació recent en alguna entitat o similar	45
Taula 11. Resum sobre les respostes relacionades amb els factors meso: capital social, vida comunitària i participació al barri	46
Gràfic 22. Valoració de l'actuació de l'administració pública en la millora de la vida del barri.....	47
Gràfic 23. Consideració entorn el paper de l'administració en l'escolta i la promoció de la participació.....	48
Figura 13. Grau d'importància dels Serveis Socials per resoldre problemes socials i econòmics.....	49
Gràfic 24. Coneixement dels serveis públics que poden ajudar en cas de problema.....	49
Gràfic 25. Percentatge d'enquestats que han visitat "sovint o molt sovint" aquests recursos en els darrers 6 mesos	50
Taula 12. Resum de les respostes relacionades amb els factors macro: els factors institucionals	51
Figura 14. Valoració de la importància de B-MINCOME per millorar la situació personal o familiar de cadascú	52
Figura 15. Valoració de la importància de B-MINCOME com a suport de la participació en activitats comunitàries.....	52
Figura 16. Valoració de la importància de B-MINCOME per formar part d'entitats del barri.....	53
Figura 17. Valoració de la importància de B-MINCOME per contribuir a millorar la vida de barri.....	53
Figura 18. Valoració de la importància de B-MINCOME per tenir una relació més propera amb l'administració pública	54
Figura 19. Valoració de la importància de B-MINCOME per conèixer gent.....	54
Figura 20. Valoració de la importància de B-MINCOME per tenir més confiança en un mateix	55
Figura 21. Valoració de la importància de B-MINCOME per sentir-se un mateix més feliç	55
Figura 22. Valoració de la importància de B-MINCOME per conèixer millor els equipaments del barri.....	56
Fig. 23 Participació en les activitats i trobades de B-MINCOME.....	57
Fig. 24 Motivació per participar: "sentir-me millor amb mi mateix/a, més feliç"	58
Fig. 25 Motivació per participar: "conèixer gent i fer coses junt/es pel barri"	58

Fig. 26 Motivació per participar: "sentir-me amb forces per fer allò que abans no podia"	59
Fig. 27 Motivació per participar: "el recolzament rebut per l'equip d'educadores del B-MINCOME"	59
Fig. 28 Motivació per participar: "disposar de temps lliure".....	60
Fig. 29 "Té intenció de participar en activitats, entitats o equipaments del barri un cop finalitzi el B-MINCOME"	60
Taula 13. Contrast d'hipòtesi: dimensió individual	87
Taula 14. Contrast d'hipòtesi: dimensió comunitària	89
Taula 15. Contrast d'hipòtesi: dimensió institucional	90

1. INTRODUCCIÓ

En aquest informe, s'expliquen els resultats finals de l'avaluació de la Política Activa 4 (PA4), també anomenada "Política de Participació Comunitària" (PPC) del projecte B-MINCOME.

La PA4 ha consistit en l'organització de diverses activitats grupals durant el transcurs de B-MINCOME amb l'objectiu de reforçar les capacitats individuals de les persones beneficiàries del Suport Municipal d'Inclusió (SMI), tot promovent la seva implicació activa en la vida comunitària dels barris de l'Eix Besòs. D'aquesta manera, també es busca enfortir el teixit associatiu i promoure la perspectiva de l'acció comunitària en el conjunt de serveis i equipaments municipals.

El rol de l'IGOP ha estat realitzar el seguiment i l'avaluació de la PA4 a partir del contrast de dos moments (inicial i final) del projecte B-MINCOME. Els resultats de la primera avaluació estan recollits en l'informe "*Anàlisi de l'impacte de la Política Activa IV: el Programa de Participació Comunitària (informe preliminar)*" que contribuïa a diagnosticar el punt de partida de la PA4, tot centrant l'atenció en dos aspectes: a) les aptituds i les orientacions cap a la participació comunitària de les persones beneficiàries, b) la visió dels agents comunitaris en relació al programa B-MINCOME i a la PA4.

El present informe pretén mostrar quins han estat els canvis que ha generat la PA4 pel que fa a 1) les persones implicades en la política, 2) la vida comunitària dels barris, 3) les relacions públic-comunitàries. L'estudi d'avaluació de l'IGOP es fixa en quins han estat els efectes més immediats de la PA4 i del conjunt de B-MINCOME sobre les tres dimensions esmentades en el moment de finalització del projecte. Val a dir que aquest estudi no disposa de suficient perspectiva temporal com per analitzar els impactes en el mig i llarg termini. El que es contrasta, per tant, són els resultats esperats amb els resultats obtinguts a la finalització del projecte, i s'identifiquen quines són les expectatives de continuïtat de la política endegada.

L'avaluació s'ha realitzat a partir de la combinació de metodologies quantitatives i qualitatives que inclouen una enquesta a les famílies participants de la PA4, diverses entrevistes a professionals de l'administració i representants del teixit social dels barris B-MINCOME, i grups de discussió organitzats per polítiques actives i perfils professionals.

La primera part d'aquest informe fa referència a la metodologia emprada i al calendari del treball de camp. La segona inclou els resultats de la segona enquesta als participants de la PA4 i els canvis de tendència observats respecte a la primera. La tercera secció inclou la visió dels agents comunitaris pel que fa als efectes de la PA4 i B-MINCOME sobre les famílies, la vida comunitària i les relacions públic-comunitàries al final del projecte. La quarta presenta les principals conclusions d'aquesta avaluació a partir del contrast de les hipòtesis plantejades en el Marc Analític i d'Avaluació i la descripció de possibles elements de continuïtat. Al final d'aquest document, també es poden trobar els annexos que inclouen els diferents guions d'entrevista i grups de discussió així com el qüestionari de la segona enquesta.

2. METODOLOGIA I CALENDARI

L'avaluació de la incidència de la PA4 s'ha dut a terme en dues fases, inicial i final. La fase inicial de la implementació s'ha desenvolupat entre els mesos de febrer i setembre de 2018 i la fase final de la implementació ho ha fet entre els mesos de gener i juliol de 2019.

Les tècniques d'investigació emprades durant el procés han estat:

- Enquestes a les famílies participants en la PA4.
- Entrevistes semiestructurades a professionals vinculats a la PA4.
- Entrevistes semiestructurades a representants del teixit social vinculat a la PA4.
- Grups de discussió amb professionals de diversos àmbits vinculats a la PA4 i a la resta de polítiques actives.

A continuació, desglossem la metodologia de cada un dels instruments esmentats.

2.1 Enquesta a les famílies

En aquest apartat, exposem les característiques de la mostra de les dues enquestes i expliquem com han estat desplegades i quins han estat els seus continguts. Recordem que a l'informe preliminar *"Anàlisi de l'impacte de la política activa IV: El programa de Participació Comunitària"*, ja es detallen totes les característiques de la primera enquesta.

Taula 1: Fitxa de les enquestes de la PA4

ENQUESTES A LES FAMÍLIES PARTICIPANTS A LA POLÍTICA DE PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA	
UNIVERS	Població participant a la PA4 (Política 4 B-MINCOME)
	Enquesta 1: 159 participants Enquesta 2: 144 participants
DIMENSIÓ DE LA MOSTRA	Mostra no aleatòria (tota la població és convidada a participar, i aquesta decideix lliurement si fer-ho o no) A la primera va participar el 4,2% de les 3.761 persones que formen part de la població B-MINCOME i el 14,9% de les 1.063 persones que a l'abril de 2018 formaven part de la PA4.

ENQUESTES A LES FAMÍLIES PARTICIPANTS A LA POLÍTICA DE PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA

A la segona va participar el 3,8% de les 3.743 que formen la població B-MINCOME¹ i el 13,6% de les 1.055 que al juny de 2019 formaven part de la PA4².

CONDUCCIÓ DE L'ENQUESTA

Enquesta presencial i individual (amb recolzament de l'equip tècnic)

Enquesta 1 (35 preguntes) ; Enquesta 2 (40 preguntes)³.

QÜESTIONARI

S'han seguit las recomanacions de la
Guia orientativa d'avaluació de l'acció comunitària
(Ajuntament de Barcelona 2017)

DATA DE REALITZACIÓ

Enquesta 1: 5 sessions els dies 11, 12 13, 16 i 17 d'abril de 2018
Enquesta 2: 5 sessions els dies 14, 16, 17, 21 i 24 de maig de 2019

Font: Elaboració pròpia a partir de les enquestes realitzades a les famílies de la PA4

Taula 2: Distribució per sexe de les enquestes segons el barri de procedència.

SESSIÓ	SEXE		TOTAL
	Homes	Dones	
Enquesta 1: 17/04/2018 Sant Andreu	15	25	41
Enquesta 2: 14/05/2019 Sant Andreu	13	29	42
Enquesta 1: 13/04/2018 Besòs Maresme	14	36	50
Enquesta 2: 16/05/2019 Besòs Maresme	11	28	39

¹ Un total de 35 persones agrupades en 10 unitats familiars van ser donades de baixa del B-MINCOME durant el 2018-2019, principalment per residir fora dels barris participants. Totes elles estaven assignades a la PPC.

² Els participants a la PPC a data de juny 2019, representen el 28,2% de participants al B-MINCOME, exactament el mateix que representaven quan es va realitzar la primera enquesta.

³ Veure punt 3.1.1 per ampliar aquesta informació i veure la comparativa entre enquestes.

SESSIÓ	SEXE		TOTAL
	Homes	Dones	
Enquesta 1: 12/04/2018 La Verneda – La Pau	3	8	11
Enquesta 2: 17/05/2019 Verneda – La Pau	3	4	7
Enquesta 1: 16/04/2018 Zona Nord	8	20	28
Enquesta 2: 21/05/2019 Zona Nord	10	23	33
Enquesta 1: 11/04/2018 Trinitat Nova - Roquetes	5	24	29
Enquesta 2: 24/05/2019 Trinitat Nova - Roquetes	5	18	23
TOTAL	45- 42	113 - 102	159 - 144

Font: Elaboració pròpia a partir de les enquestes realitzada a les famílies de la PA4

2.1.1 Contingut de les enquestes

El disseny de les enquestes s'ha basat en el Model d'Anàlisi i Avaluació de la Política de Participació Comunitària del projecte B-MINCOME. Aquest model analític atén a tres grans dimensions explicatives de la participació comunitària: els factors micro o individuals, meso o associatius, i macro o institucionals. Aquesta primera part de l'informe es referirà a la primera dimensió (micro), relacionant les característiques de les persones que participen en la PA4 amb tres aspectes bàsics: les seves capacitats i actituds cap a la participació; el seu coneixement i implicació en el teixit associatiu; i la seva relació amb l'administració. La segona enquesta, realitzada el maig de 2019 i per tant prop del moment de tancament del B-MINCOME, permet observar l'evolució d'aquests aspectes al llarg del projecte i establir comparacions amb el punt de partida, reflectit en els resultats de la primera enquesta, realitzada a l'abril de 2018.

Aquesta segona enquesta es compon de 40 preguntes organitzades en 14 blocs temàtics⁴:

0. Informació sociodemogràfica
1. Trajectòria residencial al barri
2. Opinió sobre el barri
3. Relació amb els veïns
4. Evolució de la vida social del barri
5. Confiança i solidaritat vers els veïns
6. Confiança i solidaritat vers els veïns propers

⁴ L'enquesta completa està disponible als annexos d'aquest informe.

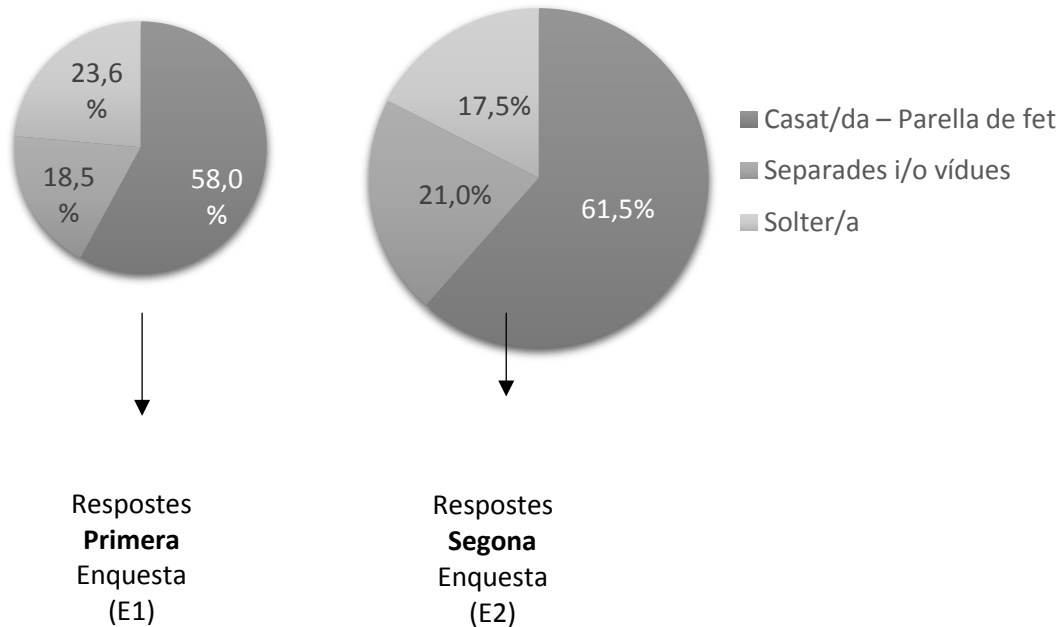
7. Capacitats i aptituds
8. Participació en las entitats del barri
9. Impressió sobre el recolzament rebut pels serveis públics, les entitats i el veïnat del barri.
10. Us dels serveis públics
11. Estratègies de resolució de problemes socioeconòmics
12. Assoliments motivats pel B-MINCOME
13. Participació en el B-MINCOME / PA4
14. Expectatives e intencions participatives post B-MINCOME.

L'organització de les preguntes ha estat pràcticament idèntica a les dues enquestes, la qual cosa ha permès establir una comparativa entre el moment inicial i el moment previ a la finalització de la política activa. Tant la primera com la segona enquesta, doncs, comencen amb una primera part on es pregunta pels perfils sociodemogràfics (bloc 0) i l'arrelament/permanència al barri de les persones enquestades (bloc 1). A continuació, s'obre una secció sobre la percepció dels enquestats al voltant de diferents aspectes de la vida comunitària al barri (blocs 2-6) i una altra sobre les seves capacitats i aptituds per a la participació (bloc 7). Entre els blocs 8 i 11, es pregunta sobre la seva participació i la relació que mantenen amb els principals agents comunitaris (teixit associatiu i serveis públics). A la segona versió de l'enquesta es pregunta sobre tres qüestions no considerades a la primera: 1) la importància que ha tingut el B-MINCOME en l'experiència de les millores a nivell personal (bloc 12); 2) els aspectes que han motivat la participació en cada cas (bloc 13); i 3) les intencions participatives que mostren els usuaris de cara al futur (bloc 14).

El disseny de l'enquesta manté la mesura de les actituds / opinions sobre la base del grau d'acord o desacord dels enquestats cap a una sèrie d'afirmacions. En aquest sentit, a les dues enquestes s'ha utilitzat l'escala de mesura Likert (variables qualitatives ordinals), i en alguns casos concrets, com les preguntes del bloc 0 i 1, s'han utilitzat variables qualitatives nominals i variables quantitatives contínues respectivament. Cal recordar també que el model Likert sol esbiaixar les respostes cap a valors mitjans i alts (conformitat o molta conformitat amb les afirmacions plantejades) i que per a interpretar les respostes en la seva justa mesura, a més de les taules de freqüència i dels percentatges obtinguts per cada valor, s'han tingut en compte els valors mitjans, les desviacions típiques i la concentració percentual de respostes en els valors més positius (4-5 en l'escala Likert) i en els valors més negatius (0-2).

Tal com s'ha dit anteriorment, s'han comparat gràficament els resultats d'aquesta enquesta amb els de l'anterior sempre que s'ha vist pertinent i significatiu des de la perspectiva de l'anàlisi del canvi. Per facilitar la visualització comparativa de resultats els gràfics mostren tant els resultats de la primera com de la segona enquesta. Concretament, en els casos que apareixen dues gràfiques de costat amb diferent mida és per diferenciar les respostes de la 1a Enquesta (mida petita) i la 2a enquesta (més gran) a la mateixa pregunta (veure exemple següent).

Ex. Figura X. Situació familiar dels enquestats

2.2 Entrevistes i grups de discussió

Respecte l'ús de tècniques qualitatives per a recollir la visió dels agents que intervenen directament o indirecta sobre el territori (Eix Besòs), s'han realitzat 39 entrevistes en profunditat i 7 grups de discussió amb tècnics municipals i professionals vinculats tant a la PA4 com a la resta de Polítiques Actives. Aquesta xifra correspon al total del procés d'avaluació i per tant recull les dues fases anteriorment esmentades. L'objectiu concret d'aquestes entrevistes i grups de discussió ha estat aproximar-nos al punt de vista professional i del teixit social sobre les diferents fases de la implementació de la PA4 i els seus efectes sobre els participants, sobre les relacions comunitàries al barri i sobre la relació dels beneficiaris del SMI amb l'administració. Així mateix, s'ha prestat atenció als elements que uns i altres han destacat del B-MINCOME en clau de fortaleces i aprenentatges.

El guió de totes les entrevistes⁵ s'ha estructurat a partir de tres preguntes generals:

---

⁵ Els guions de les entrevistes i els grups de discussió es poden consultar als annexos d'aquest informe.

- Valoració del procés d'implementació de B-MINCOME al territori de l'Eix Besòs.
- Incidència de la PA4 i de B-MINCOME en termes de felicitat, benestar, inclusió social i empoderament sobre 1) les persones (les famílies i el seu entorn, 2) la comunitat (els barris i el seu teixit social), i 3) l'administració (actuació dels professionals, desenvolupament de plans i programes, funcionament dels serveis, etc.)
- Escenaris de continuïtat de la PA4 i de B-MINCOME en un escenari post B-MINCOME.

La distribució de les entrevistes durant el procés d'avaluació ha estat la següent:

- 22 entrevistes a professionals, entre directors/es de biblioteques, directors/es i dinamitzadors/es de centres cívics i casals de barri, tècnics/es i mediadors/es comunitaris/es, professionals de Serveis Socials i educadores socials que treballen en els diferents barris de l'Eix Besòs.
- 17 entrevistes a representants del teixit social, entre els quals hi ha representants d'associacions de veïns, coordinadores d'entitats culturals i educatives, grups de dones, i actors i líders comunitaris, tots ells/es també dels barris que formen part de l'Eix Besòs.
- 7 grups de discussió: 4 amb representants professionals de les polítiques actives, 2 amb treballadores socials del B-MINCOME, 1 amb el Comitè de Direcció.

Taula 3. Distribució d'entrevistes i grups de discussió durant les dues fases d'avaluació.

1ª AVALUACIÓ DE LA POLÍTICA ACTIVA DE PC	2ª AVALUACIÓ DE LA POLÍTICA ACTIVA DE PC
1 enquesta a participants (159 enquestats)	1 enquesta a participants (144 enquestats)
11 entrevistes a professionals	11 entrevistes a professionals
10 entrevistes a representants del teixit social	7 entrevistes a representants del teixit social
1 grup de discussió a treballadores socials	6 grups de discussió (professionals de les 4 PA, treballadores socials, Comitè de Direcció)

Totes les entrevistes i grups de discussió s'han gravat i transcrit. Per a l'anàlisi del contingut, s'ha mantingut la codificació basada en el marc analític (vegeu l'informe 7.4.1). En aquest informe, s'inclouen de nou cites anonimitzades, diferenciant només si pertanyen a la categoria "Professional" o "Representant del teixit social". S'ha considerat aquesta classificació per tal de

garantir l’anonimat de totes les persones entrevistades i diferenciar de forma clara el lloc que han ocupat en el projecte. La gran diversitat de perfils i les particularitats que defineixen a uns i altres dins l’ecosistema comunitari del B-MINCOME, ha fet necessari establir dues categories generals i no un conjunt més ampli d’específiques.

S'han mantingut les cites en la seva llengua original.

2.3 Calendari del treball de camp

A la següent taula, es descriuen les fases en les que s'ha organitzat la implementació de la PA4, així com els diferents moments del treball de camp desenvolupat per l'IGOP per a la seva avaluació.

Taula 4. Cronograma de les fases de la PA4 i de les activitats de l'IGOP

CALENDARI	FASE DE LA PA4	ACTIVITATS IGOP
Juliol 2017- Gener 2018	<i>Disseny de la PA4</i>	Caracterització dels barris i elaboració del Mapeig d’actius comunitaris. Revisió de literatura sobre renda bàsica, acció comunitària, apoderament, capital social, etc i elaboració del Marc d’anàlisi i Avaluació del PA4. Desembre: Lliurament del Model d’Anàlisi i Avaluació així com del Mapeig d’Actius Comunitaris.
Febrer - Maig 2018	FASE 1. ACOLLIDA Trobades setmanals per tal de generar vincles i propostes entre els participants i el territori utilitzant processos creatius i de cultura comunitària.	Febrer-Març: Disseny de l’enquesta per distribuir a les famílies. Disseny dels protocols d’entrevistes i grup de discussió. Abril: Distribució de l’enquesta. Maig: Grup de discussió amb treballadores socials.
Juny - Juliol 2018	FASE 2. GRUPS DE TASCA Intensificació de la relació personal amb els participants i consolidació de les rutines establertes a les dinàmiques grupals, així com augment del nivell de	Juny: Entrevistes a perfils tècnics. Juliol-Agost: Entrevistes a representants del teixit social.

CALENDARI	FASE DE LA PA4	ACTIVITATS IGOP
	responsabilitat i autonomia del grup. Establiment de complicitats amb els agents del territori per tal de potenciar el vincle entre ells i els participants dels diferents grups.	
Setembre 2018 - Abril 2019	FASE 3. LIDERATGE I CONSTRUCCIÓ DE PROJECTES Manteniment de la relació personal amb els participants. Definició i disseny de projectes. Enfortiment de les relacions ja establertes amb els agents del territori.	Setembre: Entrevistes a representants del teixit social. Octubre: Redacció i lliurament de l'informe preliminar. Desembre: Presentació dels resultats de l'informe preliminar (<i>Anàlisi de l'impacte de la política activa IV: El programa de Participació Comunitària</i>) Gener-Febrer: Realització d'entrevistes a referents de les polítiques actives. Març: Re-disseny del qüestionari per la segona enquesta. Març-Abril: Realització de grups de discussió.
Maig - Juny 2019	FASE 4. DESENVOLUPAMENT DELS PROJECTES Desenvolupament dels projectes dissenyats en la fase anterior i continuació del treball conjunt amb actors del territori	Maig: Entrevistes a professionals i representants del teixit social. Distribució de la segona enquesta. Juny: Anàlisi de les dades (enquestes, entrevistes i grups de discussió).
Juliol - Octubre 2019	FASE 5. TANCAMENT Avaluació compartida amb tots els participants del projecte i construcció conjunta d'estratègies de treball que permetin consolidar projectes i activitats.	Juliol: Finalització del treball de camp. Anàlisi de les dades (enquestes, entrevistes i grups de discussió). Setembre: Anàlisi de la informació i redacció de l'informe final. Octubre: Redacció de l'informe final

3. EFECTES DEL B-MINCOME I LA PA4 SOBRE LES PERSONES BENEFICIÀRIES

A continuació presentem els resultats de la segona enquesta administrada a les famílies B-MINCOME. L'anàlisi inclou la referència de resultats obtinguts en la primera i permet així detectar elements de canvi.

Aquesta secció inclou els resultats pel que fa a: 1) les característiques sociodemogràfiques de la mostra, 2) la percepció sobre el barri i la comunitat, 3) la visió de les persones sobre les seves capacitats, aptituds i felicitat personal, 4) la seva valoració i coneixement del capital social, vida comunitària i participació al barri, 5) la percepció de la relació amb els agents institucionals.

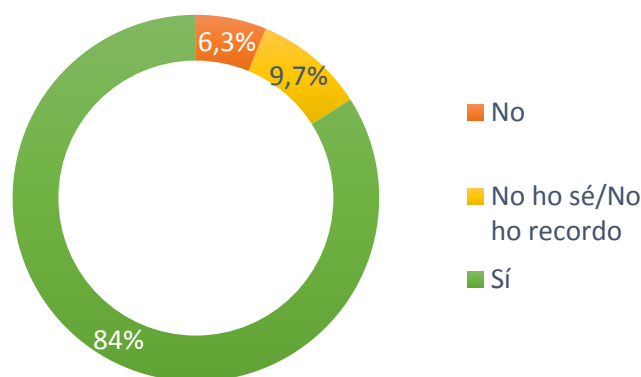
Finalment, es conclou aquest apartat amb una síntesi comparativa de resultats entre la primera i segona enquesta.

3.1 Característiques sociodemogràfiques de la mostra

PARTICIPACIÓ RESPECTE A L'ENQUESTA ANTERIOR

El 84% de les persones que han participat en aquesta segona enquesta també ho van fer a la primera. Aquesta dada permet afirmar que hi ha hagut un alt grau de permanència dels participants durant el temps d'implementació de la PA4.

Figura 1. Participació a l'enquesta anterior

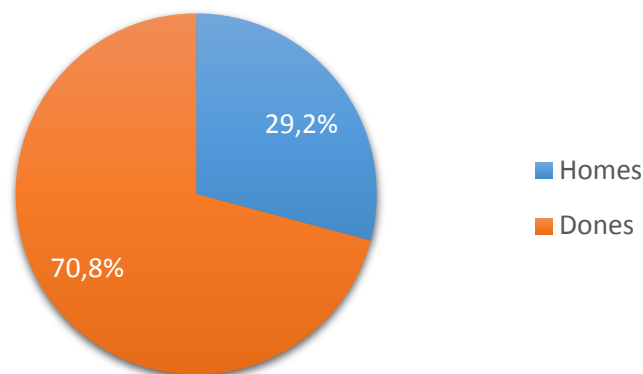

Font: Enquesta PA4

DISTRIBUCIÓ PER SEXES

Com ja va succeir a la primera enquesta, una dada que torna a cridar l'atenció i que confirma el biaix de la mostra és la distribució per sexes de les persones enquestades (veure taula 2 a la secció 2.1 relativa a la metodologia): el 70,8% (102) són dones i el 29,2% (42) són homes, unes proporcions gairebé iguals a les de la primera enquesta (71,5% i 28,5% respectivament). Per tant, es manté a l'enquesta un biaix que, com vam detectar en l'anterior avaluació, també està present, encara que en menor mesura, en la població total del B-MINCOME i en el conjunt de participants de la PA4 (56% dones i 44% homes en tots dos casos). Aquestes últimes dades, però, estan més a prop de la distribució per sexes en el total de la població que resideix en els barris de l'Eix Besòs (51% dones i 49% homes).

Figura 2. Distribució per sexes

DISTRIBUCIÓ PER BARRIS

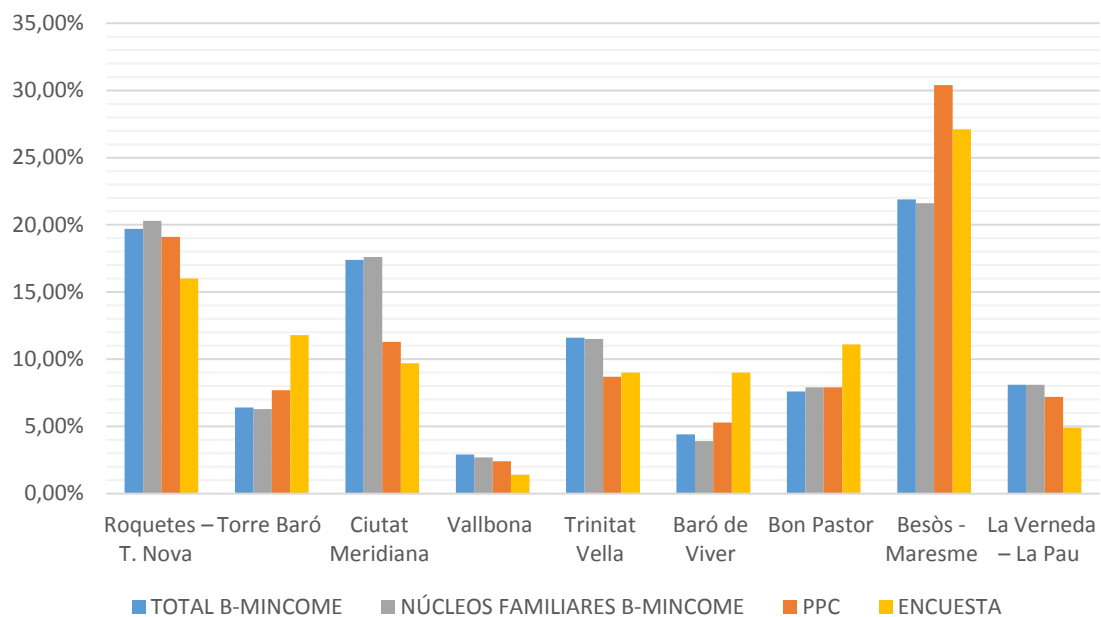
Les dades de la taula 5 i el gràfic 1 assenyalen que el percentatge de població per barris de la mostra està bastant equilibrat respecte el pes poblacional de cada barri a la PA4 i en el conjunt del B-MINCOME, una situació que ja es va donar també en la primera enquesta. Si ens centrem amb la comparativa entre la distribució territorial de l'enquesta i la dels participants a B-MINCOME, detectem una lleugera sobre-representació a l'enquesta dels barris de Torre Baró (+5'4), Baró de Viver (+4,6) i Besòs-Maresme (+5'2), mentre que la resta de barris han participat a l'enquesta un xic per sota del pes que tenen a B-MINCOME, essent el cas més extrem el de Ciutat Meridiana (-7,7).

Taula 5: Distribució de la població per barris segons diferents mostres⁶

BARRI	B-MINCOME	PA4	TITULARS / NUCLIS FAMILIARS	ENQUESTA
Roquetes – T. Nova	19,7%	19,1%	20,3%	16%
Torre Baró	6,4%	7,7%	6,3%	11,8%
Ciutat Meridiana	17,4%	11,3%	17,6%	9,7%
Vallbona	2,9%	2,4%	2,7%	1,4%
Trinitat Vella	11,6%	8,7%	11,5%	9%
Baró de Viver	4,4%	5,3%	3,9%	9%
Bon Pastor	7,6%	7,9%	7,9%	11,1%
Besòs - Maresme	21,9%	30,4%	21,6%	27,1%
La Verneda – La Pau	8,1%	7,2%	8,1%	4,9%

Font: 2ª enquesta PA4 i dades de B-MINCOME

Gràfic 1: Percentatges de població de la mostra segons barris

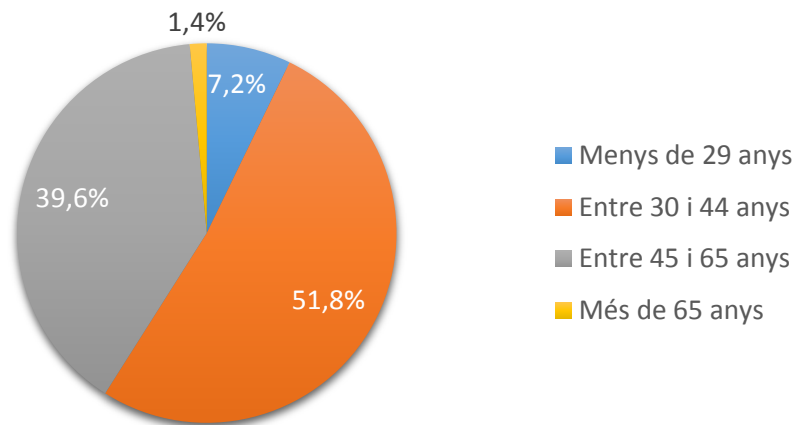

Font: 2ª enquesta PA4 i dades de B-MINCOME

⁶ Per a les dades relatives a la mostra B-MINCOME, la mostra PPC i la mostra Titulars / Nuclis Familiars, s'han eliminat del càlcul les respostes en blanc.

DISTRIBUCIÓ PER EDATS

Figura 3. Distribució d'edats de la mostra

Font: Enquesta PA4

Aquesta dada és la primera vegada que es recull i per tant no podem establir una comparació amb la primera enquesta. Malgrat això, si comparem les edats de l'actual mostra amb les de les persones que estan assignades a la PA4 i amb el total de participants del B-MINCOME, observem una infra-representació força significativa dels menors de 29 anys a la enquesta i, en canvi, una sobre-representació de la població entre 30 i 65 anys (particularment entre 33 i 44 anys).

Taula 6. Edats segons tipus de mostra.

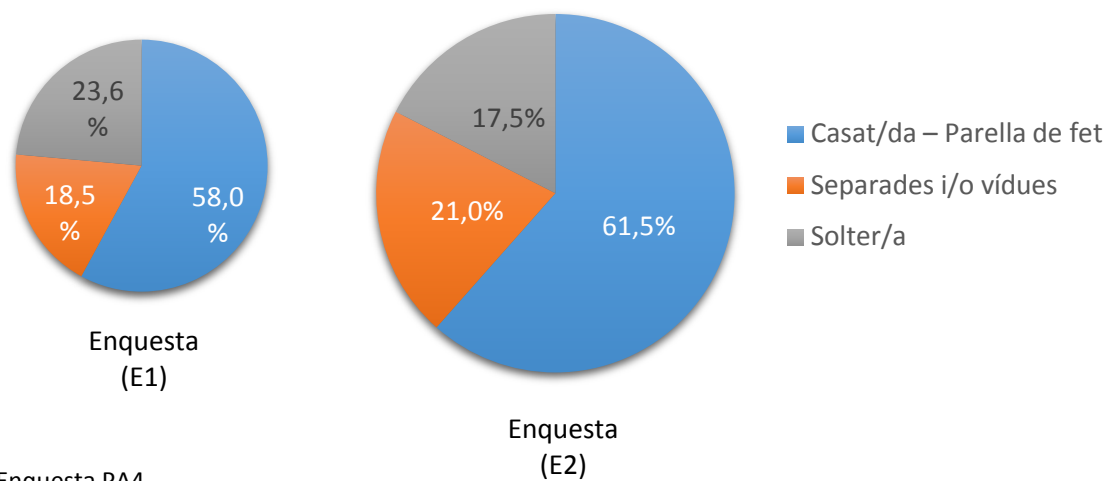
	Població enquesta	Població PA4	Població B-MINCOME
Menys de 29	7%	24%	25%
Entre 30 i 44 anys	52%	40%	41%
Entre 45 i 65 anys	40%	34%	32%
Més de 65 anys	1%	3%	2%

Font: Enquesta PA4 i dades del B-MINCOME.

SITUACIÓ FAMILIAR

La mostra la formen majoritàriament persones casades o que viuen en parella (61,5%) i en menor mesura solteres (17,5%) o separades/vídues (21%). Ara bé, tot i que la situació més habitual tant en homes com en dones és viure en parella, si atenem a la distribució per sexe dins de cada grup observem un pes significatiu de dones separades/vídues i solteres.

Figura 4. Situació familiar dels enquestats

Font: Enquesta PA4

Taula 7. Situació familiar de les persones enquestades per sexe⁷.

	Homes	Dones
En parella	78,6% (81,8%)	54,5% (49,1%)
Separades i/o vídues	11,9% (9,1%)	24,7% (29,5%)
Solteres	9,5% (9,1%)	20,8% (21,4%)

Font: Enquesta PA4.

⁷ Entre parèntesis, els percentatges de la primera enquesta.

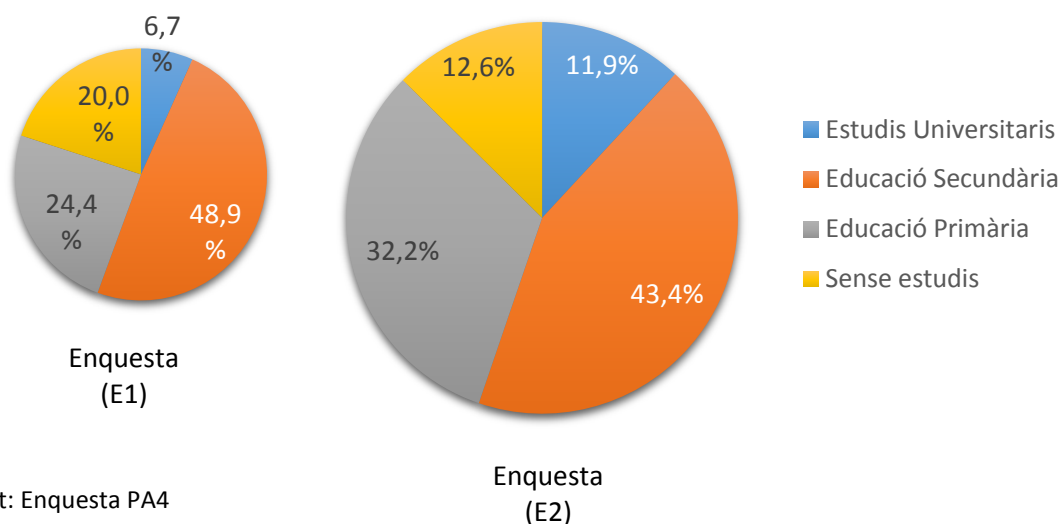
NIVELL FORMATIU

La comparació de les distribucions del nivell d'estudi entre les persones enquestades i el total de la població per barri (veure figura 5 i taula 8) ens permet observar algunes diferències significatives. Una d'elles és l'alt percentatge de persones enquestades sense estudis en comparació amb cadascun dels barris B-MINCOME, que com veiem arriba a ser el doble en tots els casos. Aquesta relació s'equilibra amb el grup de persones que té estudis primaris, que és bastant semblant en el conjunt de barris. No així amb els estudis secundaris, que de nou presenten percentatges sensiblement inferiors entre els participants a l'enquesta. Finalment, el percentatge de persones amb estudis universitaris a la mostra supera, encara que per poc, al de la majoria de barris, amb la sola excepció de Bon Pastor i La Verneda-La Pau.

Tot i que les proporcions es mantenen gairebé igual que a la primera enquesta, cal assenyalar que en aquesta segona decreixen les persones que afirmen tenir estudis secundaris (de 48,9% a 43,4%) i les que no tenen estudis (de 20% a 12,6%). No obstant això, augmenten sensiblement les que tenen només educació primària (de 24,4% a 32,2%) i, encara que segueixen sent la proporció més petita, gairebé es dobla el percentatge de les que tenen estudis universitaris (de 6,7% a 11,9%).

En resum, es manté, respecte a la primera enquesta, l'escàs pes de les persones amb estudis superiors i la sobre-representació d'aquelles amb estudis primaris i sense estudis.

Figura 5. Nivell d'estudis dels participants

Font: Enquesta PA4

Taula 8. Comparació en percentatges del nivell d'estudis segons barris i ciutat

	Enquesta	Roquetes	Trini Nova	Torre Baró	Ciutat Meridiana	Vallbona	Trini Vella	Baró de Viver	Bon pastor	Besòs Maresme	La Verneda – La Pau	Barcelona
Estudis Universitaris	11,9	8,8	7,5	8,7	6,5	8,6	9,4	5,8	12,8	11,1	13,2	30,9
Educació Secundària⁸	43,4	50,9	51,6	46,5	49,6	49,9	49,9	51,3	52,1	48,7	52,5	47
Educació Primària	32,2	33,1	32,4	36,8	37,6	36,7	34,5	35,5	29,2	32,5	27,4	18
Sense Estudis	12,6	5,4	6,4	4,4	4,1	5,7	4,2	4,8	4	5,6	5,1	2,8

Font: Enquesta PA4 i dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona⁹

SITUACIÓ LABORAL

Si bé la xifra de persones enquestades en situació d'atur continua sent molt significativa (34%), ha patit una lleu disminució respecte a l'enquesta anterior (35,3%). Les persones aturades que responen l'enquesta representen en tots els casos un percentatge molt superior al dels barris, essent el cas de Ciutat Meridiana el més extrem, amb un 71,4% de persones aturades entre les persones enquestades (gràfic 2).

D'altra banda, augmenten sensiblement les persones que treballen a casa en l'àmbit domèstic i de cures, així com aquelles que tenen una ocupació en el mercat laboral (18,8%), tot i que principalment temporal (74% davant el 18,5% amb contracte fixe o el 7,4% d'autònom). El percentatge de persones ocupades és gairebé el doble que al total de participants al B-MINCOME (10%) i superior també al de participants de la PA4 (11%).

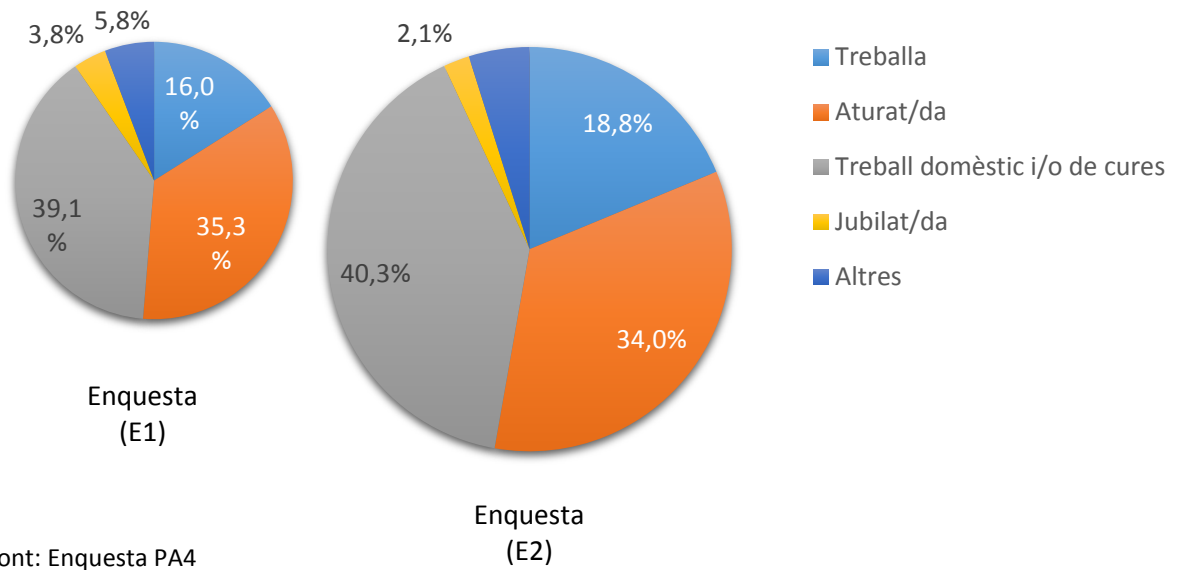
La distribució per sexes de les situacions laborals a l'enquesta permet veure com el treball domèstic i de cures continua sent sostingut fonamentalment per les dones (93,1%). Així mateix, del 18,8% de persones que afirma treballar cal destacar que 62,% són dones i un 37,1% són

⁸ Considerem Educació Secundària tant el Batxillerat elemental (graduat escolar / ESO / FPI) com el Batxillerat superior (BUP / COU / FPII / CFGM).

⁹ Dades de 2017 (darrera lectura del padró)

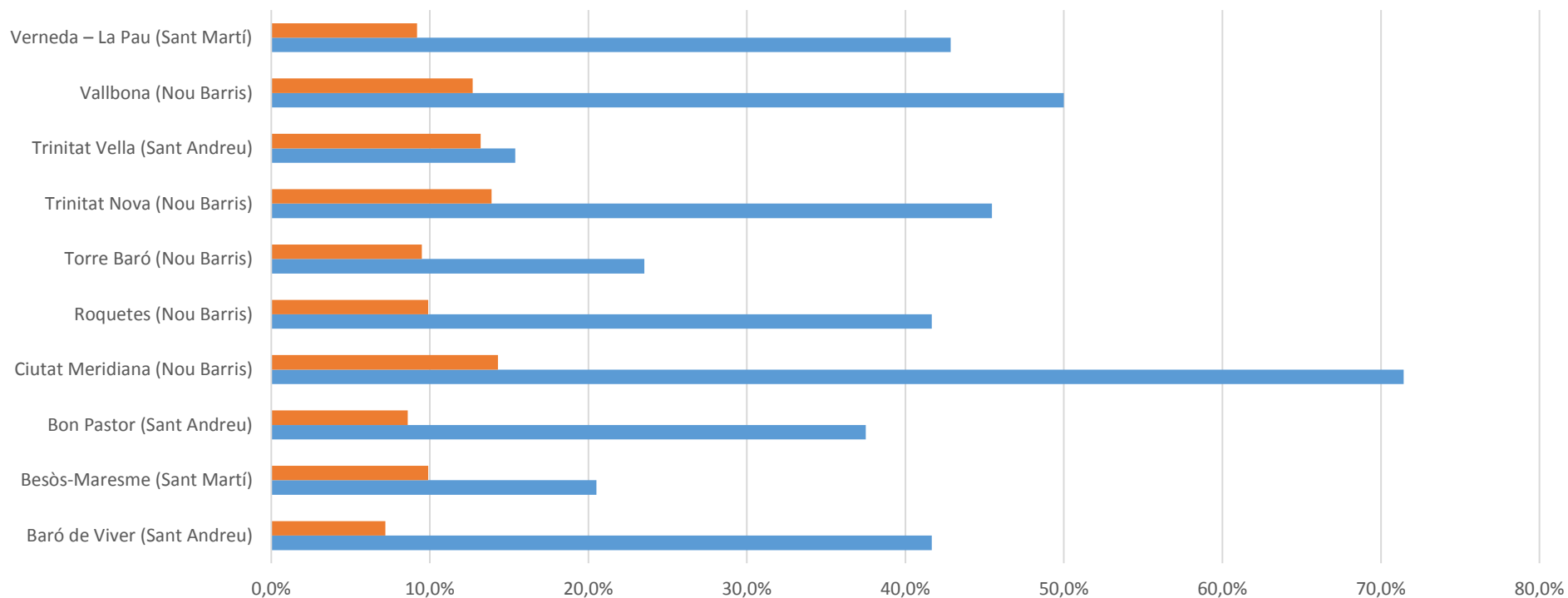
homes. Aquesta dada no evita però que la situació d'atur sigui equivalent entre dones i homes (51% i 49% respectivament).

Figura 6. Distribució percentual de les situacions laboral

Gràfic 2. Comparativa del percentatge d'atur per barris

	Baró de Viver (Sant Andreu)	Besòs-Maresme (Sant Martí)	Bon Pastor (Sant Andreu)	Ciutat Meridiana (Nou Barris)	Roquetes (Nou Barris)	Torre Baró (Nou Barris)	Trinitat Nova (Nou Barris)	Trinitat Vella (Sant Andreu)	Vallbona (Nou Barris)	Verneda – La Pau (Sant Martí)
■ ATUR BARRI	7,2%	9,9%	8,6%	14,3%	9,9%	9,5%	13,9%	13,2%	12,7%	9,2%
■ ATUR ENQUESTATS PPC	41,7%	20,5%	37,5%	71,4%	41,7%	23,5%	45,5%	15,4%	50,0%	42,9%

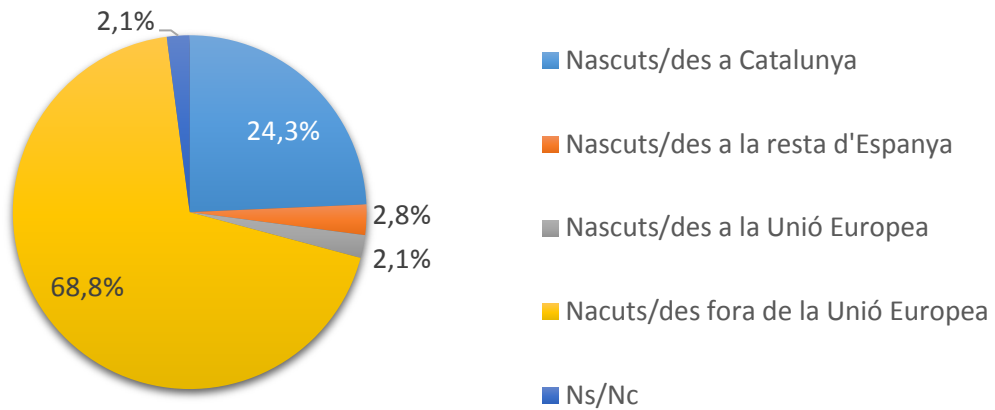
■ ATUR BARRI ■ ATUR ENQUESTATS PPC

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta PA4 i de l'Observatori de Barris (Departament d'Estadística i Difusió de Dades de l'Ajuntament de Barcelona).

ORIGEN

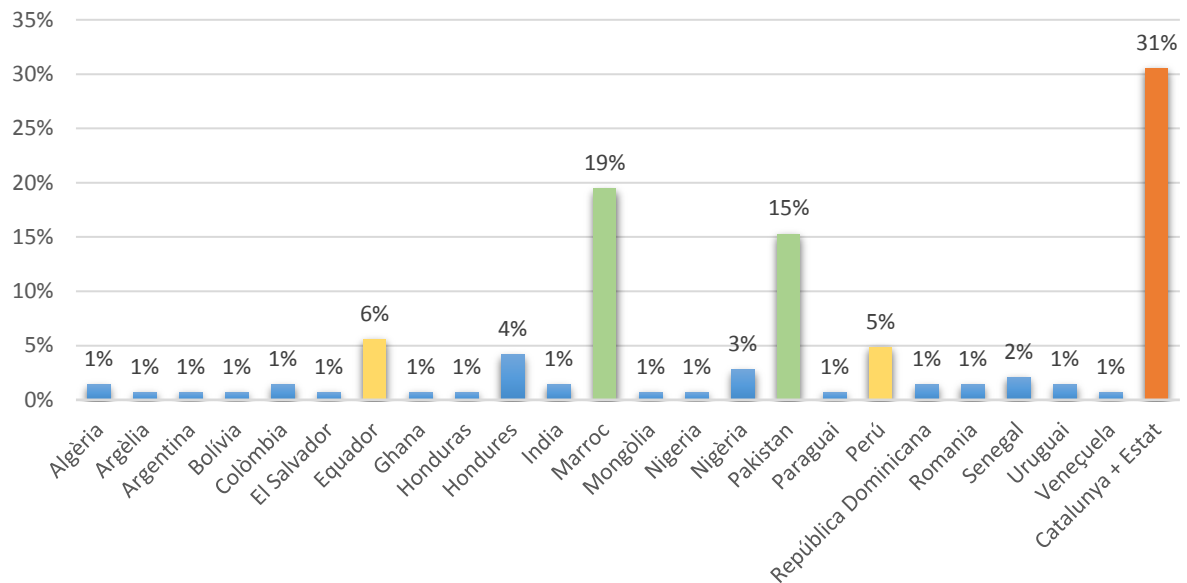
Les distribucions per nacionalitat de les persones enquestades són gairebé idèntiques a l'anterior: un 68,8% ha nascut fora de la UE, principalment a Marroc (19%) i Pakistan (15%), i un 24,3% ho ha fet a Catalunya o a la resta de l'Estat (2,8%). Es manté per tant el caràcter marcadament multicultural de la mostra.

Figura 7. Distribució per orígens

Font: Enquesta PA4

Gràfic 3. Principals nacionalitats de les persones enquestades

Font: Enquesta PA4

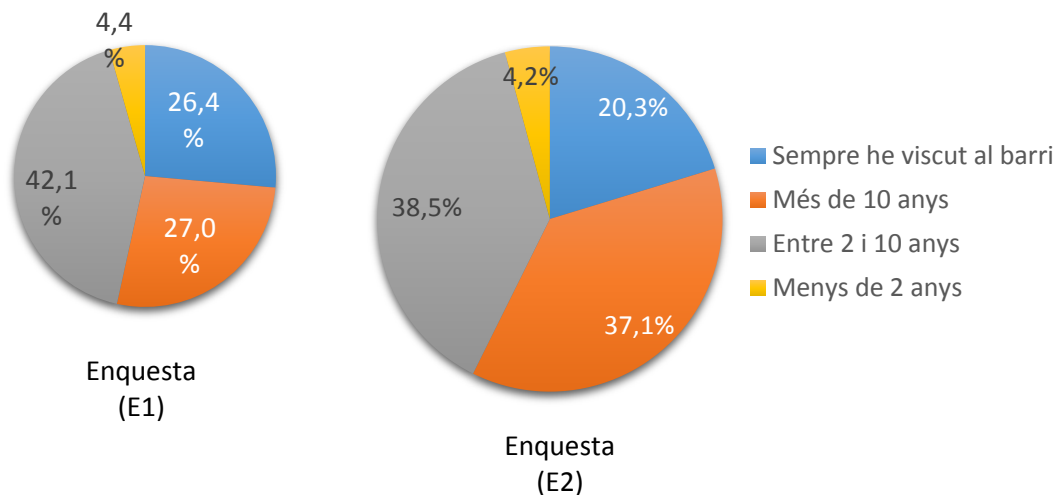
3.2 Percepció sobre el barri i la comunitat

La percepció de les persones enquestades sobre els seus barris ha anat variant al llarg del procés d'implementació de la PA4 i del conjunt de B-MINCOME. A partir dels resultats obtinguts en les preguntes relatives al grau d'arrelament, l'opinió sobre el barri i la seva evolució, i la visió de la solidaritat, la confiança i la diversitat de la població, veurem quines han estat les tendències i fins a quin punt els canvis són rellevants.

3.2.1 Relació amb el barri

No s'aprecien canvis significatius pel que fa al grau d'arrelament de les persones enquestades als barris. Si desglossem les respostes, aquells que porten més de 10 anys vivint al barri han augmentat 10 punts percentuals, els que porten tota la vida han disminuït 6,4 punts, i els que hi són des de fa menys de 10 anys han disminuït 4,5 punts. Però, en general, si dividim la mostra entre aquells que afirmen portar més de 10 anys vivint al seu barri (57,4%) i els de menys de 10 (42,7%), el resultat és gairebé igual respecte a la primera enquesta (54% i 46% respectivament). Es manté doncs la correspondència amb els resultats de la darrera Enquesta de Serveis Municipals (Ajuntament de Barcelona, 2017), malgrat el volum reduït de persones que hi ha a la mostra amb menys de dos anys al barri, situació que ja vam detectar en l'enquesta anterior.

Figura 8. Temps al barri (arrelament)

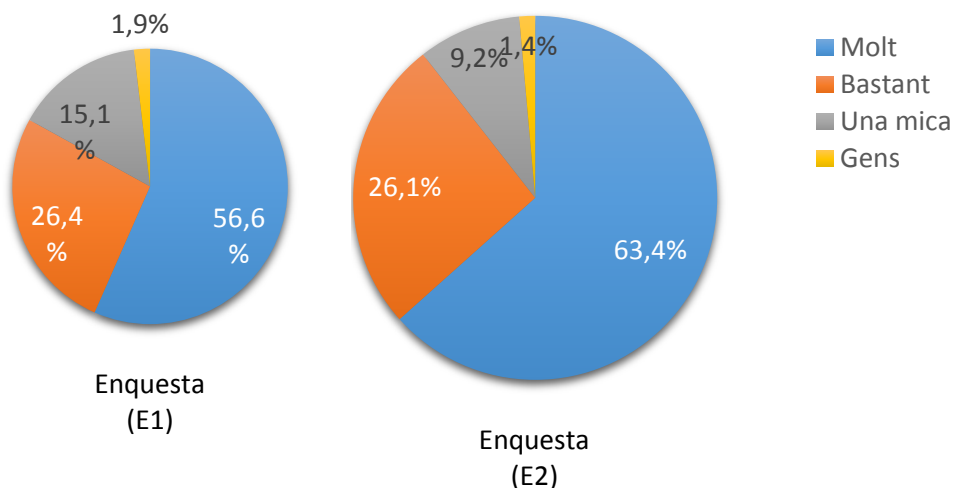

Font: Enquesta PA4

3.2.2 La visió general sobre el barri

Respecte la visió que els entrevistats tenen del seus barris, el 89,5% afirma que els hi agraden bastant o molt, superant lleugerament el resultat de la primera enquesta (83%) i inclús el de l'Enquesta de Serveis Municipals (87%) (Ajuntament de Barcelona, 2017). El resultat positiu es reflecteix també en la reducció del percentatge que opina que li agrada el seu barri "una mica", els quals han passat de representar 15% al 6% de la mostra. En general doncs, la visió global del barri continua sent majoritàriament positiva i no s'aprecien diferències rellevants entre perfils poblacionals.

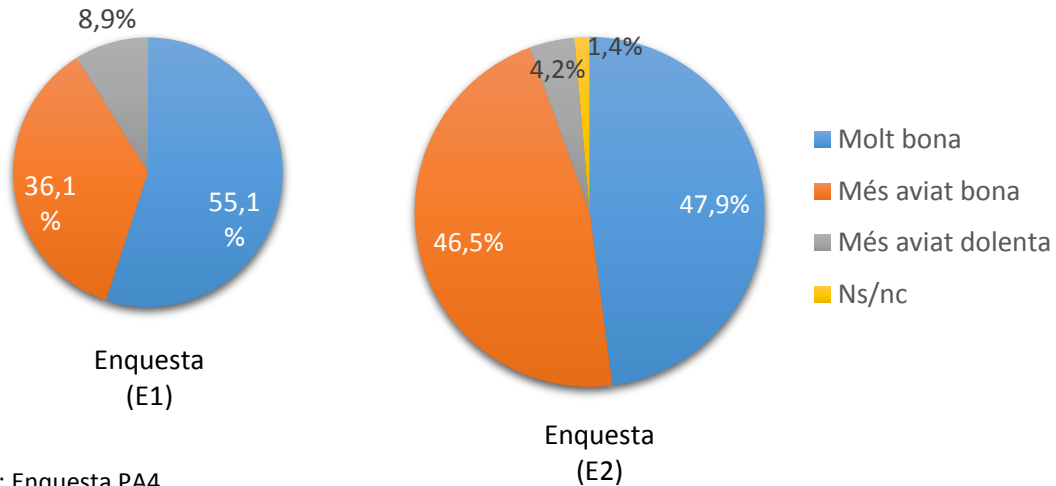
Figura 9. Distribució de respostes a la pregunta "A vostè li agrada el seu barri?"

Font: Enquesta PA4

S'incrementa també el percentatge de persones que afirmen que les relacions entre els veïns són més aviat bones o molt bones (94,4% envers el 90,8% anterior). Tot i això, disminueixen lleugerament les opinions més positives a favor d'aquelles més moderades: baixa en 7,2 punts el percentatge que afirma que són "molt bones" i augmenta en 10,4 punts els que consideren que són "més aviat bones".

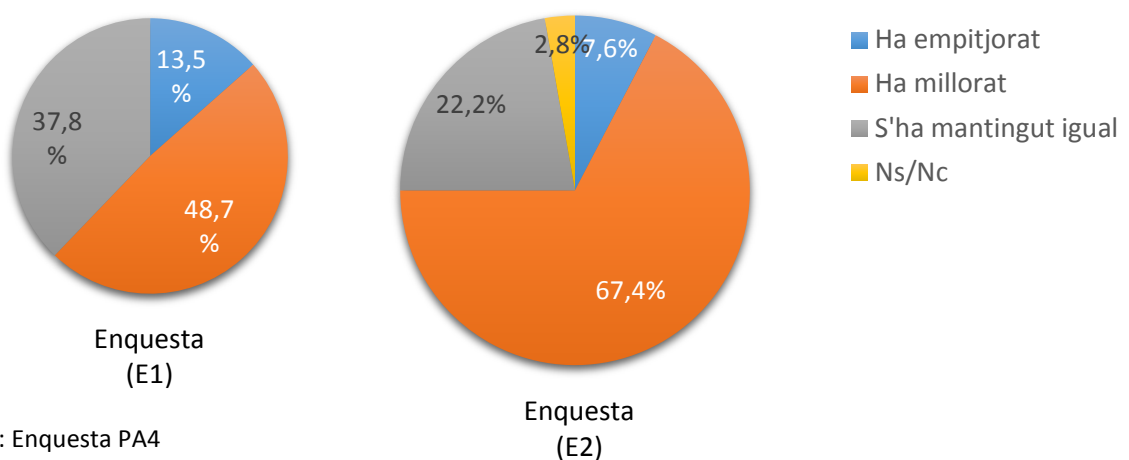
Figura 10. Relació entre els veïns del barri.

Font: Enquesta PA4

La percepció de l'evolució de la vida social en els barris també ha millorat notablement. El 67,4% (18,7 punts més que a l'anterior enquesta) afirma que la vida social del seu barri ha millorat, mentre que només un 22,2% afirma que s'ha mantingut igual (15,6 punts menys que a l'anterior); aquelles persones que consideren que ha empitjorat disminueixen fins el 7,6% del total. Aquestes dades reflecteixen una valoració més positiva de l'evolució de la vida social als barris B-MINCOME que a la mitjana del conjunt barris de Barcelona, on el 48% afirma que ha millorat, el 29% que s'ha mantingut igual i el 20% que ha empitjorat (Enquesta de Serveis Municipals de l'Ajuntament de Barcelona, 2017)

Figura 11. Percepció de la millora de la vida social en el barri.

Font: Enquesta PA4

En resum, els resultats anteriors mostren una certa millora en la visió que els enquestats tenen dels seus barris i de la seva evolució.

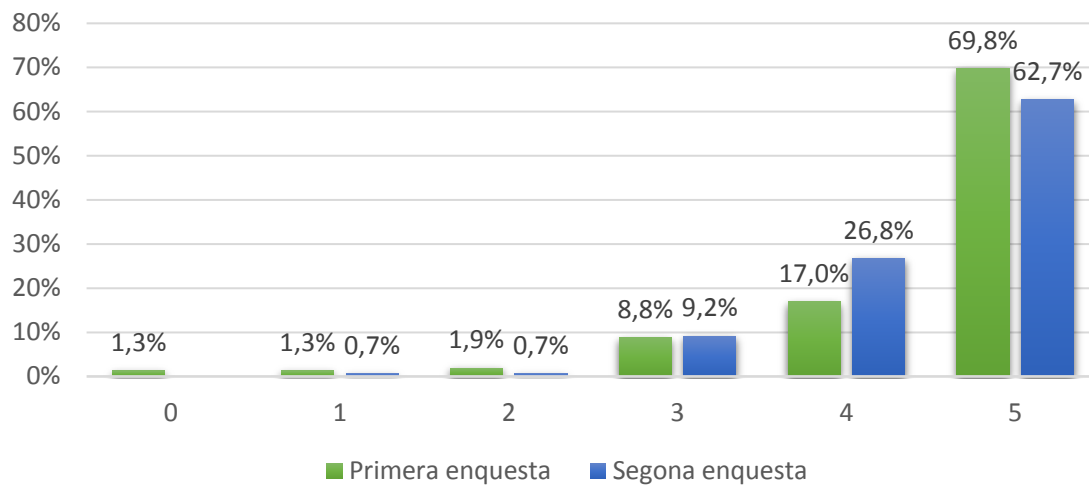
3.2.3 El barri en termes de solidaritat, confiança i diversitat.

Per aproximar-nos a les dimensions de confiança i solidaritat, l'enquesta recull es fixa en diferents aspectes.

A continuació, es recullen els resultats pel que fa la visió de les persones enquestades sobre el barri i els seus veïns (tant els que són coneguts com els que no) i més endavant (secció 3.4.1) es descriu la percepció sobre si les persones enquestades consideren que poden comptar amb l'ajuda dels veïns en cas de tenir un problema.

Les autovaloracions respecte a la solidaritat d'un mateix (Gràfic 4.) envers els més necessitats continuen sent molt altes. El 62,7% s'ubica en el nivell màxim de disposició a ajudar a altres persones, especialment aquelles amb més necessitats, i un 26,8% ho fan en el nivell just per sota (4). La suma de les respostes més negatives (0-2) no supera el 10%.

Gràfic 4. Disposició personal per ajudar a altres persones, especialment aquelles amb més necessitats

Font: Enquesta PA4 ¹⁰

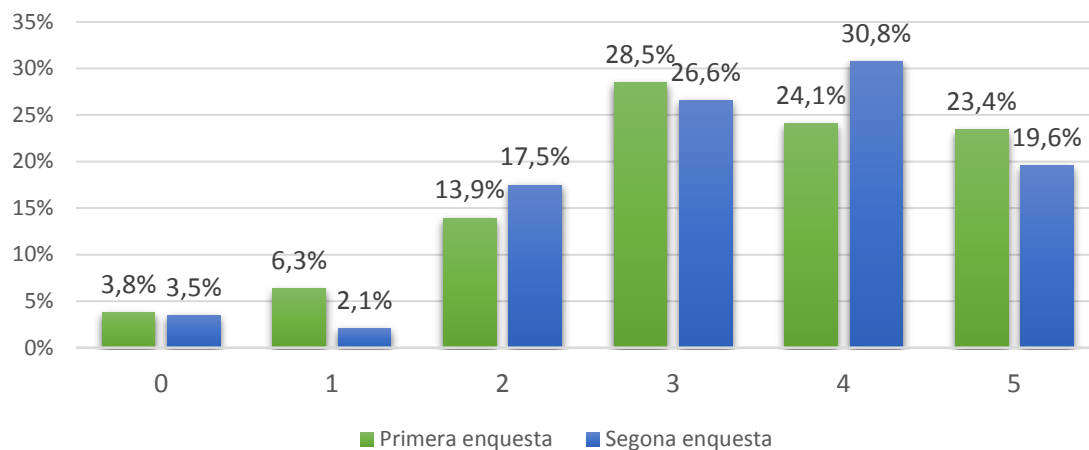
¹⁰ Aquest gràfic correspon a la pregunta "Me gusta ayudar a otras personas especialmente las que tienen más necesidad"

Pel que fa al grau de confiança vers els veïns que un coneix¹¹, el 19,6% afirma que hi confia plenament. I si sumem les valoracions més altes (4-5) el resultat augmenta fins el 50,4%. Quan la pregunta es refereix als veïns/es menys propers¹² (veïns que no coneixen o coneixen menys), la valoració més alta és assenyalada pel 12,7% dels enquestats, mentre que la suma de les dues més altes aglutina un 38,1% del total.

Comparant les respostes a les dues enquestes, observem que les diferències en el nivell de confiança respecte els veïns propers millora lleugerament (les mitjanes passen de 3,3 a 3,4) . Allà on s’observen més diferències és en la percepció sobre el veïns del barri en termes generals, ja que es passa d’una mitjana de 2,7 a 3,1. Per tant, la confiança cap als veïns en general (“veïns del barri”) millora considerablement d’una enquesta a l’altra. També millora, tot i que amb menys intensitat, la confiança cap als veïns que hom coneix. De manera global, s’obtenen millors resultats en aquesta segona enquesta, indicant una percepció més positiva sobre la confiança en el barri (veïns en general i veïns que hom coneix). En aquest sentit, es redueix la distància de les mitjanes entre la confiança cap als veïns coneguts i els veïns del barri.

El detall de respostes per cada valor es pot veure en els gràfics 5 (grau de confiança vers veïns coneguts) i en el gràfic 6 (grau de confiança cap a la gent del barri)

Gràfic 5. Grau de confiança vers els veïns que un coneix

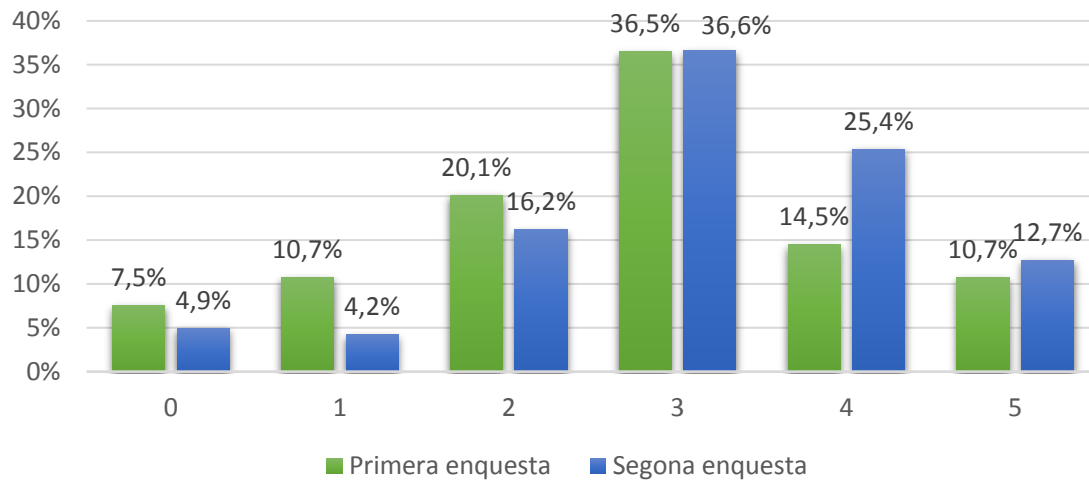

Font: Enquesta PA4

¹¹ Pregunta 6.1 de l’enquesta “La mayoría de vecinos que conozco son gente en la que se puede confiar”

¹² Pregunta 5.1 de l’enquesta “la mayoría de vecinos de este barrio son gente en la que se puede confiar”

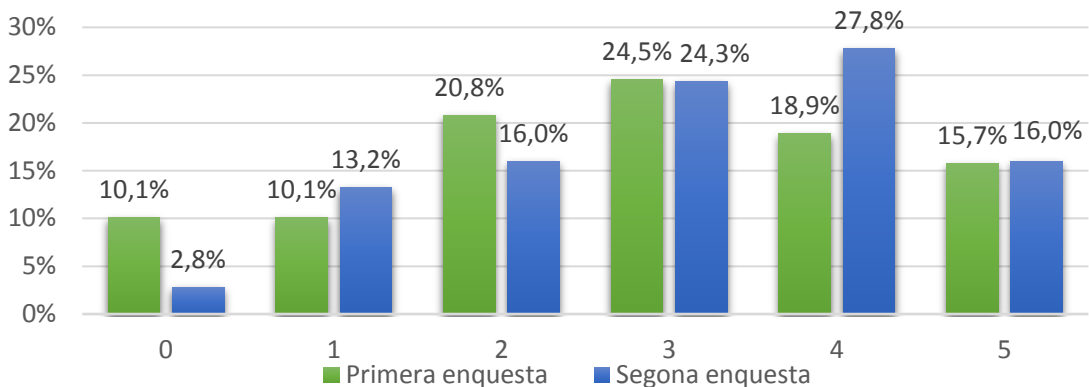
Gràfic 6. Grau de confiança vers la gent del barri

Font: Enquesta PA4

Pel que fa a la percepció que tenen les persones enquestades sobre la solidaritat dels veïns, els resultats indiquen en primer lloc que la visió sobre la solidaritat dels veïns¹³ millora considerablement. (gràfic 7.) Si considerem les mitjanes, s’observa com aquestes passen d’un 2,7 a 3,1, i de fet un 43,8% respon amb els valors més positius (4-5), 10 punts més que a la primera enquesta. La millora d’aquesta percepció ha vingut acompanyada d’una important reducció de les valoracions negatives (0-2) i un manteniment de les intermèdies (3).

Gràfic 7. En aquest barri, els veïns són solidaris i s'ajuden entre ells quan hi ha problemes.

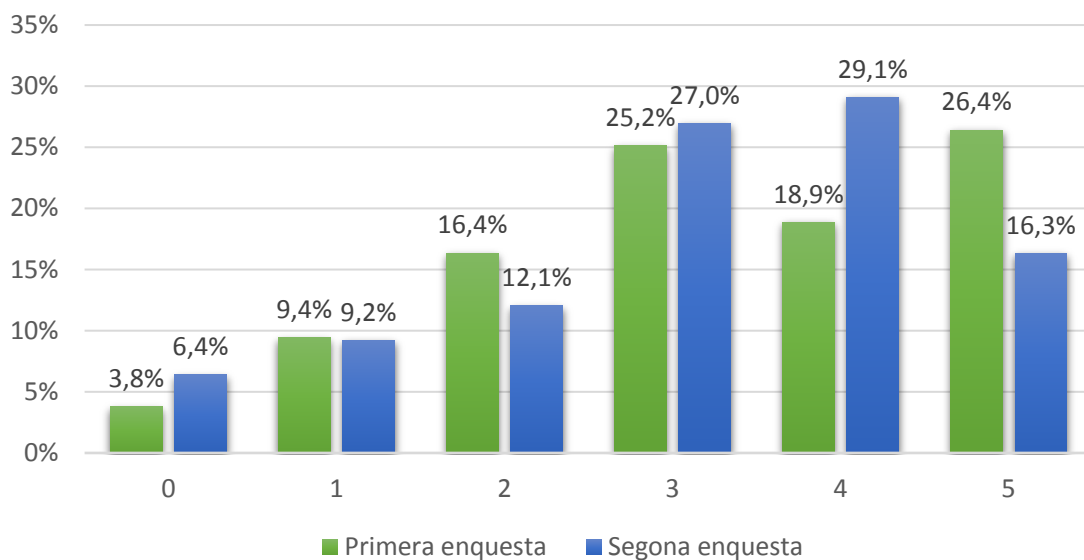

¹³ Ens referim a la pregunta 5.2 “En este barrio, los vecinos son solidarios y se ayudan entre ellos cuando hay problemas “

Pel que fa a la percepció de solidaritat dels veïns que un coneix (gràfic 8), un 45,4% respon positivament (4-5), malgrat que les puntuacions màximes (un 5) s’han reduït en 10 punts, en benefici d’un augment idèntic a la puntuació 4. S’aprecia un (molt) lleuger descens de la mitjana respecte a l’enquesta anterior passant de 3,2 a 3,1. Les valoracions més negatives respecte la solidaritat dels veïns coneguts corresponen per una banda a persones amb nivells formatius baixos (2,5) i per l’altra a persones nascudes a Catalunya (2,5).

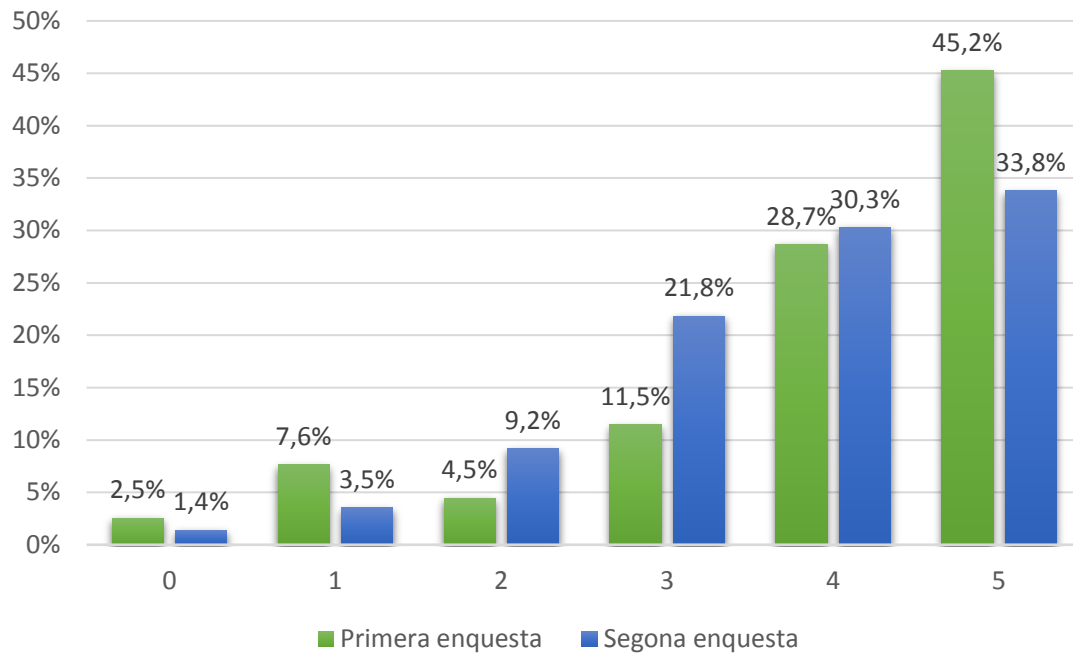
Gràfic 8. Els veïns / es són que conec són solidaris / es i es pot comptar amb ells / es quan hi ha problemes

Font: Enquesta PA4

Finalment, la valoració de la diversitat cultural al barri com a factor positiu (gràfic 9) ha patit una lleugera disminució en aquesta segona enquesta. Els valors més alts (4-5) s’han reduït 10 punts a favor dels intermedis, donant així uns resultats més moderats, tot i que molt similars quan comparem les mitjanes (taula 9). Les persones amb estudis universitaris són les que fan les valoracions més altes en aquesta pregunta (4,5 de mitjana).

Gràfic 9. Valoració positiva de la diversitat al barri

Font: Enquesta PA4

Taula 9. Resum de les respostes sobre el barri en termes de solidaritat, confiança i diversitat.

Pregunta	Primera enquesta Mitjana-Desviació Típica	Segona enquesta Mitjana-Desviació Típica
Disposició personal per ajudar a altres persones, especialment aquelles amb més necessitat	4,4 – 0,9	4,5 - 0,8
La majoria dels/les veïns/es d'aquest barri és gent en la que es pot confiar	2,7 – 1,3	3,1 - 1,2
La majoria dels/les veïns/es que conec és gent en la que es pot confiar	3,3 – 1,3	3,4 - 1,2
Els veïns / es són que conec són solidaris / es i es pot comptar amb ells / es quan hi ha problemes	3,2 – 1,4	3,1 - 1,4
En aquest barri, els veïns són solidaris i s'ajuden entre ells quan hi ha problemes	2,7 – 1,5	3,1 - 1,4
Valoració de la diversitat al barri	3,9 – 1,3	3,8 - 1,2

Font: Enquesta PA4

Les respostes relatives a les relacions interveïnals en els barris en aquesta segona enquesta mostren una tendència significativa de millora respecte a la primera. Per un costat, es mantenen els valors positius en la bona disposició de les persones enquestades a ajudar els altres, en el grau de confiança respecte a les persones properes i en la consideració més aviat positiva dels veïns coneguts en termes de solidaritat i ajuda mútua. Per l'altre, i com a element destacat, augmenta significativament la confiança cap als veïns del barri i la valoració de la seva solidaritat. Aquests resultats mostren doncs un canvi en la visió que es té d'aquelles persones que, malgrat viure al barri, no formen part de l'àmbit més proper dels enquestats.

3.3 Factors micro: Les persones segons les seves capacitats, aptituds i felicitat personal

A continuació, detallem els resultats de les preguntes relatives als determinants individuals de les actituds i comportaments participatius. Partirem de nou de la distinció entre les capacitats i aptituds per a la participació, d'una banda, i el grau de benestar subjectiu¹⁴, de l'altra.

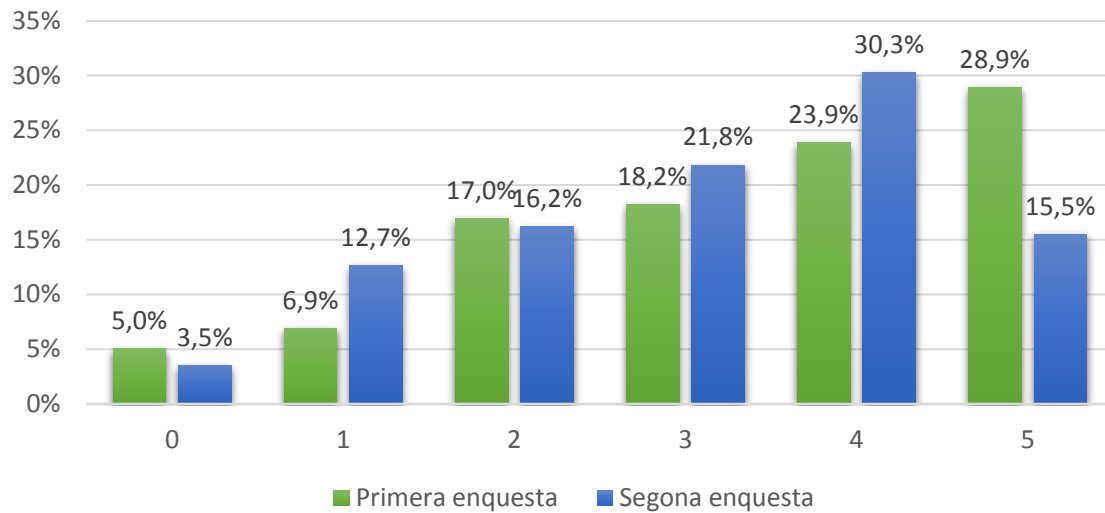
3.3.1 Capacitats i aptituds

El percentatge de persones que afirmen ser plenament capaces de parlar en públic ha disminuït en 14 punts, en benefici de posicions més moderades o inclús d'aquelles que mostren més inseguretat. La suma de les respostes positives (4-5) no arriba al 50% i els valors més baixos (0-2) han augmentat 11 punts percentuals. Per tant, a diferència de la primera, en aquesta segona enquesta són majoria les persones que veuen limitades les seves capacitats per parlar en públic (gràfic 10). Aquest fet, des del nostre punt de vista, podria ser interpretat com a resultat de la presa de consciència de les pròpies limitacions gràcies justament a l'experiència participativa. Com era de preveure, les valoracions més altes són fetes per aquells enquestats que tenen estudis universitaris (3,7 de mitjana) i les més baixes per aquells que no tenen o tenen només el primaris (3 i 2,6 respectivament).

---

¹⁴ Per un treball més específic sobre el benestar subjectiu poden consultar l'informe de l'ICTA "Impact assessment on people's life satisfaction".

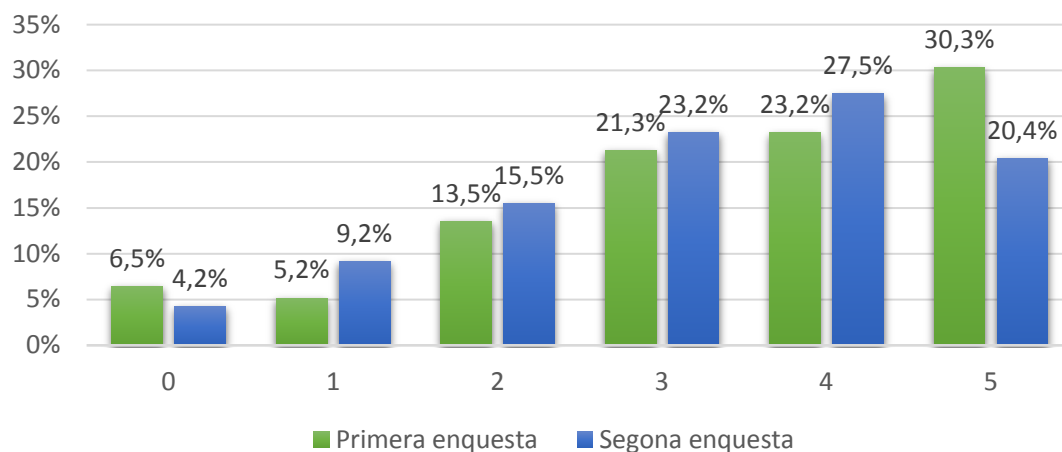
Gràfic 10. Capacitat expressada per parlar en públic

Font: Enquesta PA4.

Respecte la capacitat per a dirigir projectes col·lectius, els resultats mostren de nou una disminució de les respostes més positives (4-5), que es van situar en el 53,5% a la primera enquesta i han passat ara a trobar-se lleugerament per sota del 50% (gràfic 11). És significatiu també l'augment, tot i que contingut, dels valors més baixos (0-2), que passen del 25% al 28% del total de la mostra.

Gràfic 11. Capacitat expressada per dirigir projectes col·lectius

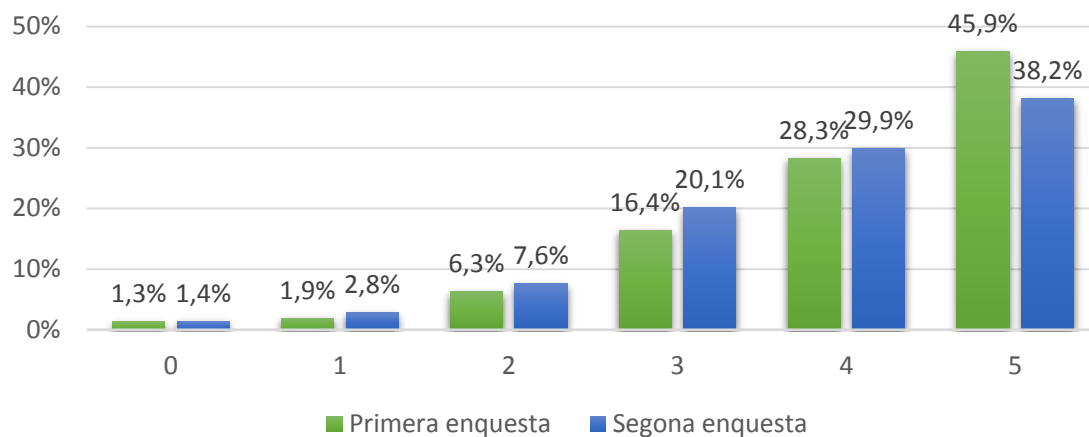

Font: Enquesta PA4.

3.3.2 Felicitat i seguretat en un mateix

El 68% de les persones enquestades diu sentir-se feliç i satisfet/a amb si mateix/a (4-5), 6 punts menys que fa un any. Per contra, els nivells de felicitat o auto-satisfacció moderats (valors 0-3) augmenten lleugerament i representen ja gairebé un terç del total dels enquestats.

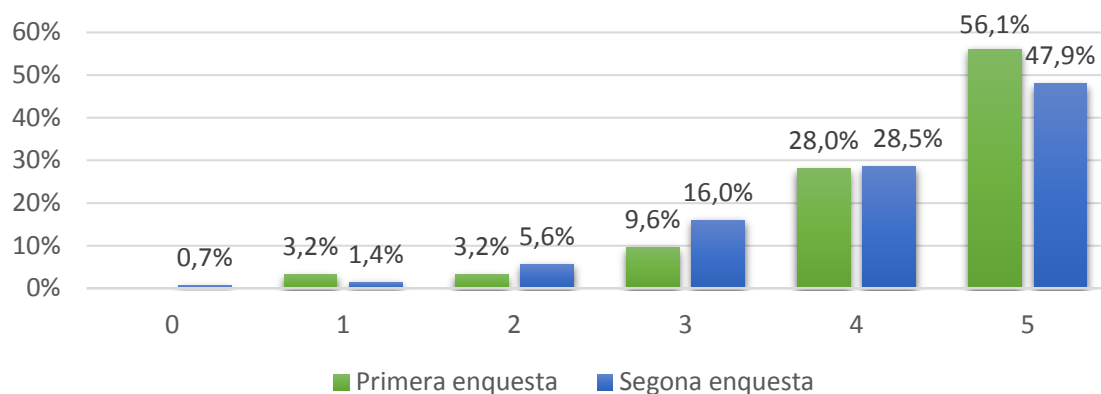
Gràfic 12. Felicitat i satisfacció amb un mateix

Font: Enquesta PA4.

Respecte a la seguretat expressada en un mateix, persisteix la tendència observada a les preguntes anteriors i els valors més alts disminueixen de forma destacada, fent baixar també la mitjana. Tot i que aquests continuen sent valors molt alts (76%), resulta interessant contrastar aquesta evolució amb el marc del treball d'empoderament i reconeixement personal fet durant la implementació de la PA4.

Gràfic 13. Seguretat expressada en un mateix

Font: Enquesta PA4.

Taula 10. Resum sobre les respostes relacionades amb els factors micro: les persones segons les seves capacitats, aptituds i felicitat personal.

Pregunta	Primera enquesta Mitjana-Desviació Típica	Segona enquesta Mitjana-Desviació Típica
Capacitat expressada per parlar en públic	3,3 - 1,4	3,1 - 1,4
Capacitat expressada per dirigir projectes col·lectius	3,4 - 1,4	3,2 - 1,4
Felicitat i satisfacció expressada en un mateix	4 - 1,1	3,9 - 1,2
Seguretat expressada en un mateix	4,3 - 0,9	4,1 - 1

Font: Enquesta PA4

D'acord amb aquests resultats, podem assenyalar que el grau benestar subjectiu i d'autoconfiança de les persones enquestades no ha augmentat, sinó que més aviat ha baixat, si més no lleugerament. Entrant més en detall, es mantenen els nivells moderats de confiança en les pròpies capacitats per a la participació, però no es resolen els percentatges de persones que admeten tenir dificultats per parlar en públic o per liderar projectes col·lectius. Ans al contrari, el percentatge de persones que reconeixen dificultats en aquest sentit augmenta significativament, la qual cosa podria ser interpretada com una presa de consciència sobre les pròpies limitacions a partir de l'experiència participativa que ha suposat el programa B-MINCOME.

També es mantenen els valors alts en la felicitat, la satisfacció i la seguretat expressada en un mateix, però no mostren signes de millora.

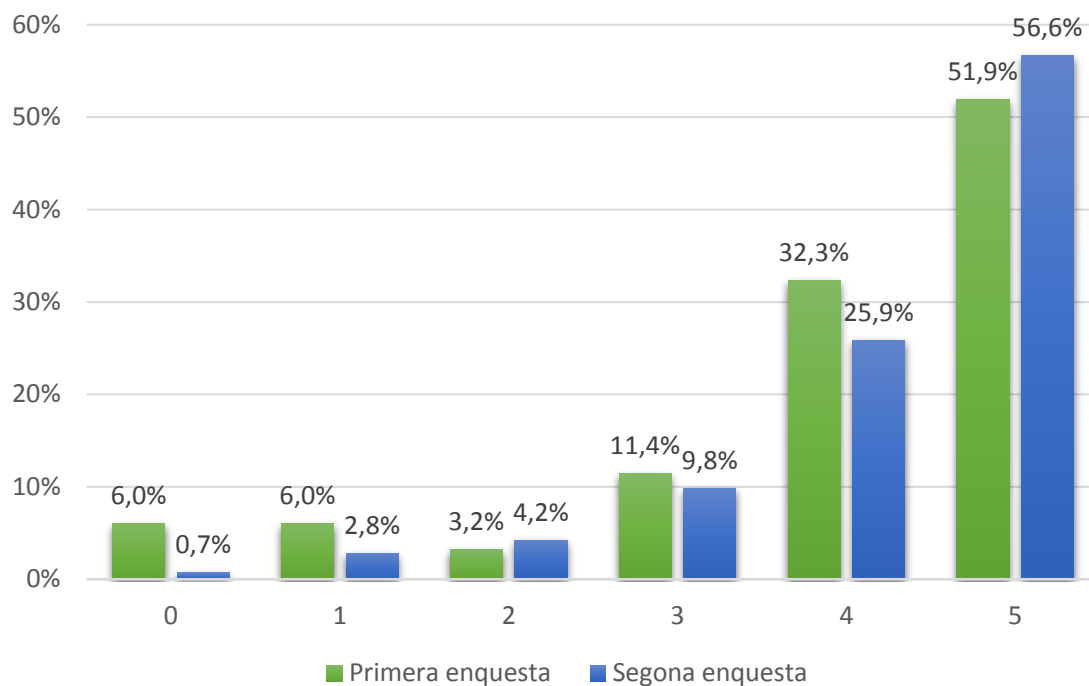
3.4 Factors meso: Capital social, vida comunitària i participació al barri

L'anàlisi dels factors meso ens permet mesurar el tipus i la qualitat de les relacions socials de les persones enquestades i la percepció que tenen de la vida associativa i comunitària en els barris. Com en els anteriors apartats, compararem els resultats d'aquesta segona enquesta amb els de la primera.

3.4.1 Relacions socials

Les relacions amb les persones més properes a un mateix¹⁵ (família, amics, veïns/es d'escala, escola, comerciants del barri...) han estat avaluades amb els valors més positius (4-5) per un 82,5% de les persones enquestades, gairebé la mateixa dada que fa un any, però d'una manera encara més marcada (la puntuació màxima, 5, ha augmentat prop de 5 punts) (gràfic 14).

Gràfic 14. Les relacions amb les persones més properes a mi (família, amics ...) són bones

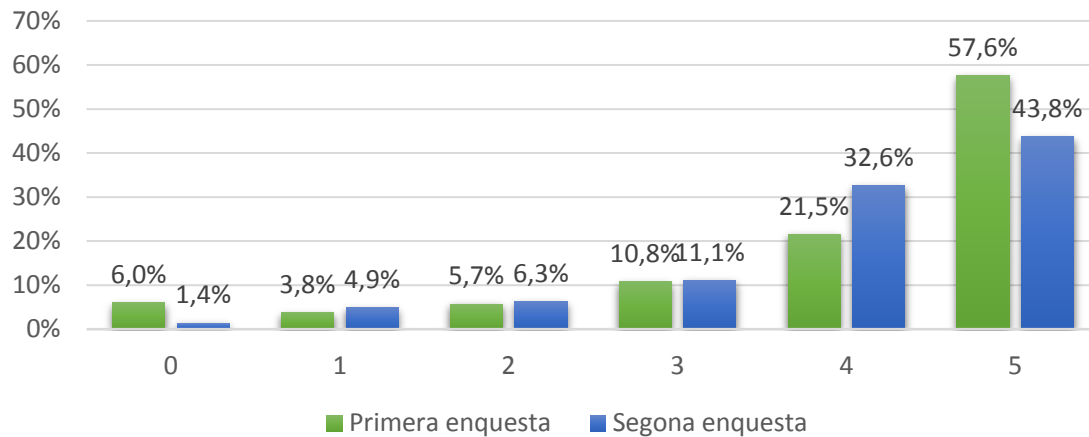
Font: Enquesta PA4.

Quan es demana per la predisposició a relacionar-se amb persones que no siguin amics o familiars¹⁶, els resultats més positius (4-5) continuen obtenint una ampla majoria (77%), per bé que aquestes respostes són més moderades que fa un any (gràfic 15).

¹⁵ En referim a la pregunta 7.3 “Les relacions amb les persones més properes a mi (família, amics ...) són bones”

¹⁶ En referim a la pregunta p7.4 “M’agrada relacionar-me amb altres persones més enllà dels meus amics i familiars més propers”

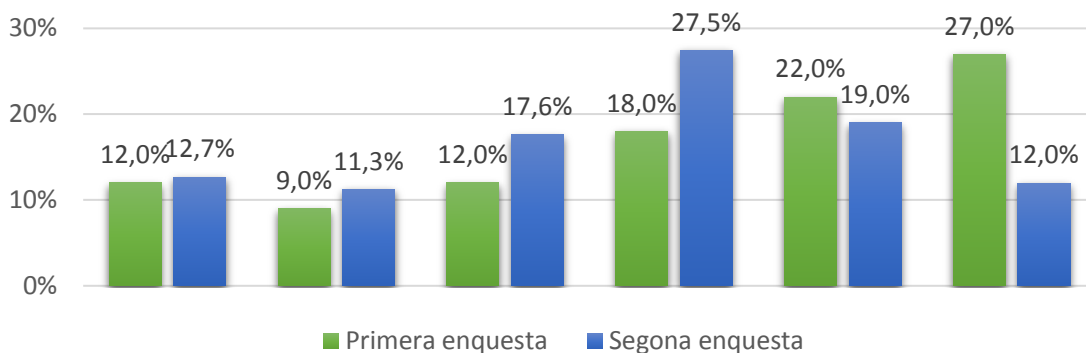
Gràfic 15. Predisposició per relacionar-se amb persones que no siguin amics o familiars

Font: Enquesta PA4.

Aquesta tendència un xic menys positiva es confirma quan es pregunta directament sobre si quan hom té un problema considera que pot comptar o no amb l'ajuda dels veïns i veïnes¹⁷. Si a l'anterior enquesta, un terç de la mostra mostrava desconfiança respecte a aquest suport veïnal (valors 0-2), ara ho fa el 42%. Les mitjanes mostren aquest empitjorament de la percepció passant d'un 3,1 a la primera enquesta a un 2,6 a la segona. Sembla doncs que quan hom ha de valorar si confia o no en els veïns per un problema propi, ja no té la confiança que tenia al començament del projecte. A més a més, el percentatge dels valors més positius s'ha reduït en benefici dels intermedis (gràfic 16).

Gràfic 16. Grau de confiança en els veïns del barri en cas de problema personal

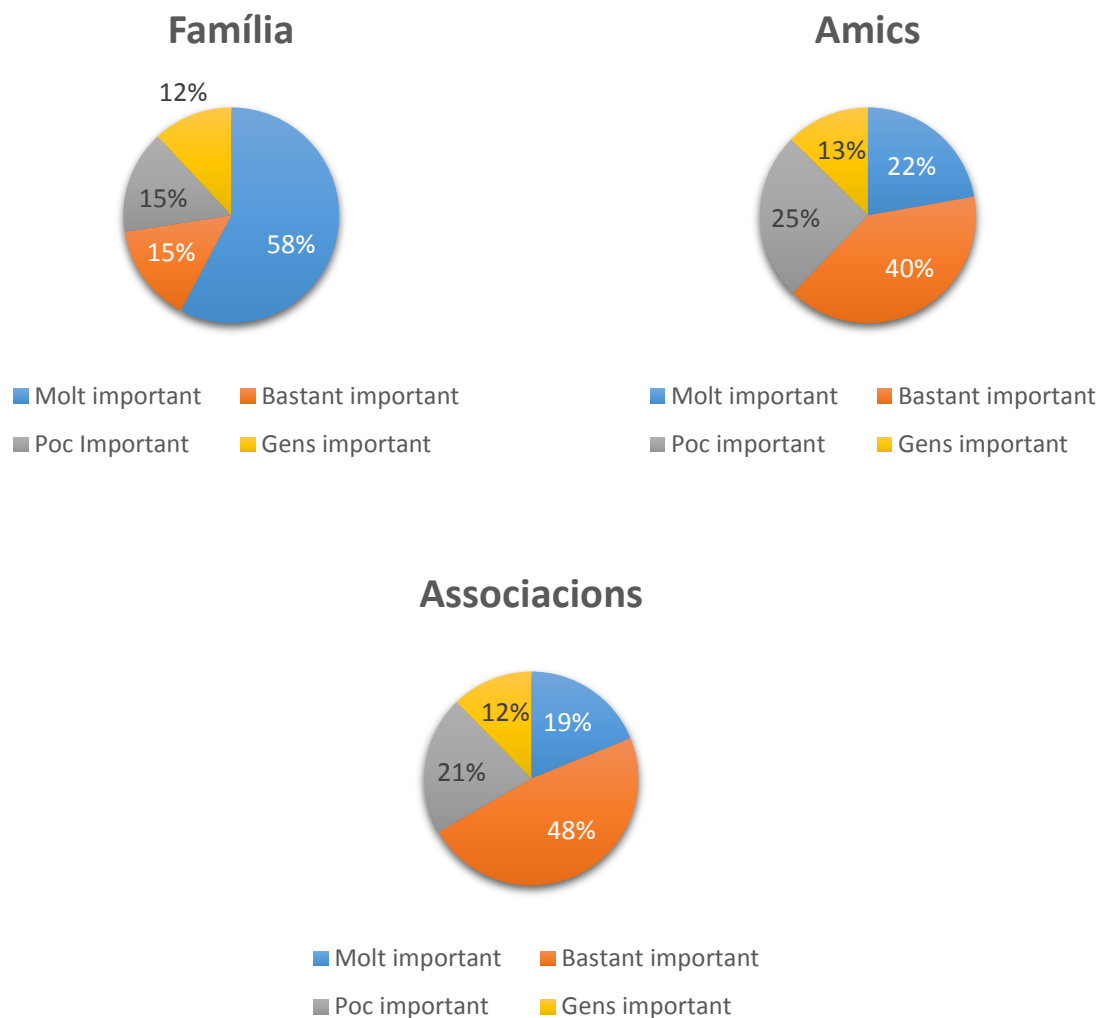
Font: Enquesta PA4.

¹⁷ En referim a la pregunta "9.4 "Si tinc algun problema, sé que puc comptar amb l'ajuda dels veïns i veïnes del barri"

Respecte el grau d'importància que s'atorga a la família, els amics o les associacions/entitats del territori per resoldre problemes socials o econòmics, la família continua sent l'agent més important però perd rellevància: del 73% que afirmaven que era molt important a la primera enquesta es passa ara a un 58%. La resta de valors estan repartits entre les altres tres opcions, destacant l'augment de les persones que opinen que la família és poc important o inclús gens important (7% i 6%, respectivament). Pel que fa als amics, els resultats es mantenen força similars a l'anterior enquesta, tot i que amb un lleuger increment de 4 punts percentuals dels que responen que no són gens importants. Per últim, la valoració de la importància de les associacions es manté amb percentatges de resposta similars als de la primera enquesta (figura 12).

Figura 12. Grau d'importància dels següents agents per resoldre problemes socials o econòmics

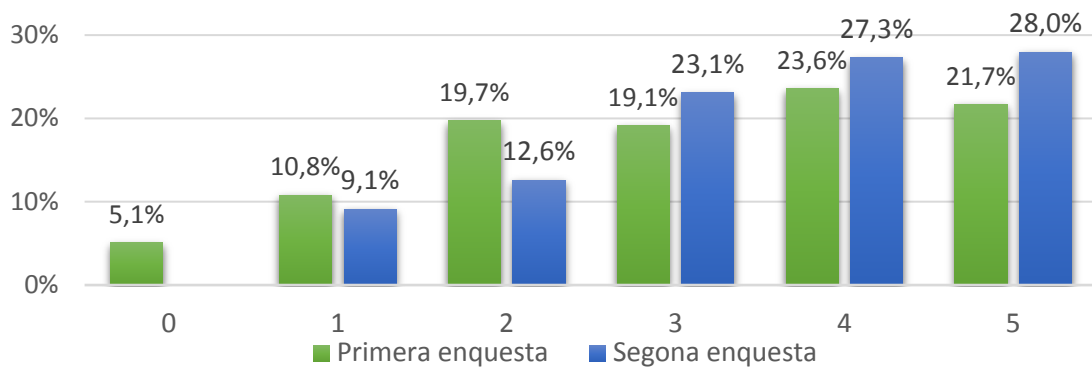

Font: Enquesta PA4.

3.4.2 Participació comunitària

En relació a la percepció que els enquestats tenen de la participació comunitària, per una banda observem que el percentatge de persones que consideren que el seu barri és participatiu i que les seves entitats són actives (4-5) ha augmentat, passant del 45,3% al 55% actual. Recordem que aquesta xifra era una de les més baixes de l'enquesta anterior, per la qual cosa resulta rellevant la seva evolució. Les valoracions més negatives també s'han reduït i han passat de representar el 33% al 24% del total.

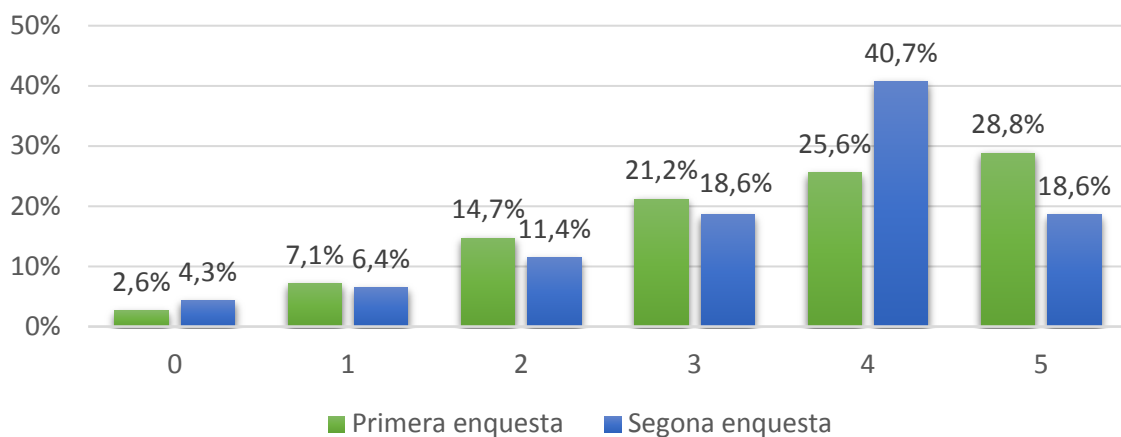
Gràfic 17. Consideració del barri com a participatiu i de les seves entitats com actives

Font: Enquesta PA4.

Per un altre costat, observem que l'interès per conèixer i col·laborar amb les entitats del barri es manté i inclús augmenta en aquelles valoracions moderadament positives (4), que passen del 25,6% al 40,7%. Els valors negatius (0-2) disminueixen prop de 3 punts percentuals i representen el 22,1% del total (gràfic 18).

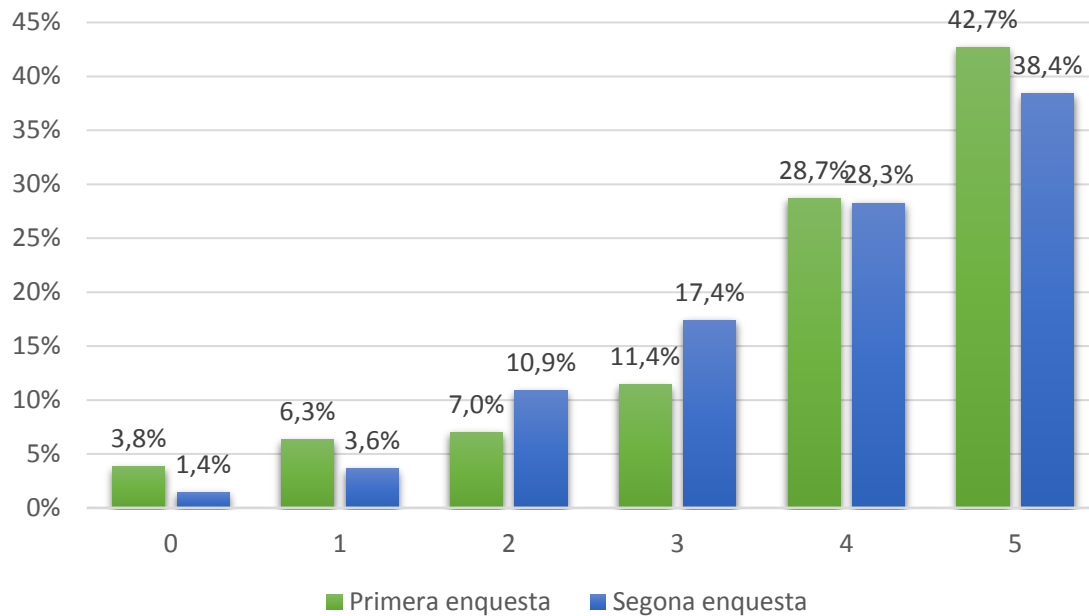
Gràfic 18. Grau d'interès per conèixer i col·laborar amb les entitats del barri

Font: Enquesta PA4.

Pel que fa a l'interès per fer coses amb persones conegudes per a la millora del barri, decreixen lleugerament els valors més positius en favors dels intermedis. A diferència de la passada enquesta, ara el 66,7% diu estar d'acord (4-5), és a dir 4,7 punts menys (gràfic 19).

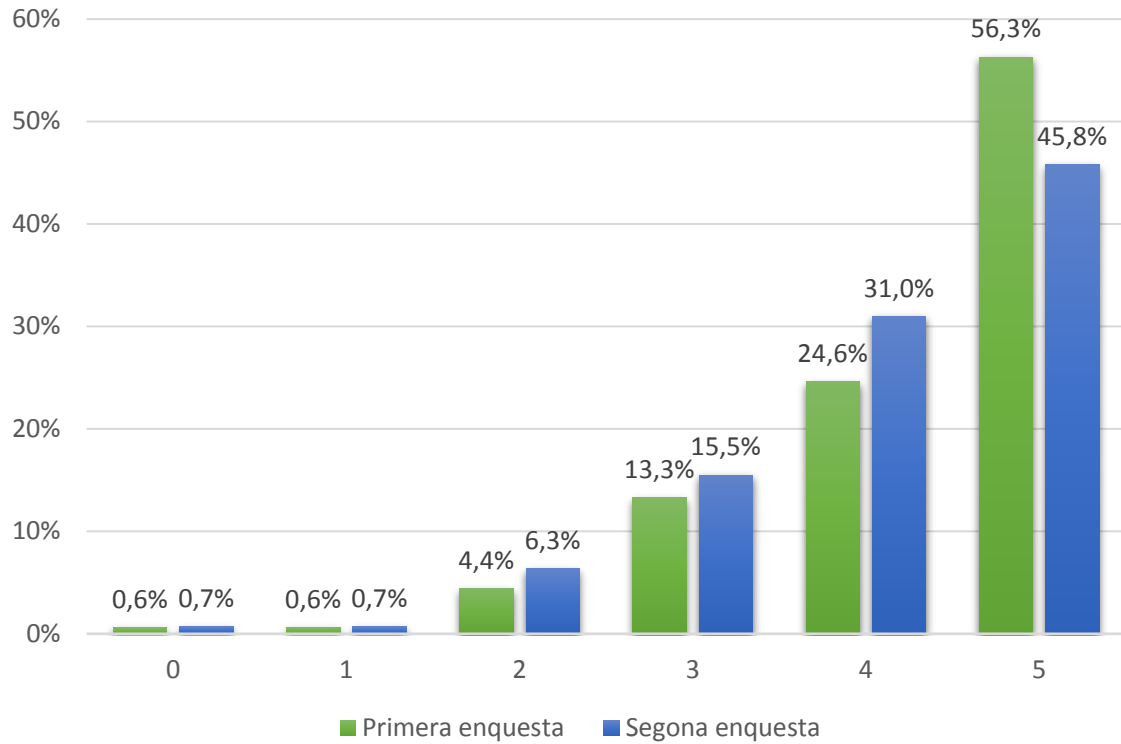
Gràfic 19. Predisposició per fer coses per a millorar la qualitat de vida amb les persones conegudes del barri

Font: Enquesta PA4.

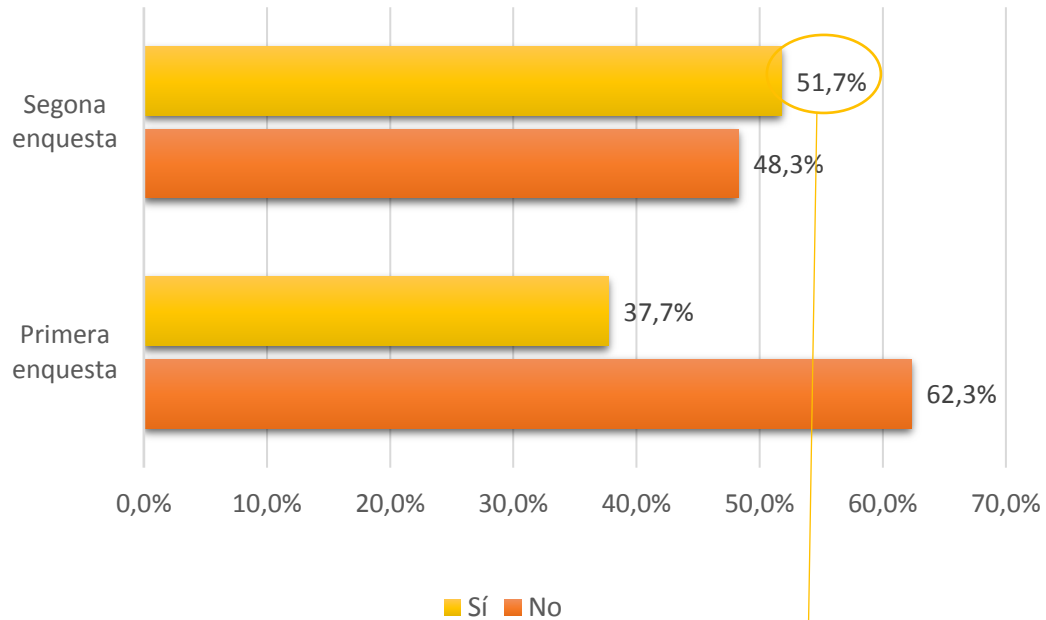
Finalment, persisteix però es modera la de la predisposició per a participar en tot allò que permeti millorar la vida del barri (gràfic 20). Els valors més positius (4-5) sumen el 76,8% de la mostra, per tant 4,1 punts percentuals menys que a la primera enquesta. Si bé decau el nombre de persones que mostren la màxima predisposició (5), es produeix un augment significatiu de les persones que mostren una predisposició moderada (valors de 2 a 4). Aquesta situació es combina amb una millora percentual del grau de participació que els enquestats manifesten. Així, doncs, un 51,7% afirma haver participat recentment, la qual cosa produeix un canvi de tendència respecte a la mateixa dada de fa un any (només un 37,7% afirmava haver participat). Pel que fa als principals espais de participació, es manté la distribució anterior: les associacions de veïns són les més esmentades (31,4%), seguides de les associacions de pares i mares (26,5%) i entitats culturals (20,7%). Totes elles sumen el 78,6% dels espais on les persones enquestades diuen haver participat (gràfic 21).

Gràfic 20. Predisposició de cadascú a participar per millorar el barri

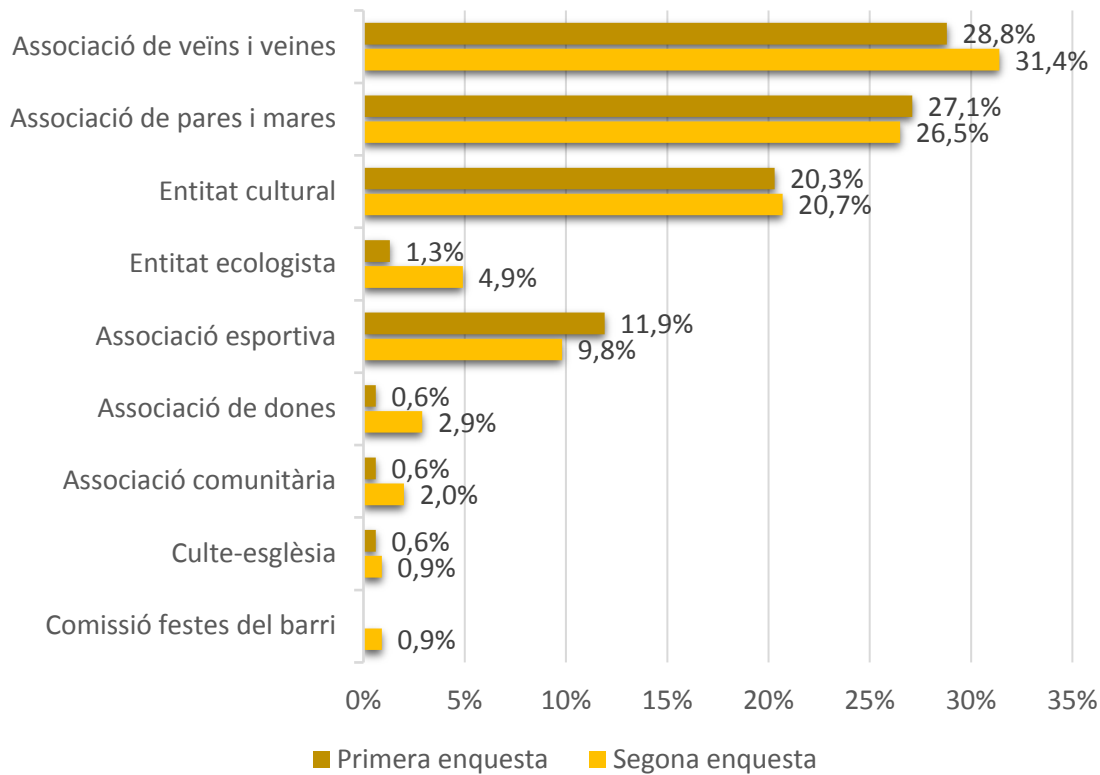

Font: Enquesta PA4.

Gràfic 21. Participació recent en alguna entitat o similar

Font: Enquesta PA4.

Taula 11. Resum sobre les respostes relacionades amb els factors meso: capital social, vida comunitària i participació al barri.

Pregunta	Primera enquesta Mitjana-Desviació Típica	Segona enquesta Mitjana-Desviació Típica
Estat de les relacions amb persones properes	4,2 - 0,9	4,3 - 1,1
Predisposició per relacionar-se amb persones que no siguin familiars o amics	4,2 - 1,1	4 - 1,2
Grau de confiança en els veïns del barri en cas de problema personal	3,1 - 1,6	2,6 - 1,5
Consideració del barri com a participatiu i de les seves entitats com actives.	3,1 - 1,4	3,5 - 1,3
Grau d'interès per conèixer i col·laborar amb les entitats del barri	3,4 - 1,3	3,4 - 1,3
Al barri conec bastants persones i m'agrada que fem coses junt per millorar la nostra qualitat de vida	3,8 - 1,4	3,8 - 1,2
M'agrada participar en tot allò que permeti millorar la vida en el meu barri	4,2 - 0,9	4,1 - 1

Respecte als resultats de fa un any, observem dades una mica contradictòries: per una banda, aquestes dades ens indicarien l'existència d'uns enquestats un xic més desconfiats respecte la solidaritat dels veïns del barri en cas d'un problema personal i amb una mica menys de predisposició a relacionar-s'hi més enllà dels cercles més propers, la qual cosa entraria en contradicció amb el lleuger augment de la confiança social detectat més amunt; d'altra banda, però, ha augmentat significativament la percepció del barri com a participatiu i actiu, probablement com a conseqüència d'un millor coneixement del seu teixit associatiu. Cal destacar també que ha augmentat una mica el percentatge de persones que es mostren interessades en conèixer i col·laborar amb les entitats del barri i que, de fet, ha crescut força el nombre de persones que diuen haver participat en alguna entitat recentment (concretament, 24 punts percentuals).

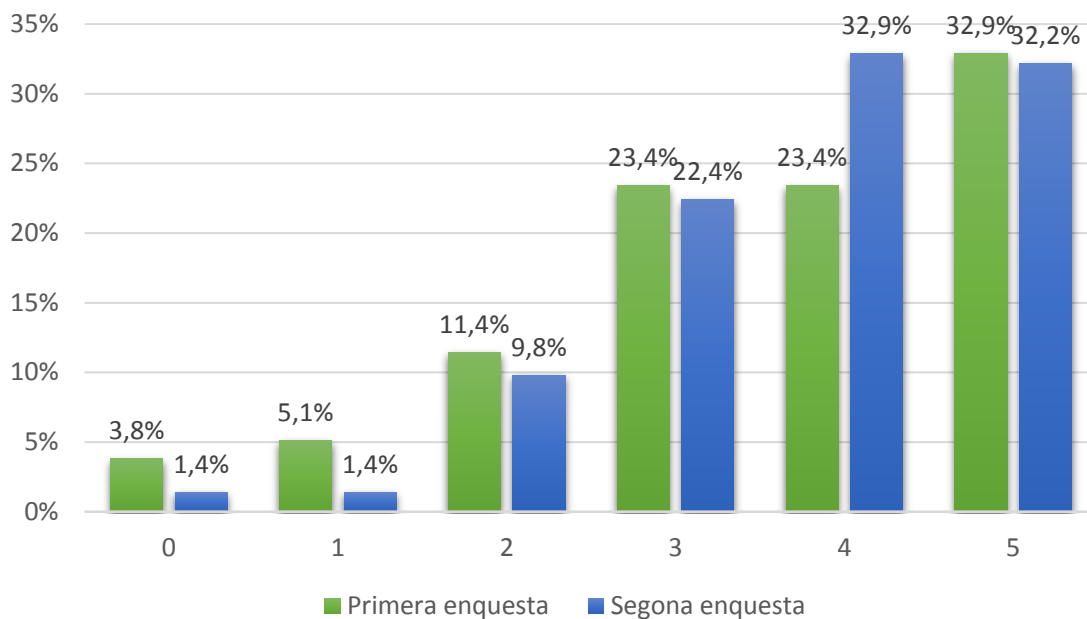
3.5 Factors macro: els agents institucionals

Quan parlem de factors macro, ens referim a la percepció que tenen les persones enquestades de l'administració pública i, més concretament, de la seva actitud en relació al foment de la participació, l'escolta i l'atenció a les problemàtiques individuals i col·lectives del barri.

3.5.1 Visió de l'administració pública

En primer lloc, la valoració del paper de l'administració pública en la millora del barri ha millorat respecte a la primera enquesta. Si llavors un 56,3% valorava molt positivament aquesta actuació (valors 4-5), ara ho fa un 65,1%. Destaca en aquesta qüestió la millora també de les valoracions més negatives, que han passat a ser gairebé testimonials.

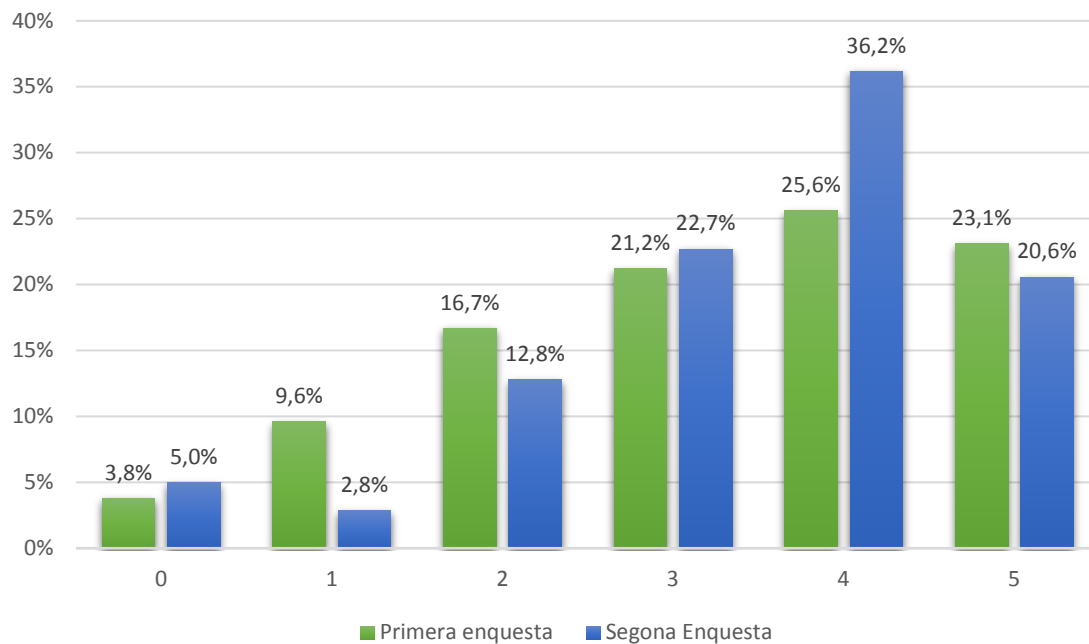
Gràfic 22. Valoració de l'actuació de l'administració pública en la millora de la vida del barri

Font: Enquesta PA4

També s'observen alguns elements de millora en la consideració que els enquestats tenen de l'administració pel que fa a la seva actitud d'escolta i de promoció de la participació. Si bé les persones que li atorguen la valoració més positiva (valor 5) en relació a aquesta qüestió es redueixen 2,5 punts percentuals, augmenta en 8,1 punts el total dels que expressen una resposta positiva (valors 4-5). Respecte les valoracions negatives (valors 0-2), aquestes representen ara el 20,6% i per tan es redueixen gairebé 10 punt percentuals.

Gràfic 23. Consideració entorn el paper de l'administració en l'escolta i la promoció de la participació

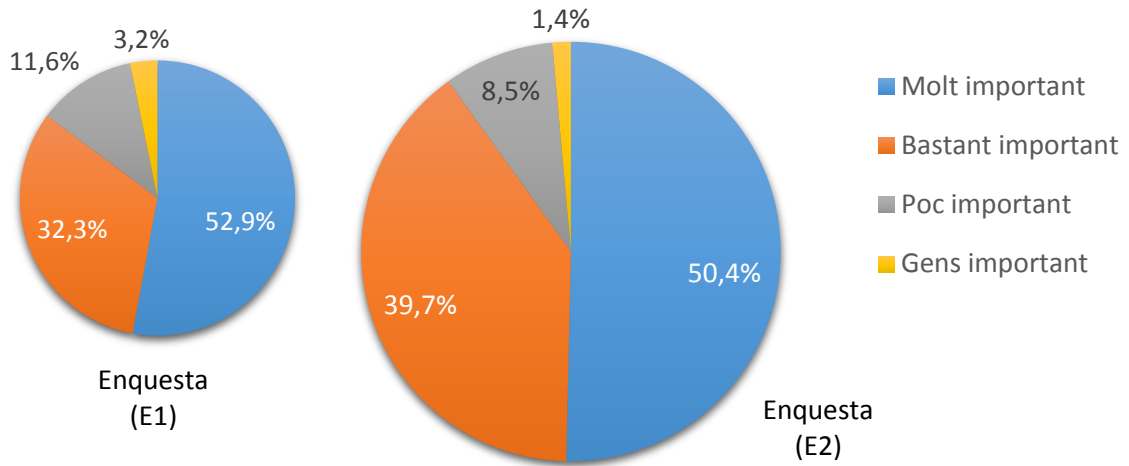
Font: Enquesta PA4

La importància concedida als Serveis Socials com a agent per resoldre problemes socials i econòmics millora en termes generals. Tot i que descendeix sensiblement el número de persones que diuen que són “molt importants”, augmenta de forma rellevant els que diuen que ho són “bastant”. Les respostes negatives (“poc o gens important”) cauen per sota del 10%.

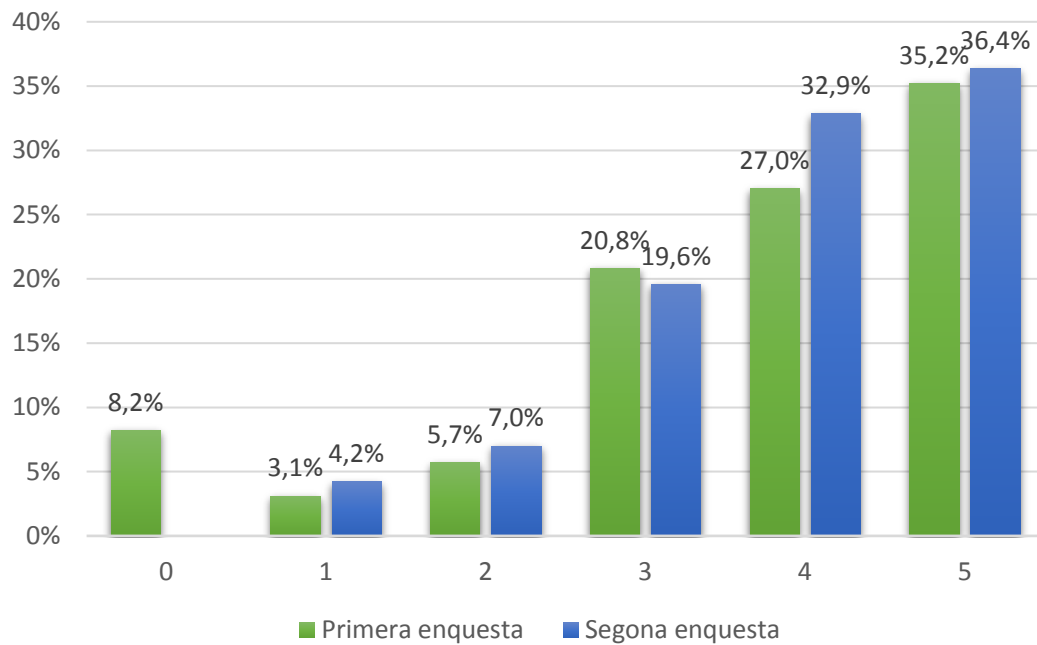
Es donen uns resultats molt similars quan s'amplia l'abast de la pregunta i es fa referència al coneixement dels serveis públics que poden ajudar en cas de problema (figura 13). Novament, augmenten les valoracions positives (71,6%, quan abans eren el 62,2%) i es redueixen les negatives (0-2), (11,2% del total, quan abans representaven un 17%). El resultats indiquen doncs una millora rellevant del coneixement d'aquests serveis.

Figura 13. Grau d'importància dels Serveis Socials per resoldre problemes socials i econòmics.

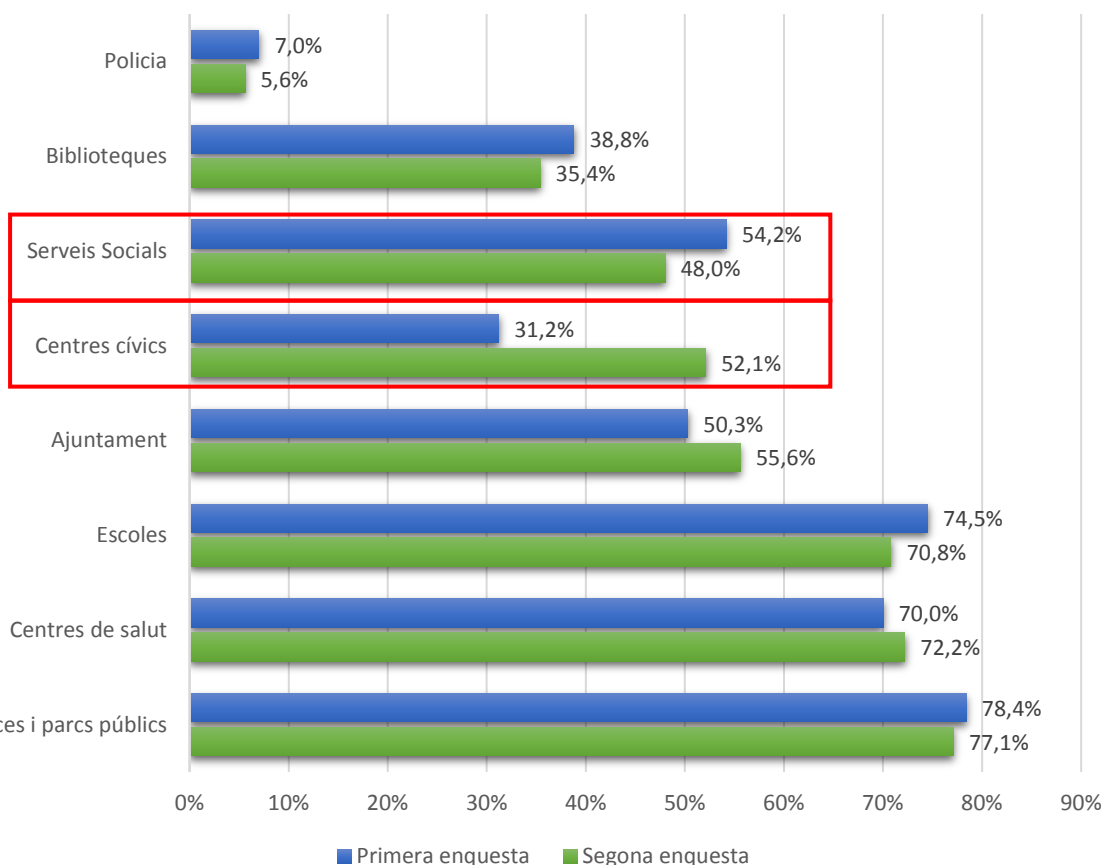
Gràfic 24. Coneixement dels serveis públics que poden ajudar en cas de problema

Font: Enquesta PA4

Finalment, respecte l'ús o l'estada a diferents recursos públics durant els darrers 6 mesos, la dada més rellevant respecte els resultats de fa un any és que s'observa un increment important dels centres cívics i una disminució dels Serveis Socials. La resta de recursos, equipaments i espais, es mantenen en les mateixes proporcions d'ús. Com veurem en la segona part de l'informe, la creixent importància del Centres Cívics es pot vincular amb el paper protagonista que aquests equipaments han tingut en l'acolliment i acompanyament dels grups comunitaris. Per la seva banda, el menor nombre de persones que han visitat els Serveis Socials pot relacionar-se tant amb la millora de les condicions de vida que ha suposat la percepció de la renda com amb el funcionament de mecanismes de descongestió de l'atenció posats en marxa pels professionals vinculats al B-MINCOME. Aquesta qüestió es desenvoluparà també a la segona part de l'informe.

Gràfic 25. Percentatge d'enquestats que han visitat "sovint o molt sovint" aquests recursos en els darrers 6 mesos

Font: Enquesta PA4

Taula 12. Resum de les respostes relacionades amb els factors macro: els factors institucionals

Pregunta	Primera enquesta	Segona enquesta
	Mitjana-Desviació Típica	Mitjana-Desviació Típica
Coneixement de l'ajuda que poden brindar els serveis públics en cas de necessitat	3,6 – 1,4	3,9 - 1,1
Valoració de l'actuació de l'administració pública en la millora de la vida del barri	3,5 – 1,3	3,8 - 1,1
Consideració entorn el paper de l'administració en l'escolta i la promoció de la participació	3,2 – 1,4	3,4 - 1,3

La valoració que les persones enquestades fan de la presència i la proximitat de les administracions públiques en els barris ha millorat significativament respecte fa un any.

Podem observar també que la importància de Serveis Socials per resoldre problemes socials o econòmics no ha augmentat (tot i que continua sent alta) i que, en canvi, els Centres Cívics s'han posicionat per a les persones enquestades com a equipaments de referència al barri (junt amb els centres de salut i dels espais públics com ara places o parcs). Tot fa pensar que el paper que aquests equipaments han tingut en l'acollida i acompanyament dels grups i les activitats la PA4 ha estat determinat en aquest sentit.

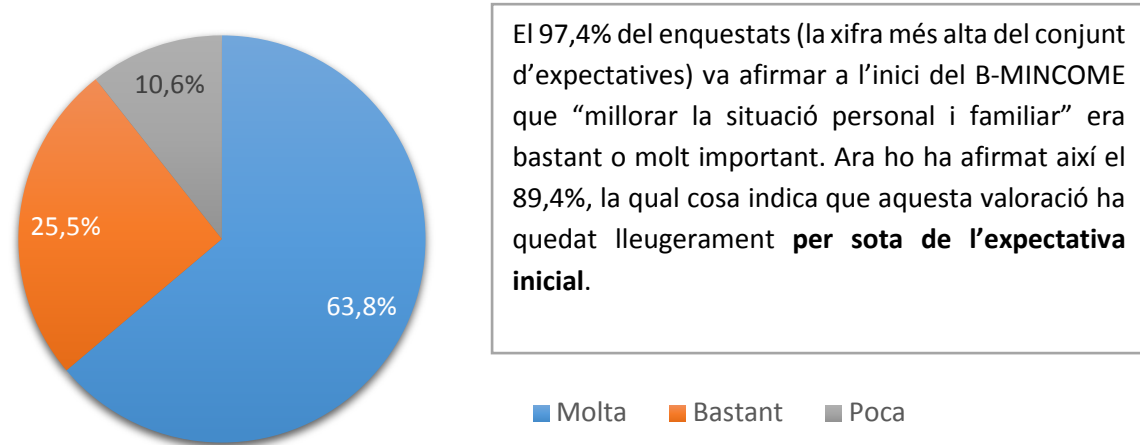
3.6 Valoració de la importància que ha tingut B-MINCOME i de l'assoliment de les expectatives inicials.

A l'última pregunta de la passada enquesta, es preguntava, mitjançant una sèrie d'opcions, per les expectatives que cadascú dipositava en el B-MINCOME. Si bé la majoria d'aquestes opcions van ser considerades bastant o molt importants (veure punt 4.6 de l'Informe Preliminar), va ser interessant veure com les persones enquestades tendien a prioritzar el component econòmic de B-MINCOME (l'SMI) per sobre de la seva dimensió comunitària i participativa. Un any després, amb tota l'experiència acumulada a dins la PA4, els enquestats valoren si s'han assolit o no aquestes expectatives.

Com es pot observar en les següents gràfics, en la gran majoria de casos la valoració de les diferents dimensions del programa és alta, però es troba una mica per sota de les expectatives

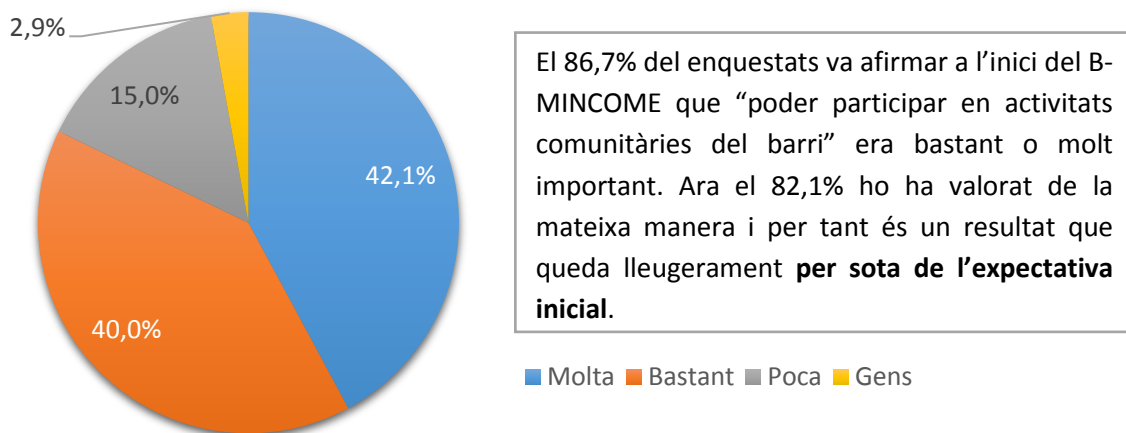
inicials, cosa que era d'esperar si tenim en compte la intensitat de les expectatives en un inici. L'única excepció és la importància donada a B-MINCOME per a conèixer gent nova, que rep una valoració més alta que no pas l'expectativa inicial (figures 14 a 19).

Figura 14. Valoració de la importància de B-MINCOME per millorar la situació personal o familiar de cadascú

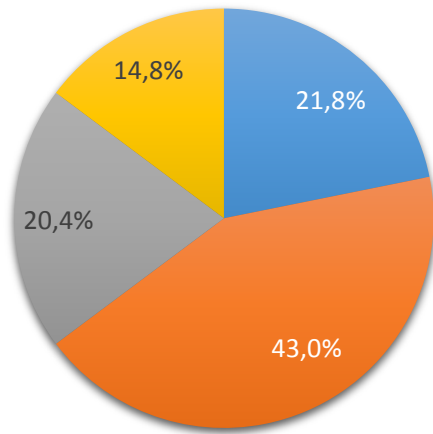
Font: Enquesta PA4

Figura 15. Valoració de la importància de B-MINCOME com a suport de la participació en activitats comunitàries

Font: Enquesta PA4

Figura 16. Valoració de la importància de B-MINCOME per formar part d'entitats del barri

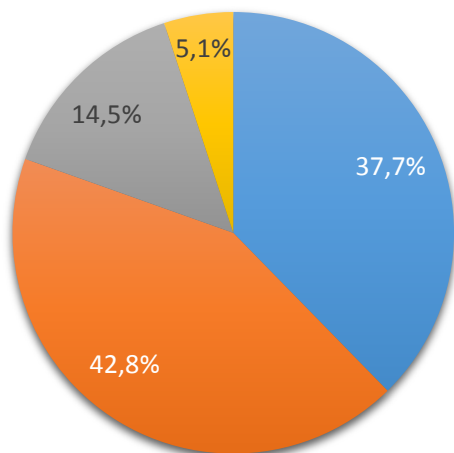

El 71,7% del enquestats (la xifra més baixa del conjunt d'expectatives) va afirmar a l'inici del B-MINCOME que "formar part d'alguna entitat del barri" era bastant o molt important. Ara ho sostenen encara menys persones, el 64,8%.

■ Molta ■ Bastant ■ Poca ■ Gens

Font: Enquesta PA4

Figura 17. Valoració de la importància de B-MINCOME per contribuir a millorar la vida de barri

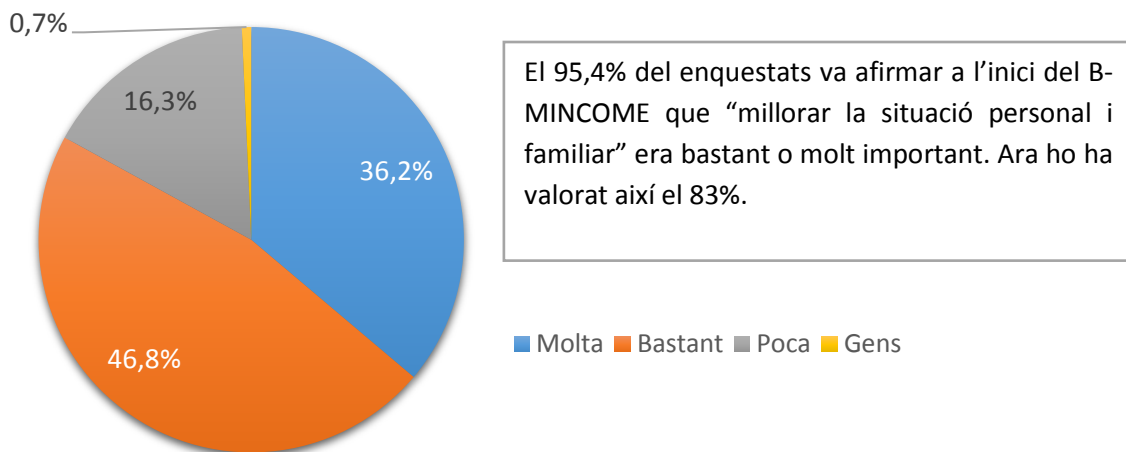

El 96% del enquestats va afirmar a l'inici del B-MINCOME que "contribuir a millorar la vida del barri" era bastant o molt important. Ara ho ha valorat així el 80,4% de la mostra, i per tant podem afirmar que **no s'ha complert del tot l'elevada expectativa inicial en relació als impactes del programa, malgrat que la valoració d'aquest aspecte continua sent molt alta.**

■ Molta ■ Bastant ■ Poca ■ Gens

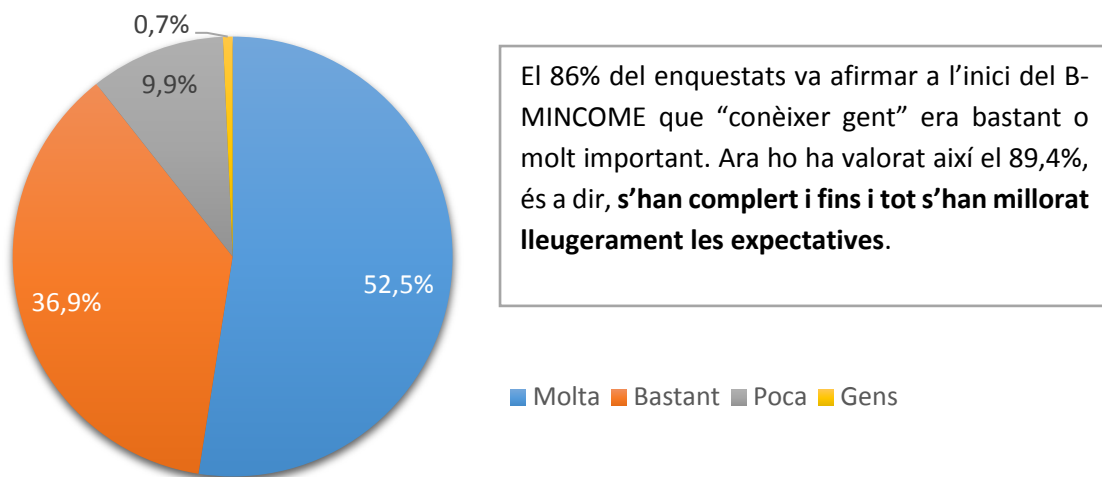
Font: Enquesta PA4

Figura 18. Valoració de la importància de B-MINCOME per tenir una relació més propera amb l'administració pública

Font: Enquesta PA4

Figura 19. Valoració de la importància de B-MINCOME per conèixer gent

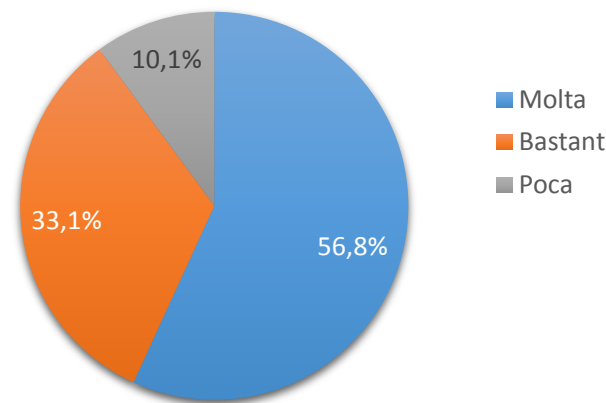

Font: Enquesta PA4

En aquesta segona enquesta, es van afegir tres preguntes més relatives a la valoració de la importància del B-MINCOME. Les figures 20 i 21 ens indiquen que una majoria molt gran de les persones enquestades valora B-MINCOME com un programa molt o bastant important per a adquirir més confiança en un mateix i per a sentir-se més feliç (gairebé un 90% en ambdós casos), dades que contrasten amb l'evolució dels indicadors d'auto-confiança i de felicitat que hem identificat abans, on es detectava una lleugera tendència a la baixa. Del contrast de les respostes entre aquell conjunt de preguntes i aquesta final, podem inferir que B-MINCOME ha estat important per a fer augmentar els nivells mitjos de confiança i felicitat inicials, però no per augmentar els més baixos ni per mantenir els més alts.

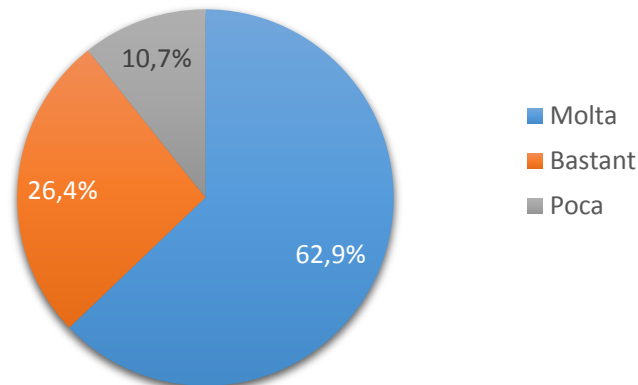
Per últim, el gràfic 22 confirma que els participants atorguen una gran importància al programa B-MINCOME com una oportunitat per a conèixer millor els equipaments dels barris.

Figura 20. Valoració de la importància de B-MINCOME per tenir més confiança en un mateix

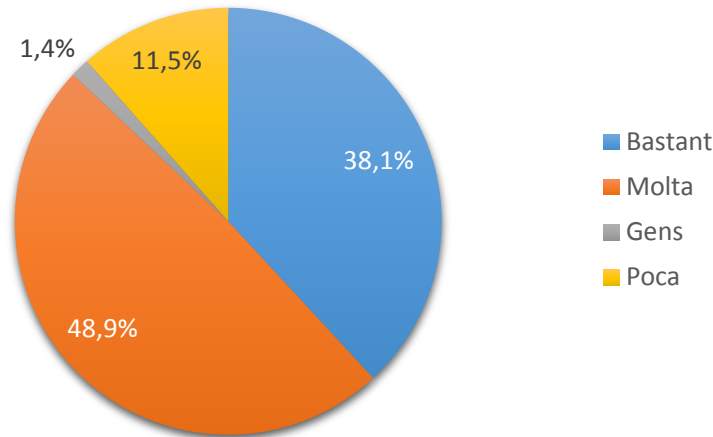
Font: Enquesta PA4

Figura 21. Valoració de la importància de B-MINCOME per sentir-se un mateix més feliç

Font: Enquesta PA4

Figura 22. Valoració de la importància de B-MINCOME per conèixer millor els equipaments del barri

Font: Enquesta PA4

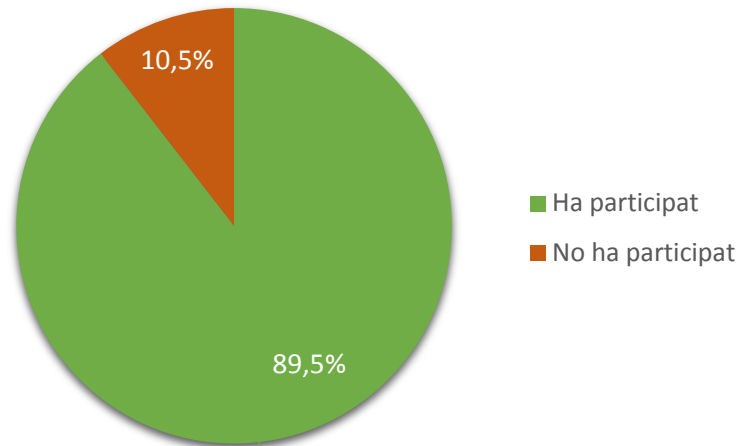
Els enquestats fan valoracions en general positives de la importància que ha tingut B-MINCOME a nivell personal i comunitari. Aquestes valoracions, però, no sempre superen les altes expectatives dipositades inicialment en el programa. D'això, però, no es pot inferir un resultat negatiu que indiqui l'existència d'un sentiment de frustració entre els participants; més aviat, aquests resultats mostren el potencial que ha tingut la PA4 per incidir en aquests aspectes personals i comunitaris, així com la moderació (fins a cert punt esperable) de les expectatives inicials.

3.7 Motivació per participar

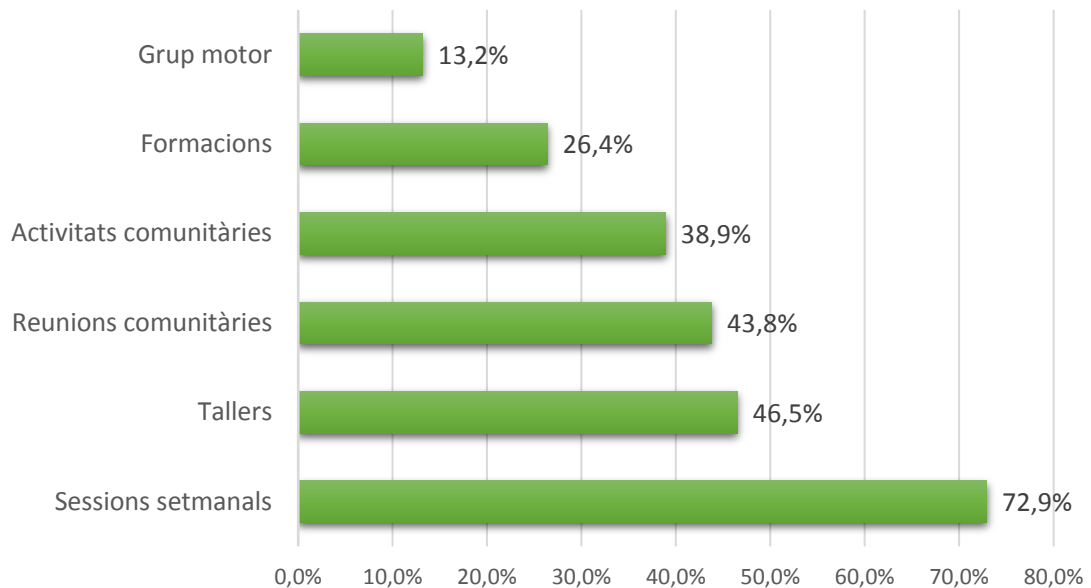
La participació dels enquestats en activitats, grups motors, formacions o tallers durant el procés d'implementació de la PA4 ha estat clau per enfortir els grups i generar propostes comunitàries. Entre totes aquestes activitats, la sessió setmanal de treball ha estat seguida pel 72,9% del enquestats, sent doncs el principal espai de trobada entre tots ells. Més repartides han estat les reunions o activitats comunitàries, els tallers i les formacions. Per últim, els espais amb un grau menor de participació han estat els grups motors, espais normalment més demandants en termes de constància, seguretat, capacitats i aptituds (figura 23).

Fig. 23 Participació en les activitats i trobades de B-MINCOME

Font: Enquesta PA4

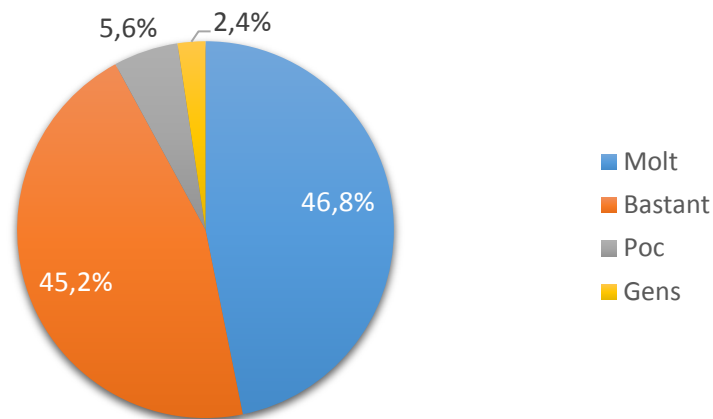

Font: Enquesta PA4

Entrant ara en els factors concrets que han pogut motivar aquesta participació (figures 24 – 28), observem que la majoria dels enquestats atorguen bastanta o molta importància a qüestions com sentir-se millor i més feliç (92%), conèixer gent i fer coses junts (89%), sentir-se amb força per a fer coses que abans no podia (89,6%) o rebre suport per part de les educadores del B-MINCOME (99,2%). Tan sols es desvia d'aquesta línia el fet de disposar de temps lliure, la qual cosa no deixa de ser rellevant si sostenim que aquesta qüestió sol ser part dels arguments que habitualment justifiquen actituds o comportaments menys participatius.

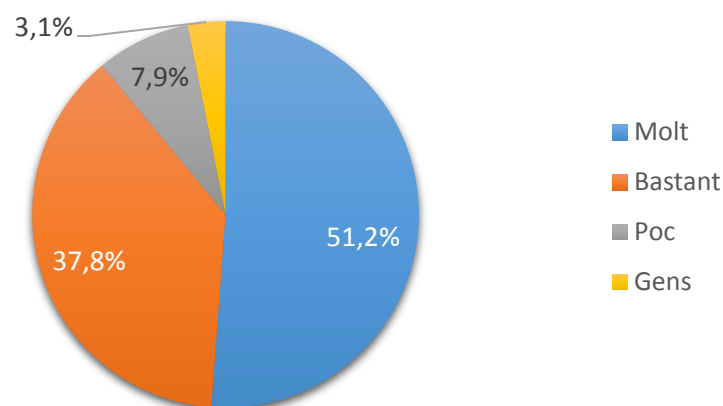
La distribució per sexes de les respostes no permeten observar diferències significatives entre homes i dones, amb la sola excepció de quan la motivació era sentir-se millor amb un mateix, on el 66,6% dels homes ho valora com a molt important, davant el 36,7% de les dones.

Fig. 24 Motivació per participar: "sentir-me millor amb mi mateix/a, més feliç"

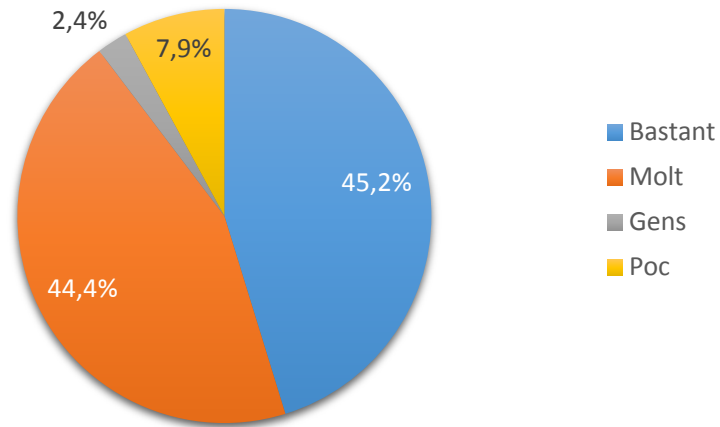
Font: Enquesta PA4

Fig. 25 Motivació per participar: "conèixer gent i fer coses junt/es pel barri"

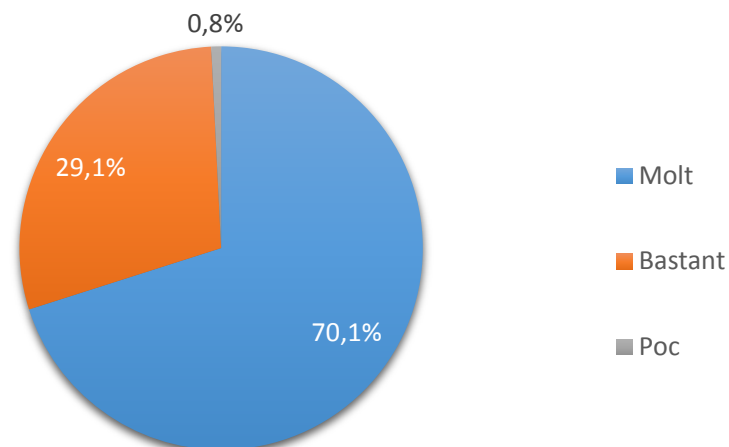
Font: Enquesta PA4

Fig. 26 Motivació per participar: "sentir-me amb forces per fer allò que abans no podia"

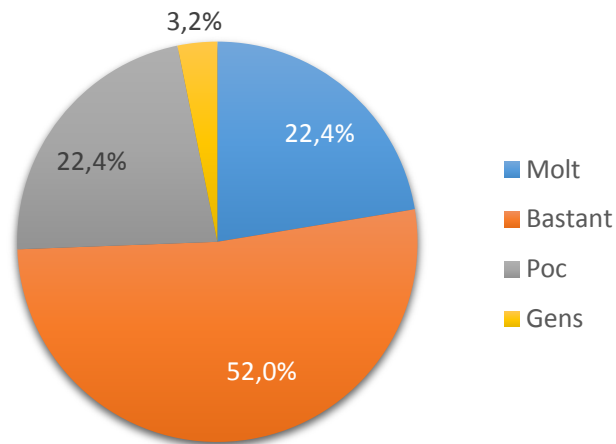
Font: Enquesta PA4

Fig. 27 Motivació per participar: "el recolzament rebut per l'equip d'educadores del B-MINCOME"

Font: Enquesta PA4

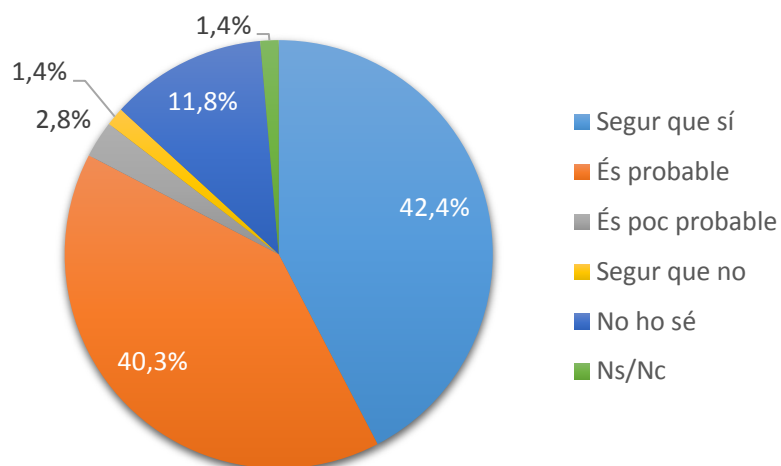
Fig. 28 Motivació per participar: "disposar de temps lliure"

Font: Enquesta PA4

Per últim, quan es demana per la intencions participatives que els enquestats tenen un cop finalitzat el B-MINCOME, un 82,7% afirma que "és probable" o que "segur que sí" seguirà participant o vinculat a entitats i/o equipaments del barri (figura 29), una valor superior al 60% que abans havia afirmat que estava interessat en conèixer i col·laborar amb les entitats del barri o al 77% que mostrava predisposició per participar per millorar el barri.

Fig. 29 "Té intenció de participar en activitats, entitats o equipaments del barri un cop finalitzi el B-MINCOME"

Font: Enquesta PA4

Aquests darrers resultats indiquen que B-MINCOME, i en concret la PA4, han tingut un pes molt important en els nivells de participació dels enquestats. El paper que han dut a terme les educadores socials sembla haver estat clau en aquest sentit. D'altra banda, aquesta experiència participativa sembla haver contribuït a una major predisposició a participar en activitats comunitàries més enllà del programa, tot i que evidentment aquest és un aspecte que s'haurà de comprovar en un futur.

3.8 Síntesi dels resultats comparatius de l'enquesta

Per tancar aquesta part de l'informe, resumirem els principals resultats de la segona enquesta, així com els canvis més significatius que hi hagut respecte a la primera. De nou, cal recordar que les persones que han respost a aquesta enquesta són aquelles assignades a la Política de Participació Comunitària del B-MINCOME i que voluntàriament han acceptat la invitació a assistir a les sessions programades. Aquestes persones, per tant, no són representatives del conjunt de participants al B-MINCOME ni tampoc del conjunt de barris de referència. El valor de la segona enquesta està en veure els canvis en les actituds, opinions i valoracions que aquestes persones fan de la participació comunitària després d'haver format part dels processos de treball, les dinàmiques i les activitats promogudes dins la PA4.

Havent aclarit això, les principals **tendències** observades són les següents:

Primer, es **mantenen les característiques dels perfils sociodemogràfics de fa un any**, destacant el **pes de les dones i de les persones nascudes fora de la Unió Europea**. Es manté també la situació de **desequilibri entre el treball productiu** i el treball de reproducció social entre homes i les dones (essent les dones les que es dediquen més a les tasques de la llar), el **baix nivell d'estudis** dels participants i el marcat **caràcter intercultural de la mostra**. Aquesta continuïtat de perfils s'explica en bona mesura per l'alt percentatge de persones que afirmen haver repetit l'enquesta.

Segon, el **grau d'arrelament als barris** continua sent, en general, **fort**, per bé que els nivells més baixos d'arrelament continuen corresponent a les persones que provenen de països de fora de la Unió Europea. **La satisfacció personal respecte al barri on cadascú resideix millora**, com també ho fa la percepció positiva sobre la seva vida social. S'observa també **un r canvi positiu** de tendència en qüestions com el **grau de confiança, solidaritat i ajuda mútua**, principalment amb els veïns menys propers. Les persones amb uns nivells formatius molts baixos, però, continuen expressant una major desconfiança que la resta.

Tercer, **el grau de benestar subjectiu i de confiança en un mateix es mantenen alts, per bé que no ha augmentat, sinó al contrari**, més aviat ha tendit a la baixa. Aquesta tendència es manté quan ens fixem en la capacitat de parlar en públic o de liderar projectes col·lectius; en ambdós casos, els valors més baixos corresponen a persones a un menor nivell d'estudis. Com hem comentat més amunt, **el lleuger empitjorament en els graus d'auto-confiança** podria estar relacionat amb la pròpia experiència participativa en el programa B-MINCOME, que pot haver provocat en algunes persones una presa de consciència de les dificultats que suposa la participació. Pel que fa a **la felicitat, satisfacció i seguretat en un mateix, es consoliden els valors alts, però sense senyals de millora**.

Quart, els enquestats mostren **un major interès pel teixit social**, i a diferència de fa un any, ara els que afirmen haver participat en entitats veïnals, educatives o culturals ja són majoria respecte els que no ho han fet. Es mostra també una **bona predisposició a relacionar-se amb persones properes**. No obstant això, els resultats no mostren un augment de la percepció de les persones enquestades de poder comptar amb els veïns del barri en cas de tenir algun problema, sinó més aviat el contrari. Novament, aquests resultats es contradiuen amb la millora de la confiança genèrica en els veïns del barri i en la consideració general sobre el seu grau de solidaritat.

Cinquè, s'observa una **millora substancial de les valoracions** respecte la presència i obertura de **les administracions públiques vers els veïnats**. Es manté Serveis Socials com a servei prioritari per a resoldre problemes econòmics i socials, i **creix el protagonisme dels Centres Cívics** com a espai de referència a la vida quotidiana dels enquestats. Els espais públics, les escoles o els centres de salut mantenen també la seva importància com a espais de dinamització i trobada.

Finalment, es valora de forma positiva **la importància que ha tingut B-MINCOME per generar millores a nivell personal i comunitari**, si bé no s'han arribat a assolir les altes expectatives inicials. En aquest sentit, destaca també la importància que els enquestats han donat al paper de les educadores socials per a promocionar la participació de les persones implicades en la PA4.

4. EFECTES DE B-MINCOME I DE LA POLÍTICA COMUNITÀRIA: VISIÓ DELS AGENTS COMUNITARIS

Aquesta part de l'informe analitza la incidència de B-MINCOME sobre les famílies i el canvi generat a nivell comunitari, tot partint de la visió dels diferents agents implicats en el programa. Com hem explicat, l'objectiu de la política comunitària (PA4) és fomentar la implicació activa de les persones beneficiàries del SMI i les seves famílies en la vida comunitària dels seus barris. Per això, la PA4 planteja diversos espais de capacitació individual, de cohesió grupal i d'identificació de necessitats d'aquestes persones per a generar projectes compartits. Com es veurà al llarg

d'aquesta secció, els equipaments de proximitat han acabat jugant un paper cabdal com a llocs de trobada i acollida dels grups.

La Política s'ha estructurat en 5 fases: 1) Fase d'acollida (trobades per a generar vincles); 2) Consolidació dels Grups de tasques; 3) Lideratge i construcció de projectes (definició de projectes comunitaris); 4) Execució de projectes; 5) Tancament (transició cap a l'autonomia i continuïtat dels grups).

Cal tenir en compte que aquesta secció inclou una anàlisi que parteix de les percepcions dels equips professionals i dels representants del teixit social sobre l'impacte comunitari en terceres persones. Per tant, es tracta de valoracions subjectives, però que permeten completar l'anàlisi resultant de les enquestes facilitades a les persones beneficiàries participants de la política 4 (veure secció anterior).

A continuació, s'analitzen els diferents efectes de B-MINCOME i concretament de la PA4 sobre els 3 nivells d'incidència especificats en el Marc d'Avaluació (veure informe *Model d'Anàlisi i Avaluació del Programa de Participació Comunitària de B-MINCOME*): la dimensió individual (micro), la dimensió comunitària (meso) i la dimensió institucional (macro). Concretament, farem referència a les següents tendències de canvi detectades en les entrevistes: 1) La superació de l'aïllament i la creació de vincles; 2) La millora de les capacitats; 3) La visibilització del paper de les dones; 4) L'impacte desigual sobre el teixit social, 5) El canvi en les relacions interculturals; 6) El paper reforçat dels equipaments; 7) El canvi d'interlocució veïns-tècnics, 8) El canvi en l'actuació dels Serveis Socials, 9) La generació d'aliances entre professionals, i, per últim, 10) Les expectatives de continuïtat.

4.1 Sobre les famílies-persones (nivell micro)

En aquesta primera secció, valorarem a partir de les entrevistes realitzades, i de forma complementària a allò observat en l'enquesta, els impactes personals que la PA4 ha tingut sobre els participants en aquesta política.

4.1.1 Superació de l'aïllament i creació de vincles

Una de les qüestions que més s'emfasitza en les entrevistes realitzades durant aquesta segona part del treball de camp ha estat la superació de l'aïllament que patien molts dels seus participants. Això ha estat possible gràcies a la combinació de diversos factors. Un d'ells ha estat la insistent promoció dels espais de participació per part de l'equip tècnic del programa. Mitjançant la generació de grups de treball de caràcter comunitari, s'han possibilitat espais de relació propers entre persones dels mateixos barris i vincles que semblaven abans poc plausibles:

“Jo crec que l'impacte ha estat interessant en molts sentits. Primer perquè, a nivell individual, hi ha hagut gent que s'ha relacionat amb gent que

no s'hagués relacionat mai; perquè han connectat de maneres molt xules; també a nivell personal molta gent ha sortit de casa seva". (Professional)

"Yo creo que sí que ha generado vínculos. De hecho hay más personas que se han conocido y han creado vínculos a través de esto. Mi vecina mismo, no tenía relación con la chica que trabaja aquí, la Mónica; vínculo, se conocían pero no tenían vínculo; ahora sí tienen vínculo, son incluso amigas y todo". (Teixit social)

Un altre factor sobre el que han insistit les persones entrevistades ha estat la percepció del SMI i la seguretat econòmica que això ha generat entre els beneficiaris. Com ja es va esmentar a la primera ronda d'entrevistes, la hipòtesi inicial de que el SMI permetria augmentar la tranquil·litat entre famílies que acostumen a patir per poder cobrir les seves necessitats bàsiques sembla haver-se confirmat segons la opinió dels entrevistats:

"Una injecció econòmica és un canvi molt important. I això canvia anímicament a la gent, canvia segons quines relacions, canvien estats de relació entre els grups i això és important posar-ho per davant, perquè passarà algo quan no hi hagi aquesta injecció econòmica, però és que ho han rebut i està bé, encara que sigui temporalment. No hi ha més". (Professional)

En aquesta mateixa línia, també s'afirma que la participació en trobades grupals i propostes d'activació promogudes per a la política de participació comunitària els hi ha permès disposar d'un temps per a elles mateixes que abans no tenien:

"Crec que s'ha pogut donar un temps de respir i un temps d'activació. Hem vist persones que, a partir d'això, s'han activat molt a nivell de cerca de feina. Els ha afavorit molt el contacte i el coneixement del territori. El fet que hagin realitzat les seves trobades en un equipament de proximitat com el casal de barri ha sigut molt important". (Professional)

Un dels efectes immediats que sembla haver generat la dinamització i l'acompanyament tècnic dins aquests grups comunitaris ha estat un canvi anímic entre els seus participants. L'ampliació del circuit de relacions i la posada en comú de problemàtiques personals i col·lectives ha permès posar en el centre la importància del suport i l'aprenentatge mutu:

"Que la gente pueda vincularse con otra gente más allá de su día a día está siendo un éxito. [...] se han constituido unos grupos de más o menos personas que vienen porque lo que encuentran allí les llena, les compensa. Entonces, la parte relacional... creo que el objetivo de trabajar el aislamiento, la poca red... todos estos... es un impacto que estamos viendo, que es así". (Professional)

"Para conocer que hay personas que están igual que tú, muchas personas que están peor... que dices, yo pensaba que estaba mal y hay gente que está peor. Que nos tenemos que querer, que sí que hay cosas más allá, y que podemos y que es eso, que juntos podemos hacer muchas más cosas que por

separado. Cuesta, pero juntos podemos hacer muchas más cosas”. (Teixit social)

Alguns dels entrevistats destaquen que, en molt casos, aquesta feina de construcció de nous lligams ha possibilitat reduir també la sensació de soledat entre els participants. La seva inclusió i participació dins un grup de persones ha fomentat la circulació social i inclús l'establiment de vincles amb entitats del territori. Segons aquests entrevistats, s'han aprofitat les oportunitats que es van detectar a l'inici del projecte: construir nous espais de relació, afavorir la creació de vincles, ampliar l'abast de les xarxes socials dels participants i promoure dinàmiques d'ajuda mútua:

“Muchos se han sentido muy reforzados por el hecho de tener un grupo, una red fuera, al no sentirse tan solos y hacer relaciones fuera de lo que es el B-MINCOME. Yo creo que se están dando relaciones de mayor relación social”. (Professional)

“Veritablement, les persones que han participat en aquest procés han anat enriquint molt la seva xarxa relacional, en termes d'autoestima. Algunes han fet el salt a formar part d'alguna associació del barri. Crec que ha servit molt i també per les mateixes persones”. (Professional)

4.1.2 Millora de les capacitats

Segons els professionals i representants del teixit social entrevistats, el procés de millora de les capacitats i aptituds de les persones que participen en el projecte està vinculat a la superació de limitacions o obstacles de diversa naturalesa. S'ha aconseguit obrir la porta de la participació i que aquesta sigui exercida per persones que no hi estaven avesades. En molts casos, es partia d'una situació de no participació, i amb el temps s'ha anat construint un espai on totes les veus poguessin ser reconegudes i respectades:

“I aquí sí que és veritat que hi ha hagut processos i s'ha notat un impacte. Perquè, a més a més, de la primera acció comunitària a l'última que es va fer, han passat de ser observadors a ser participants proactius. Inclús tractar amb altres persones i que s'ho creguessin, i pensar sóc B-MINCOME però també sóc part activa d'aquesta proposta. Tant amb els veïns com amb els propis tècnics. Això era important”. (Professional)

“El apoderar, en el sentido de que puedan tener experiencias significativas, experiencias de éxito, también lo estamos pudiendo trabajar... gente que a lo mejor ha hecho un taller, que han dirigido un taller en el casal de barrio porque se les ha llamado a que hagan este taller y han sido ellos que lo han dado. O gente que ha podido hablar con los técnicos de su barrio y proponerles algo, o sea, como parte activa, esto también es algo que estamos viendo”. (Professional)

Tal com es va reflectir a les primeres entrevistes, les trobades dins la política de Participació Comunitària han permès visibilitzar des de bon inici les problemàtiques compartides dels participants gràcies a un reforçament de la cohesió grupal i l'autoestima personal. Tot plegat, ha implicat un treball de millora de les aptituds individuals i grupals de parla i escolta que, amb el pas dels mesos, ha servit també per a identificar necessitats i pensar solucions, ser capaç d'escriure propostes i pensar en projectes col·lectius:

“Pero por primera vez, muy pocas veces me he encontrado que todas las personas vinculadas al B-MINCOME hablan, lo dicen, tienen espacio de seguridad, ya no hay nadie que esté hablando por ellos. Desde un punto de vista paternalista creo que se ha abierto una puerta para que sean ellos mismos quienes hablen”. (Professional)

“El tema d'empoderament real per mi passa per aquí, perquè ells reconeixin quins són els seus interessos, i això costa molt que ho verbalitzin. Quan dius fes el salt i diga'm tu el teu interès, això és un altre nivell”. (Professional)

“Crec que la incidència més important no ha estat a nivell de territori sinó que ha estat a nivell personal de les persones que han format part del B-MINCOME. Aquesta és la gran diferència. [...] De veure'ls molt més segurs. Del primer dia que et reuneixes amb elles i no saben molt bé, totes callades... fins ara que són elles les que estan participant i donant idees”. (Professional)

Aquestes procés de transformació individual i grupal en termes d'autoestima, seguretat i reconeixement sembla haver tingut també un efecte en el paper i la relació que s'estableix amb els tècnics que han acompanyat als participants. Aquesta qüestió és força rellevant, ja que subratllaria l'encert de l'enfocament en el disseny de la PA4 i en el paper que s'ha atorgat a l'equip tècnic que l'ha dirigida:

“Ahora me siento más fuerte y con más seguridad, y no me callo, ahora me impongo. Digo, “no no, esto es así”, antes decía “bueno, vale, pueslo cambiamos... pues si dices que no, no”. No, ahora digo “yo tengo esta opinión y vamos a... y te voy a demostrar que lo que te digo puede llegar a su final”. (Teixit social)

“Ja no ets tu que estàs pensant què puc fer amb aquesta dona que han contractat per estar aquí sinó que és ella la que et proposa fem això. Aquesta iniciativa, no la tenien quan van començar”. (Professional)

Malgrat la dificultat inicial dels participants per verbalitzar i expressar els seus punts de vista i interessos, els entrevistats destaquen que hi ha hagut un procés gradual d'aprenentatge i adquisició d'eines per a la participació comunitària:

“Jo veig això, que és un procés d'empoderament, d'adquisició d'habilitats i de visió estratègica. I sobretot en visió comunitària, en el sentit de no estic sola, no m'he de buscar la vida sola. Si ho faig amb un projecte col·lectiu amb

més persones, és més probable que això tiri endavant. I sumant esforços, propostes, idees". (Professional)

"A título individual, hay algunas personas que eran muy potentes dentro de sus grupos. Puede ser que a través del grupo han llegado a cosas que sin el grupo a lo mejor no; les da una ventana a la vida comunitaria del barrio". (Professional)

Aquest procés d'aprenentatge personal i de cohesió grupal reverteix també sobre el coneixement del territori i la participació en la vida associativa:

"Sí que s'ha notat un procés, i un grup i una cohesió, i després ha anat millorant en quant a l'aprenentatge del barri. Com a veïna puc donar un feedback, puc proposar, hi ha espais, hi ha interès de que es facin accions comunitàries i veig que té sentit. En això sí que vaig veure una millora". (Professional)

Cal destacar, però, que el procés d'empoderament a través de l'adquisició de capacitats i aptituds parteix fonamentalment de la participació en espais comunitaris fins aleshores no existents. La constitució de grups comunitaris *ex-profeso* es destaca com un dels encerts de la política, ja que ha permès treballar des de zero i amb una agenda pròpia. Això ha permès també establir contactes i vincles amb altres espais del territori a partir de la detecció de necessitats i oportunitats, teixint així una xarxa adaptada a les circumstàncies i objectius particulars de cada grup comunitari:

"Algunes d'elles jo el que veig és un procés d'empoderament en el sentit de capacitat social, relacional, de saber, també estratègicament, amb qui poder col·laborar i relacionar-se per portar endavant projectes, projectes personals, però que no són individuals, en el sentit que poden comptar sobre elles sinó que ja es fan en xarxa, comptant amb el suport de la xarxa, optimitzant recursos". (Professional)

Per tant, aquesta generació de relacions es dona al mateix temps que es construeixen punts de referència en el territori. Aquelles persones que partien d'una situació d'aïllament social aconseguen tenir un efecte sobre els equipaments del barri, fent aportacions pròpies i contribuint així a la seva dinàmica:

"Impacte, subjectiu, personal, en ells i elles, segurament que tenen un lloc de referència al barri. Un lloc on proposar activitats que vulguin fer, fins i tot que vulguin aportar; on estrenar habilitats i competències professionals i on vincular-se amb el teixit comunitari associatiu del barri [...] El que més veig és que tenen punts de vinculació amb la comunitat". (Professional)

"D'això, de formar part de la comunitat, que fins ara passaven de llarg i ningú les coneixia, ni elles coneixien a ningú, i a dia d'avui són algú en el barri. Esto nos gusta a todos, que ens reconeguim pel carrer, o que ens

valorin, o que ja no importi tant si porto vel, o si porto què, o si parlo castellà de llatinoamerica, sinó que estic participant en el barri i estic aportant alguna cosa al barri i el barri ara compta amb mi". (Professional)

4.1.3 Visibilització del paper de les dones

Un aspecte fonamental que es desprèn també de les entrevistes realitzades als agents de la PA4 és l'alt grau de participació de les dones. Com ja s'ha pogut reflectir a l'anàlisi de l'enquesta feta a les persones beneficiàries, aquestes, com a titulars principals del SMI, han tingut un paper molt rellevant en el desenvolupament del programa:

"Tot i que en aquest barri, com a molts barris, també, en aquest barri és molt evident, és la dona qui ho manega tot i qui fa les connexions socials. Aquí hi ha homes que participen, però hi ha homes que vénen, saluden, però les dones són les que s'han emocionat i a més ho manifesten i han fet connexions". (Professional)

Hi ha dos elements vinculats que destaquen per sobre de la resta. El primer té a veure amb l'autonomia econòmica que ha suposat ser la titular del SMI. El segon, amb la sororitat que s'ha posat en pràctica en els espais de suport i cures que elles mateixes han generat per tal de poder participar a la política activa en possessió de totes les capacitats necessàries:

"Clar, per mi és empoderar a les dones, o sigui, clar, la pobresa està feminitzada, clar, llavors les participants del programa són dones la gran majoria, per mi és un espai per a elles. O sigui, al final no tenen espais per a elles, no en tenen, o sigui un dia vam fer un exercici tan simple com preguntar en què gesticiones el temps i digues en tot el teu dia quines hores gesticiones de cada cosa. Per a elles no hi havia ni una hora. Llavors, crec que algunes sorprenen perquè en tinc de no condicionades i venen cada dia a classe". (Professional)

L'existència d'aquests espais de diàleg i suport sembla haver desbordat per moments el guió de les propostes de treball dissenyades. Però lluny de ser un inconvenient, això ha possibilitat un treball amb les dones molt més integral i situat en la realitat i les circumstàncies de cadascuna d'elles:

"Els companys del B-MINCOME s'han convertit en una família, o sigui jo he participat de xerrades on dones entre elles s'expliquen com s'han de divorciar, per què s'han de divorciar i què és el que els hi portarà de benefici divorciar-se del seu marit maltractador. Llavors, potser aquesta conversa tan necessària no l'hagués tingut amb ningú aquesta dona si no es troba amb altres dones". (Professional)

Tot i la majoria de valoracions positives, també es fa èmfasi en la necessitat constant de readaptar els temps i els espais de treball per tal de no reproduir els desequilibris estructurals de la desigualtat de gènere dins el programa i la política activa:

“El facilitar que aquestes dones puguin venir en èpoques de l’any en el que la conciliació és un problema i no ho estem facilitant prou eficaçment, per exemple, i en això sí que estem fallant”. (Professional)

“D’alguna manera, ens estem contradient, per què diem sí, anem a empoderar a les dones, però quan no hi ha cole... hòstia, pues amb les nenes no pots venir. És un problema”. (Professional)

Tot plegat sembla haver ajudat a que, en alguns casos, hi hagi una nova organització domèstica on el paper assignat a la dona ja no és tant evident. De fet, l’alta participació de les dones dins el B-MINCOME ha fet que molts dels canvis generats per l’acció de la política activa s’hagin donat en clau de gènere:

“Yo creo que a ella le ha servido también para abrirse un poco más al resto, perder un poquito esa timidez y empoderarse ella, lo he visto así también un poco. En su casa, esto ya es a nivel personal, los roles han tenido que cambiar. Ella era la ama de casa, el marido trabajaba, ahora ha sido al revés, el marido se ha quedado en paro y ella es la que sale a trabajar”. (Professional)

Aquest reposicionament de la dona no només s’identifica en l’àmbit domèstic, sinó també en el públic, en el laboral i en la vida quotidiana. Les dones han adquirit iniciativa i protagonisme:

“...algunes dones que... les veig més apoderades o més capaces d’anar i participar en processos de cerca de feina. Tema d’autoafirmació i tema de participació al barri. [...] Crec que és brutal el que ha passat amb aquestes persones. Ara són capaces de proposar coses”. (Professional)

“Unes dones que fa 14-15 mesos les portaven els seus marits agafades així del braç, les esperaven allà que sortissin i quan jo parlava amb elles no em parlaven a la cara i l’altra dia em van rebre “eh, què tal!!”. (Professional)

4.2 Sobre la vida comunitària (nivell meso)

En aquesta secció, fem referència a aquells canvis relatius a les xarxes de relació de les persones participants del projecte B-MINCOME i concretament (tot i que no únicament) de la PA4. Per tant, ens ubiquem en una dimensió a mig camí entre els canvis personals i els canvis en les dinàmiques institucionals i d’interlocució públic-comunitàries. Així, s’inclou una anàlisi dels aspectes que canvien en l’escala grupal fruit d’un canvi en les relacions entre els actors implicats al B-MINCOME i que poden tenir, segons el nostre marc d’avaluació, un component associatiu però també de densitat i permeabilitat de les relacions socials entre els diferents actors. Per tant, parlem dels diferents grups socials i dels possibles canvis generats pel que fa a la seva implicació en el barri, la diversitat dels actors i com interactuen, la seva relació amb el teixit associatiu i també amb els equipaments de proximitat.

A continuació, esmentem els principals canvis esmentats pel conjunt de persones entrevistades, entre els quals destaquem: una incidència desigual sobre les xarxes i entitats existents; un canvi en les relacions interculturals; i un canvi significatiu pel que fa al paper dels equipaments de proximitat com a espai crític de la vida comunitària.

4.2.1 Incidència desigual sobre el teixit social del barri

A l'informe de resultats preliminars d'avaluació d'impacte de B-MINCOME, ja es detectaven certs reptes quant a la incidència que podria tenir la política comunitària i el programa en general sobre el teixit social i teixit comunitari dels barris de l'Eix Besòs. Uns dels principals motius era que existia un teixit associatiu molt divers, on hi detectàvem situacions de debilitat, o bé situacions de teixit fort però endogàmic i amb poca capacitat de permeabilitat respecte nous grups socials o nous projectes. D'altra banda, ja vam destacar que cal tenir present l'alt nombre de projectes i iniciatives amb visió comunitària que s'executen en el territori, cosa que fa difícil mesurar si realment els canvis es deuen únicament a B-MINCOME. A això cal afegir-hi també el fet que els resultats preliminars mostraven poca relació entre el representants del teixit associatiu i les famílies participants de la PA4 en aquell moment (primavera 2018). Tot i així, la visió de les persones entrevistades plantejava l'expectativa de que més endavant s'intensificaria la relació entre les famílies implicades a B-MINCOME i el teixit social, tot afavorint la implicació dels participants a les entitats o a alguns dels seus projectes, així com una implicació de les entitats en els projectes impulsats per les famílies del B-MINCOME.

Els resultats del treball de camp realitzat un any més tard, però, són ambivalents. En uns casos concrets, sí que es perceben efectes positius en tant que persones del B-MINCOME s'han implicat en projectes existents o han estat en contacte amb el teixit social. En la majoria, en canvi, no s'ha donat aquest contacte i per tant no es considera que s'hagin generat vincles nous.

Per tant, a les entrevistes hi trobem valoracions contradictòries que mostren que estem davant una incidència desigual o incipient pel moment en que es troba el treball dels grups de la PA4. Com dèiem, en alguns casos, els agents entrevistats assenyalen efectes positius:

“Que hagi canviat i donat una volta increïble a l'associacionisme del barri, no, encara hi ha molta cosa per fer. Però si que ha anat a nodrir espais associatius que ja existeixen o actes comunitaris”. (Professional)

“De fet em consta que ja hi ha veïns i veïnes del barri que no formen part del grup inicial del B-MINCOME, però que s'han incorporat a la comissió de la revista i estan treballant per això, amb lo qual això també és molt positiu”. (Professional)

No obstant això, la valoració general tendeix a ser que l'impacte de la PA4 en la vida comunitària ha estat molt escàs. Principalment, es detecta poca relació amb les entitats existents o casos puntuals que mostren un contacte de forma individual amb alguna entitat o projecte comunitari:

“Lo que pasa es que, a nivel de vecindario, a nivel del impacto que ha podido tener esto en el vecindario, ha pasado muy desapercibido. Entiendo que el impacto lo habrán tenido las personas, pero realmente el vecindario no sabía, no era consciente de que había este programa” (Professional)

“Por lo menos en el ámbito que yo me muevo, que es más el comunitario, a lo mejor en servicios sociales han tenido otro tipo de relación con el proyecto y te pueden hablar, pero en el ámbito comunitario no se ha notado, no sé, gente que normalmente participa en nuestro ámbito, que está vinculada al proyecto se ha generado algo, ni positivo ni negativo, no ha habido una incidencia directa entre el proyecto y el ámbito comunitario.” (Professional)

Cal tenir en compte que l'impacte que hagin pogut tenir B-MINCOME i la PA4 també depenen del punt de partida de cada barri pel que fa a la seva salut participativa i comunitària. La política comunitària que pot haver funcionat relativament bé en un barri amb més activitat pot no fer-ho en un altre amb un teixit associatiu feble i amb poca activitat. Això fa que l'impacte en el teixit sigui, en termes globals, desigual. En alguns territoris, la dificultat per tenir un impacte positiu en el teixit comunitari existent pot tenir a veure amb la seva feblesa o la seva falta de permeabilitat i de flexibilitat davant la novetat:

“Creo que no ha tenido mucho impacto en ese sentido. Pero creo que eso va más allá del proyecto. [...] El tejido asociativo aquí es bastante... pasa lo mismo, se quejan de que falta participación, pero luego cómo tienen sus propias dinámicas, si tú vas a entrar es para hacer lo que yo digo y a lo mejor tampoco te facilito entrar y en cada sitio, son tres cuartos de lo mismo. Creo que va más allá del proyecto, a veces.” (Professional)

“No tot és culpa del B-MINCOME. En aquest territori, moure els veïns i les associacions és molt difícil. Llavors sempre acaben liderant els serveis i els equipaments, centres cívics, biblio, mediadors, etc. Llavors, era un objectiu molt complicat. No s'ha arribat però és que nosaltres portem 15 anys intentant-ho i no ho hem aconseguit. Benvinguts al club”. (Professional)

“D'altres noves no, també et diré, en aquest territori ja passen moltes coses, hi ha molts espais en funcionament. Crear-ne de nous, una, no és fàcil, fàcilment ja et pots incorporar als que existeixen, d'altra banda és difícil, en el sentit de que el territori no viu en positiu que vingui algú de fora, diguéssim, a engagar segons quines històries o crear espais nous, de seguida és un rebuig.” (Professional)

Respecte les causes de la incidència desigual i, més enllà de la realitat de cada territori, té a veure amb com s'ha portat a terme la pròpia política comunitària, ja que a diferència del plantejament inicial, s'han dedicat moltes mesos (Fase 1 - Acollida; Fase 2 - Grups de tasca) al treball individual i grupal per generar sentiment de pertinença i cohesió de grup. En efecte,

durant els primers 9 mesos, les educadores, conjuntament amb les dinamitzadores, treballen amb els membres de les famílies en clau individual (què puc fer pel barri) i també en clau de grup (què podem fer pel barri) i no tant en clau de com fer convergir els interessos de les famílies amb els de les entitats i projectes existents. Aquest darrer pas s'efectua en un moment més avançat (Fase 4, desenvolupament de projectes – entre maig i juny de 2019) quan s'identifiquen oportunitats de col·laboració:

“La primera és la fase d’acollida, de reforçar qui som i on estem, el vincle. La segona és de treball de grup, de reforç. Enfortir una mica coses que vulguem fer amb petits encàrrecs. La tercera fase era començar a dissenyar un projecte, què perseguim i agafar responsabilitats. La quarta, que és en la que estariem ara, que seria desplegar tot això que hem perseguit. La cinquena és recollida i tancament. La quarta podria allargar-se tota la vida, clar, perquè el que volem és que es mantingui la quarta i que només es tanqui la nostra presència.” (Professional)

Per tant, la sensació inicial de desconeixement per part dels actius comunitaris sobre què fan els grups de la PA4 es manté un any després, però no tant per la manca d’informació, sinó per una certa desconexió entre els grups i els actors del barri, sobretot les entitats formals:

“El que més queda serà la vinculació d’aquestes persones amb el teixit social i associatiu del barri. Estan molt vinculades amb el casal, l’associació de veïns. Són persones que participen a diferents nivells, a diferents serveis del barri, i crec que això, a part de donar-li a elles eines i recursos, estarien fent un retorn actiu cap a la comunitat.” (Professional)

“Sobre todo se ha cuidado mucho el grupo internamente, eso se ha hecho muy bien, pero no sé hasta qué punto se ha hecho todo lo que se podía hacer en vistas al exterior”. (Professional)

Això no obstant, també s’han donat alguns casos puntuals interessants d’implicació d’alguna de les persones participants en alguna iniciativa externa a B-MINCOME que indicaria el seu potencial de reforçament del teixit associatiu. També en aquest sentit, es valora molt positivament la feina feta pels grups i algunes de les iniciatives posades en marxa:

“Yo creo que era facilitar experiencias significativas al colectivo de participantes del B-MINCOME, de los barrios que llegamos. Ya sea generando una posibilidad, alguna entidad, alguna asociación, algún producto nuevo que no exista en el territorio, ya sea nutriendo los que sí que existan y dándole más fuerza a los que ya existían en el territorio.” (Professional)

Finalment, el conjunt de valoracions recollides consideren que la PA4 posa de relleu que hi ha molt terreny a explorar en l’articulació entre les persones que reben el suport de B-MINCOME i el teixit existent al barri:

“Poder oferir aquest espai o aquesta oportunitat a aquesta gent, jo crec que això és fantàstic pel territori, realment crec que és el que li fa falta, és a dir, que hi hagi gent que prengui el protagonisme i que afavoreixi que hi hagi relleu i que comencin a passar coses noves, o coses que fins ara no han passat al territori, [...] ha estat l’oportunitat de dir que es poden fer coses noves, de manera diferent, i que funcionen” (Professional)

Tot i així, a mitjans de 2019, i segons les percepcions majoritàries expressades en les entrevistes realitzades, encara no es pot parlar d’un impacte de la PA4 o de BMINCOME sobre la vida comunitària tal i com es podia esperar en el començament del projecte. No sembla, doncs, que el programa hagi afavorit el relleu generacional o la incorporació de noves veus a les entitats existents, ni tampoc que s’hagin creat entitats noves, o bé l’associació comunitària tal i com es preveia en el disseny de la política. En canvi, sí que es pot parlar d’una activació grupal de persones que abans no havien participat de cap activitat comunitària i d’un foment de la voluntat i de la capacitat de contribuir a la millora del seu barri. Caldrà donar més temps per consolidar els grups generats, activar lideratges (recordem que el programa de nous lideratges té lloc a inici de 2019 i que encara és d’hora per emetre valoracions) i veure si s’acaba produint un intercanvi entre aquelles persones i projectes el teixit associatiu dels barris.

4.2.2 Canvi en les relacions interculturals

Tot i la incidència desigual de la PA4 i de B-MINCOME sobre el teixit social existent i els projectes en marxa, sí que s’identifica clarament un impacte positiu pel que fa a la millora de les relacions entre col·lectius culturalment diversos. Aquest resultat ja era latent en l’anàlisi realitzada en l’informe preliminar i per tant és un efecte de B-MINCOME que es confirma i consolida. L’efecte sembla haver estat particularment positiu entre les persones provinents d’altres països:

“Està tenint un impacte de xarxa, de millorar la relació entre ells, de sentir-se menys sols. Són persones que estaven aïllades, ja no voluntàriament, sinó per desconeixement de què era això de poder interactuar, de crear coses. Aquesta experiència els hi esta sent molt útil per no sentir-se sols.” (Professional)

Com ja s’esmentava a la secció sobre els efectes en les dimensions individuals, B-MINCOME suposa una superació de l’aïllament personal i això passa en part per posar en relació persones de procedències diverses que fins llavors s’havien relacionat poc entre si. Com ja havíem constatat a l’enquesta, els participants consultats expressen una percepció positiva de la diversitat. No obstant això, les entrevistes amb els agents comunitaris observen que sovint han aparegut dificultats en les relacions de convivència entre persones de procedències diverses. Per això, hom assenyalava la diferència entre una aproximació multicultural on es tolera la diversitat però no es promou la interrelació, i una altra d’intercultural on es treballen els vincles entre col·lectius culturalment diversos:

“Aquí tenim la multiculturalitat si no es connecta, pot ser conflictiva en el sentit de relacions, però si treballem perquè es connectin, es generen situacions molt xules” (Professional)

Així, doncs, segons les entrevistes realitzades, les relacions interculturals s’han vist afavorides per les actuacions desenvolupades en el marc de la política comunitària del programa B-MINCOME. En aquest sentit, la PA4 ha jugat un paper important, tot afavorint la relació entre persones diverses que, probablement, d’una altra manera no hagueren conegut. Per tant, aquesta política ha contribuït a combatre estigmes fruit del desconeixement entre col·lectius:

“Crec que a nivell també de convivència intercultural ha sigut molt interessant, perquè (hi ha) moltíssima gent d’origen diferents. En aquest sentit, crec que ha sigut un espai interessant, un lloc de convivència al barri i un lloc de des-estigmatització de determinats col·lectius. Unes figures que trenquen totalment els prejudicis o els clichés que tenim. Dones musulmanes amb uns discursos i autonomia. Crec aquesta ha estat la cosa més visible i que el territori els té en compte” (Professional)

Aquest tipus de relacions, segons es destaca a les entrevistes, contribueixen a generar cohesió social: es fa èmfasi en el barri com a espai comú de relació més enllà de les comunitats o col·lectius definits en base a criteris culturals, de procedència, o religiosos. Fent barri, es contribueix a gestionar positivament les diferències i a vertebrar el territori. També ha fet que alguns espais i equipament s’adaptin a la realitat del barri i s’hi assemblin més.

“Las tres personas que se ofrecieron de B-MINCOME, yo no tenía relación con esas personas. Nos conocíamos de aquí del barrio pero no tenía este vínculo cómo tengo con muchas personas del barrio. Yo creo que también ha fomentado más vínculo en el barrio, entre personas, yo creo que ha ido muy bien.” (Teixit Social)

“També és veritat que la majoria de col·lectius són interculturals, inclús els que són d’una comunitat concreta, són participants de tot. I això és una riquesa. Jo crec que les associacions del barri han de respondre a la gent que hi ha al barri i crec que estem aconseguint fer-ho.” (Professional)

Per tant, es reforça el sentiment de pertinença a un grup comú, el “grup B-MINCOME” que ajuda a diluir les possibles diferències fruit de la diversitat cultural i la voluntat de fer coses pel barri i treballar col·lectivament.

4.2.3 Enfortiment del paper dels equipaments

Finalment, l’impacte de B-MINCOME i de la PA4 a nivell meso es detecta sobretot en el paper que han jugat i poden jugar els equipaments de proximitat com són els centres cívics, les biblioteques i els casals de barris.

En el plantejament inicial de la política, no estava previst que els equipaments juguessin un paper tan central com ha vingut a ser, donat que les associacions havien de ser les que actuessin com a col·lidores de les famílies B-MINCOME. En efecte, la inserció comunitària havia de venir de la mà de les entitats que estaven treballant en el territori i, com hem vist a la secció anterior, això no ha estat així, finalment. Des de la implementació de la PA4, en canvi, s'ha anat assumint que els equipaments podien jugar un paper molt important a l'hora de fer aquest paper d'acollida i de desenvolupament d'accions en clau de barri:

“Nosaltres vam iniciar aquest projecte amb la idea de que al final la inserció comunitària d'aquesta població vindrà a partir d'actius comunitaris que hi haurien en el territori, i al principi ens interessaven com tots els actius, i jo crec que ara estem en una fase molt més focal, és a dir, això es podrà treballar amb el Centre Cívic, es podrà treballar amb la Biblioteca... la intuïció que jo tinc per lo que sento i pels informes que veig, és que els equipaments són una mica la tabla de salvación, més que no entitats”. (Professional)

“Va ser una aposta del projecte, crec que del B-MINCOME en general, però de la nostra política en concret de fer les coses als equipaments, però no equipaments de Barcelona Activa que té un a Nou Barris, per exemple, i a Sant Martí, sinó equipaments municipals, centres cívics, casals de barri...” (Professional)

En aquest sentit, a mesura que la PA4 s'ha anat desplegant, s'ha vist com els equipaments on les famílies es trobaven setmanalment en el sí dels grups dinamitzats per les educadores esdevenien lloc de referència per les famílies:

“El fet que hagin realitzat les seves trobades en un equipament de proximitat com el casal de barri ha sigut molt important. Més enllà del seu grup, han anat coneixent altres grups, o com funciona l'equipament i una mica la dinàmica de participació del barri.” (Professional)

“Realment, tot el que està oferint, sovint hi ha molt desconeixement a vegades. Llavors a la persona que ve aquí, li ha servit per descobrir tot el que ofereix el centre cívic i ara fer-se usuària del centre cívic.” (Professional)

Així, de forma gradual, els equipaments s'han constituït en un espai clau per a la construcció de vincles entre els col·lectius més vulnerables i la vida comunitària al territori, de tal manera que aquests col·lectius se'ls han acabat fent seus:

“Impacte, subjectiu, personal, en ells i elles, segurament que tenen un lloc de referència al barri. Un lloc on proposar activitats que vulguin fer, fins i tot que vulguin portar. On estrenar habilitats i competències professionals i on vincular-se amb el teixit comunitari associatiu del barri.” (Professional)

“es verdad que hay ciertos sectores que nunca han usado ese equipamiento o que si lo han intentado usar se han liado con las formas de acceso. O sea,

a lo mejor son actividades gratuitas, pero no te vienen a hacer una reserva y en ese hacer reserva nos perdimos. Entonces la posibilidad de que ellos puedan estar dentro y entrar, porque nos reunimos todos los miércoles, todos los jueves, todos los martes... nos reunimos allí... ya lo han hecho suyo, está esta parte de ya es algo mío que antes no era, no? Todo esto yo creo que es un impacto que estamos trabajado y que se está viendo". (Professional)

"Després, fer servir equipament públics i participar d'espais públic que elles fins ara no havien fet servir, com per exemple conèixer ordinadors, conèixer espais on hi ha ordinadors, biblioteques, casals, centres cívics... o sigui tota la relació que ells fan amb els equipaments públics és brutal, que potser hi havia gent que ni havia passat la porta". (Professional)

Aquí resulta interessant també pensar en el vincle entre la PA4 i la PA2 d'emprenedoria, ja que els grups d'acció socioeconòmica¹⁸ acaben també realitzant les seves activitats en equipaments com el Casal de Barri o el Centre Cívic:

"Yo veo los equipos, las personas vinculadas, vecinas vinculadas con el proyecto, veo que están cohesionadas, veo que están, no sé, hablo del grupo de cocina, o los que están haciendo ahora el tema del periódico, yo les hecho una mano a veces. Yo tengo una valoración bastante positiva respecto a esto" (Professional)

"Perquè igual no sempre tu has pensat que un equipament municipal estigués pensat en el que has d'oferir tu, i aquí ha sigut així. Ha sigut, mira, què saps fer? Ah, ets d'Hondures. I què menges a Hondures? Menges això? T'agradaria cuinar-lo al veïnat i explicar-li com es fa?" (Professional)

En síntesi, un resultat fruit de la implementació de la PA4 és el reforçament del paper dels equipaments en tant que lloc de trobada d'aquestes famílies, un lloc on se senten acollides i que poc a poc fan seu i el veuen com una oportunitat per a impulsar activitats i iniciatives pròpies.

4.3 Sobre les relacions públic-comunitàries (nivell macro)

Aquesta és la darrera dimensió de la nostra anàlisi, la qual es planteja observar fins a quin punt es donen canvis pel que fa a la cultura organitzativa, els lideratges interns, l'arquitectura

---

¹⁸ Els Grups d'Acció Socioeconòmica, són una resposta formativa davant l'existència de perfils no preparats per impulsar i sostenir un projecte o inclús sumar-se a un existent dins les entitats participants. Aquests perfils s'han dividit en grups de 3 o 4 persones segons afinitat temàtica i territorial, i han estat acompanyant amb tasques de suport a entitats socials, veïnals i comunitàries dels seus barris, com per exemple AMPAS, associacions de veïns, comissions de festes majors, etc.

municipal, els processos de treball dins de l'administració, les dinàmiques cooperatives entre l'administració, la ciutadania individual el teixit social i la manera de relacionar-se entre professionals i usuaris.

A continuació, identifiquem quins han estat els principals canvis generats en totes aquestes dimensions, tot centrant la nostra atenció en 3 dimensions clau, segons les entrevistes realitzades: la interlocució tècnics i veïns, la incidència sobre l'actuació dels professionals dels serveis socials, i la generació d'espais de coordinació i aliança entre professionals.

4.3.1 Canvi en la interlocució entre tècnics i veïns

Com ja va ser esmentat en l'informe preliminar, el programa B-MINCOME es desenvolupa en el marc d'una realitat sociocomunitària força variable segons els barris, on les relacions entre el teixit social, els tècnics i l'administració varien molt d'un barri a un altre. En alguns barris, les relacions publico-comunitàries ja eren prou sòlides en un inici com per preveure un bon encaix de la política, mentre que en altres, en canvi, s'ha hagut de bregar amb una confiança molt deteriorada .

Un primer element de canvi que s'apunta en el conjunt d'entrevistes i grups de discussió realitzats és que B-MINCOME, i sobretot les dinàmiques de treball establertes dins la PA4, han permès modificar les relacions entre els tècnics municipals i la ciutadania beneficiària de la renda, tot afavorint un tipus de relacions menys assistencialistes que les que s'acostumaven a produir tradicionalment. En efecte, en el marc de B-MINCOME i sobretot de la PA4 es propicien espais on el veïnat pot expressar les seves inquietuds, esdevenint subjecte actiu i essent considerat per les seves capacitats i no per les seves carències:.

“Ver a la gente, a las personas, desde lo que pueden ofrecer y no desde las carencias que tienen, no? Esta mirada, este cambio de mirada yo creo que es un gran impacto técnico ya, o sea, es un impacto que te mueve de tu lugar, te posiciona de otra manera.” (Professional)

“El context del B-MINCOME dona la possibilitat d'apropar-se a les persones i les persones als professionals d'una manera més relaxada i per tant, treballar des d'una altra perspectiva” (Professional)

La majoria de persones entrevistades coincideixen en destacar un espai concret on s'han expressat amb claredat aquest canvi en les relacions d'interlocució: la trobada anomenada “vis-a-vis”. Aquesta trobada ha consistit en un espai d'intercanvi on els grups de participants del B-MINCOME han presentat els seus projectes i les seves propostes als tècnics i professionals del territori. Una de les particularitats de l'experiència, organitzada a la primavera del 2019, va ser el rol actiu que els participants van prendre i l'actitud receptiva dels professionals. Aquest format innovador va suposar que els professionals prenguessin consciència de la possibilitat d'establir noves dinàmiques d'interlocució amb els veïns i veïnes, alternatives a les dinàmiques habituals de passivitat i queixa veïnal:

“Nosaltres vam fer el vis a vis, però amb l’oportunitat de veure als veïns i veïnes des del que poden fer i no des de la queixa, que potser seria un consell de barri, que és on els veuen normalment, que és on critiquen què hi ha, o les propostes són molt més amb el que s’ha fet o no s’ha fet i aquí es posava en el paper de protagonisme dinàmiques positives i d’activar la comunitat, intercultural, trencant barreres, dintre del barri.” (Professional)

“Estic recordant el tema del vis a vis perquè ha sigut molt bonic trobar-nos totes per la gent. Crec que aquest format de trobada ha estat molt interessant i ha fet veure un nou estil de treballar, perquè suposa que els veïns ens interpel·len més. Es podria fer més amb la gent del barri i que la gent del barri interpel·li a professionals d’aquesta forma i fer nosaltres més d’espectadors.” (Professional)

En canvi, cal esmentar que entre els professionals externs a l’àmbit de serveis socials hi ha matisos en la seva visió sobre el canvi en les relacions amb el veïnat. Ens referim a professionals de districte, tècnics de barri, o tècnics comunitaris que venen d’una tradició d’interlocució amb el veïnat en processos participatius i comunitaris i que ja procedeixen d’una cultura més horitzontal i de proximitat. Per aquest tipus de professionals, B-MINCOME representa una oportunitat per a obrir els equipaments i els projectes a nous col·lectius, però no tant un canvi radical en la manera de treballar:

“La relación que tenemos con el B-MINCOME es como un agente más en el territorio, con el que podemos hacer cosas. De hecho, hemos hecho cosas, nos hemos planteado proyectos... de momento tenemos una relación bastante estrecha. Utilizan los espacios más allá de las salas, utilizan la cocina... es una fuente, para nosotros, también de posibles usuarios potenciales.” (Professional)

D’altra banda, a més a més, algunes persones entrevistades han destacat les dificultats que té un programa com B-MINCOME, de curta durada, a l’hora de modificar unes dinàmiques comunitàries sòlidament establertes:

“También se nos escapará, pero lo hemos visto muy claramente en este caso, lo que pasa que luchar contra la estructura de entidades de hace 30 años, con personas que llevan participando toda la vida del barrio, con técnicos que están acostumbrados a trabajar ya en esa línea, entidad, no sé qué, eso no se va a cambiar así cómo así.” (Professional)

En el cas específic dels centres Cívics i els casals, aquests ja es percebien com a horitzontals i comunitaris, però la incorporació de participants del B-MINCOME com a treballadors d’aquests equipaments ha permès reforçar aquest tipus de dinàmiques. Les persones entrevistades, a més a més, també emfasitzen una major capacitat d’arribar a més gent:

“Nosaltres tenim bastants vincles de força confiança amb molts veïns i veïnes, que ens ajuda a arribar més veïns i veïnes, ens ajuda a conèixer la comunitat, i aquí s’ha reforçat. S’està retroalimentant.” (Professional)

Malgrat els progressos que suposa B-MINCOME en l’avenç cap a l’establiment d’una relació més horitzontal entre veïns i tècnics, alguns professionals admeten que les asimetries continuen sent força significatives i que caldria continuar treballant més en la transformació d’aquestes relacions:

“Penso que això s’hauria de treballar més perquè el paper dels tècnics sigui secundari, recolzant, o que no hi hagi tants o que no parlem tant i potenciar que ells tinguin un paper més protagonista”. (Professional)

4.3.2 Canvi en la visió dels professionals de Serveis Socials i la seva actuació

Segons la majoria de persones entrevistades, un dels àmbits on més s’ha notat l’impacte de B-MINCOME des del punt de vista organitzatiu i institucional és el dels Serveis Socials.

En primer lloc, s’esmenten canvis relacionats amb la mirada que els professionals adopten en relació als usuaris. En termes generals, les dinàmiques tradicionals de treball d’aquest àmbit professional han estat marcades per una visió unidireccional on la persona usuària requereix suport al professional o percep que el professional exerceix un control sobre ella, essent per tant una relació molt allunyada de l’horitzontalitat. Segons les persones entrevistades, el programa B-MINCOME i els diferents mecanismes establerts per les polítiques actives han afavorit que les persones usuàries adquirissin una major capacitat d’iniciativa, superant-se, com hem dit abans, les formes de relació més assistencialistes:

“La imatge que m’ha retornat és de persona com totes, amb competència, amb habilitats, idees, persones actives, amb ganes de fer coses. Potser això sí, m’ha canviat una mica el prejudici de la imatge prèvia de la població de serveis socials.” (Professional)

“És que justament la referent no només tenia una mirada de seguiment de les famílies, sinó de procurar tenir aquesta mirada més àmplia i fer que aquestes persones que participen a la política 4, també vinguessin a conèixer el centre de serveis socials, no de la manera ordinària de sempre, sinó pensant que és un establiment també seu, del barri, no només allò de control o seguiment o com les famílies de vegades ens veuen de que me <<està vigilando>>. I això jo penso que ha ajudat molt a trencar determinats mites i que ens puguin veure d’una manera més propera i més de costat, no tant des del control o des del despatx.” (Professional)

Així, doncs, es posen en qüestió els patrons de relació fortament jerarquitats que tradicionalment determinen les relacions entre tècnics i professionals: els professionals deixen

de veure a les famílies com a meres usuàries passives dels serveis que presten; i les persones beneficiàries de les ajudes sembla que deixen de veure als professionals com a mers tècnics en posició de poder i deixen de sentir-se fiscalitzades:

“Sí que té un impacte bestial en com es treballa des dels centres de Serveis Socials i com pot canviar la dinàmica d’un centre de Serveis Socials, que és una de les coses que ens estem qüestionant, perquè hi ha una tendència molt marcada a una atenció molt individualista del cas per cas. Sempre estem parlant d’això, és un tema que està sobre la taula sempre.” (Professional)

“Ha habido la voluntad de tener ese impacto más a nivel de dinámicas institucionales, dinámicas de servicios y tal, y luego también ha cambiado un poco la percepción de la gente, de Servicios de Sociales, sobre todo los que han tenido la opción de entrar...” (Professional)

Aquest canvi de visió i de percepció per part dels professionals de Serveis Socials es tradueix també en un canvi en el tipus d’atenció que es presta als beneficiaris de la renda. Un element clau que expressa aquesta transformació és la implementació de l’anomenat Punt d’Atenció Oberta¹⁹, que permet atendre a les famílies de B-MINCOME en un mateix espai grupal sense haver de sol·licitar cita amb el/la treballador/a social.

Els canvis en l’atenció als usuaris promoguts per B-MINCOME permeten millorar la qualitat, l’eficiència i l’eficàcia de l’atenció dels Serveis Socials, segons la percepció de diverses persones entrevistades:

“El que vull dir és que si en una entrevista d’una referent, la persona no té un B-MINCOME, igual, d’una hora d’entrevista, et dedica 20 o 25 minuts a parlar d’economia a casa, perquè no tenen per menjar, no poden pagar la llum, no poden pagar el sostre. Això, amb les famílies del B-MINCOME, el que veiem és que no passa” (Professional)

“El hecho de, por un lado, mejorar la accesibilidad con diferentes estrategias, y el hecho de que las familias estén mejor a nivel económico, [...], pues, juntando esas dos variables, hace que haya menos presión asistencial, o al menos esa es mi percepción.” (Professional)

---

¹⁹ El Punt d’Atenció Oberta ha consistit en atendre les famílies de B-MINCOME en un mateix espai grupal sense haver de sol·licitar cita amb el/la treballador/a social.

4.3.3 Generació d'aliances i espais de coordinació entre professionals.

Finalment, el tercer major canvi percebut pel que fa a aquesta dimensió d'anàlisi per les persones entrevistades i participants dels grups de discussió és la promoció i el reforçament de la coordinació entre els diferents tècnics i professionals.

Aquest és un aspecte que s'analiza en profunditat en l'informe sobre la governança (vegeu Informe O.7.3.1 *Avaluació de la governança i la implementació del projecte*), i ha estat un dels canvis subratllats pel conjunt de persones entrevistades en aquesta part de l'estudi. El fet que B-MINCOME combinés diferents perspectives com la participació comunitària, l'ocupació, l'emprenedoria i una moneda social, entre altres, ha afavorit la interacció entre els diversos professionals des dels serveis socials, les educadores socials, el equip de dinamització comunitària i els tècnics de barris i districtes. Igualment, el programa ha afavorit una major interacció entre el territori i les àrees sectorials, i també entre àrees, com per exemple entre l'Àrea de Drets Socials i Barcelona Activa:

“Crec que és positiu que cada vegada vagin sortint més projectes que treballin de manera transversal dins l'Administració, és algo súper complicat que ens costa moltíssim i crec que és importantíssim. I crec que aquest és un dels projectes en els que s'ha implicat diferent gent, de forma més o menys segmentada, però hi ha com moltes àrees de l'Administració treballant per un mateix objectiu. Crec que és molt saludable, això”. (Professional)

Tot i que en alguns casos han estat trobades no previstes i fruit de la necessitat del moment, es reconeix la necessitat de poder continuar treballant de manera transversal.

4.4 Expectatives de continuïtat de la PA4

Durant tot el treball de camp, s'han recollit aportacions en relació a la continuïtat de B-MINCOME, donat que un dels principals neguits ha estat com assegurar que allò que s'ha impulsat comunitàriament es mantingui un cop acabat el projecte. De les dinàmiques sorgides en els grups i dels projectes posats en marxa, molts dels entrevistats acaben esmentant la manca de temps suficient per a consolidar projectes i lideratges. Aquesta sensació d'interrupció del procés, donada pel caràcter temporal de B-MINCOME i la proximitat de la data de tancament del programa, desperta certa angoixa entre els professionals, com ja havíem constatat en l'informe d'avaluació de la governança i implementació. En aquest sentit, no només els professionals, sinó també les persones del teixit social entrevistades, han posat de manifest la necessitat de garantir la continuïtat d'algunes de les iniciatives empreses durant el projecte.

En el cas de la política comunitària, es valora molt positivament l'esforç per vincular les famílies a la vida comunitària dels barris i l'activació individual i grupal per a emprendre iniciatives de millora del barri. Per això, es considera que cal garantir la continuïtat des del territori, on actuen els serveis, les escoles, els CAPS, els Serveis Socials, els Casals i els tècnics dels equipaments.

S'expressa l'esperança que el vincle es mantingui, que aquells contactes que s'ha establert amb les entitats no es perdin i que aquelles persones que s'han activat a través de la política ho continuïn fent:

“El que més queda serà la vinculació d'aquestes persones amb el teixit social i associatiu del barri. Estan molt vinculades amb el casal, l'associació de veïns. Participaran a la Trini Fira. Són persones que participen a diferents nivells, a diferents serveis del barri i crec que això a part de donar-li a elles eines i recursos, estan fent un retorn actiu cap a la comunitat.” (Professional)

“Però una tasca que ens interessa era arribar a aquells veïns i veïnes que justament no participen massa. I el B-MINCOME ho ha fet. Ha participat gent que coneixem com a usuaris però que no participaven de les coses. I això per mi és un potencial que al final no es pot deixar perdre.” (Professional)

Davant el risc que, quan l'entorn favorable del B-MINCOME desaparegui, es torni a dinàmiques anteriors, també es reclama la necessitat d'un acompanyament tècnic sostingut per a donar continuïtat a l'acció comunitària impulsada, possibilitant que els grups que s'han format segueixin vius:

“La apuesta es que estas personas tengan la formación que tienen que tener y la seguridad que tienen que tener para saber que ellas pueden seguir llevando lo que estaban haciendo, ellas mismas, que ellas sean las que vengán y pidan la sala, que digan: oiga Benet, queríamos hacer esto, y esto otro y luego Benet les sugiera cosas y se trabaje desde allí. Pero esa parte de animador o de tal no es posible. Las puertas están abiertas al igual que ahora, pero siempre y cuando ellos tengan la capacidad de autogestionarse.” (Professional)

D'altra banda, es veu necessari el manteniment del SMI, i que aquest tipus de renda supleixi paulatinament el sistema fragmentat de prestacions públiques que actualment existeix. Segons una opinió força estesa entre les persones entrevistades, això permetria un altre tipus d'intervenció des de Serveis Socials, menys concentrada en l'ajuda econòmica i més en el desenvolupament personal i comunitari:

“hay que ir hacia ayudas no fragmentadas... otra conclusión, que yo creo que dignifica a la persona, es decir, en lugar que la persona tenga que estar viniendo para pedirte para el comedor escolar, para pedirte para ropa, para pedirte para tal... que bueno, que pueda haber una política, no sé si tiene que ser el Ayuntamiento o la Generalitat... bueno, una distribución de rentas para que la persona se dignifique y se administre sola...” (Professional)

Més enllà del marc de B-MINCOME, es fa palès en les diverses valoracions dels agents comunitaris que caldria una maduració dels projectes engegats i una major perspectiva temporal per a l'avaluació dels canvis que un programa com aquest és capaç de produir:

“Potser a nivell comunitari fins que no passi un o dos anys no es podrà avaluar les sinergies que hem aconseguit al barri i per tant, que no només és acabar a l’octubre sinó que tot allò que es va generar, hi ha alguna manera d’avaluar realment l’impacte que ha tingut després d’un any o de dos? De cara a l’administració, això serveix per pensar en maneres de fer que estalviïn potser iniciar projectes verticals que les persones no han demanat? Pot servir per això?” (Professional)

“Hemos incluido a los participantes en las redes de territorio, que están formadas por técnicos, ya nos hemos dado cuenta de las dificultades que eso tiene, por el lenguaje, la organización, que no está adaptado para que los vecinos participen, pero poder ir al cambio, nos hemos quedado en la fase de detectar, ir al cambio dudo que podamos hacerlo por el tema del tiempo, otra vez” (Professional)

Mantenir el vincle amb els equipaments o aprofitar projectes comunitaris en marxa com els plans comunitaris o Pla de Barris és una de les alternatives que es planteja davant el risc de perdre allò engegat per la finalització del projecte :

“El hecho de que hayan podido entrar en equipamientos que no habían entrado nunca, que habían pasado por la puerta y no se lo habían sentido suyo, haber podido estar ahí reuniéndose, seguro que es algo que se van a llevar, la facilidad de acceso. El acceso a esto seguro que se va a mantener. Que el grupo siga siendo un grupo activo, con propuestas.” (Professional)

“Si tingués continuïtat el B-MINCOME, ja d’entrada podríem vincular-nos més amb els projectes que ells ja facin, o tenir una vinculació directa amb el pla comunitari” (Professional)

D’altra banda, els recursos extraordinaris que ha suposat B-MINCOME han jugat un paper clau, i el no disposar d’ells un cop finalitzi el programa suposa un risc que molts identifiquen coma crític:.

“Però no sé ben bé si ara quan marxin les professionals es mantindran aquests grups i continuaran amb aquest tarannà. Pensa que són persones que volen treballar, necessiten uns ingressos econòmics i preval aquesta necessitat a estar lligat a entitats veïnals o fer aquestes propostes de cara al barri. Per mi és com molt temporal” (Professional)

“Considero que si inviertes en algo tienes que ver lo que han hecho, y seguir, porque si no le das la oportunidad de seguir se pierde todo el trabajo que tú has hecho y es una pena. Tanta inversión para qué? Pienso yo.” (Teixit Social)

Finalment, es destaca l'oportunitat de traslladar l'experiència positiva dels Serveis Socials en el B-MINCOME cap a altres serveis i equipaments públics que no han estat directament vinculats en el programa:

“els Punts d'Atenció Oberta són aquests espais en que la gent pot venir sense cita prèvia, que és un benefici brutal per els centres. M'agradaria que ho comencessin a posar en marxa altres companys que no estan al projecte B-MINCOME però que sí que fan tractaments socials als centres. Que l'Institut Municipal de Serveis Socials s'ho agafés en serio i fes una valoració ben feta també... nosaltres hem posat una mini enquesta en marxa també per tenir una valoració dels usuaris que ho fan servir, però que algú s'ho comenci a mirar seriosament des de la planificació dels serveis.” (Professional)

4.5 Síntesi de resultats de la visió dels agents comunitaris

L'anàlisi de les entrevistes i la comparació amb els resultats mostrats en l'informe preliminar mostren que, segons els agents comunitaris, la PA4 ha tingut la següent incidència:

Primer, **la PA4 contribueix d'una forma significativa a la superació de l'aïllament** que patien moltes persones gràcies a la construcció de nous espais de relació que possibiliten la creació de vincles.

Segon, hi ha una percepció generalitzada que **la PA4 ha contribuït a la millora de les capacitats personals per a la participació, estimulant entre les persones implicades el fet de pensar en propostes i projectes de caire col·lectiu**. En aquest sentit, es reconeix el paper clau que juga l'equip tècnic que acompanya als grups en el desenvolupament d'aquestes aptituds i en el procés d'aprenentatge.

Tercer, **es dona una major visibilització de les dones i es produeix una revalorització del rol que juguen en les dinàmiques comunitàries**. Les dones adquireixen més autonomia i aprofiten els espais creats per la PA4 per crear vincles amb altres dones, donant lloc a dinàmiques de sororitat. També, en alguns casos, la PA4 contribueix fins i tot a canviar els rols en l'àmbit personal-familiar.

Quart, la incidència de la PA4 sobre les xarxes socials i les entitats és desigual. **No es donen els efectes esperats de dinamització associativa i el vincle de les famílies amb el teixit social continua sent escàs**, bàsicament com a conseqüència que aquest no ha estat un aspecte promogut per la política. En canvi, els equipaments apareixen com l'espai principal de construcció de vincles entre les persones participants a la política i el seu entorn comunitari.

Cinquè, **la PA4 contribueix a millorar les relacions entre col·lectius culturalment diversos**, tot reforçant el sentiment de pertinença d'aquestes persones diverses a un grup comú.

Sisè, es considera que la PA4 té incidència sobre el canvi de relació entre veïns i tècnics, tot **promovent l'avenç cap a dinàmiques menys assistencialistes i més col·laboratives i promovent la incorporació de nous col·lectius als espais existents**. Particularment, la PA4 i el conjunt del projecte B-MINCOME han promogut un canvi significatiu en la visió i actuació dels professionals dels Serveis Socials.

Setè, **la PA4 i el conjunt de B-MINCOME han contribuït a fomentar un treball més coordinat entre els professionals municipals**. El treball transversal experimentat durant el projecte es considera un aprenentatge que caldria estendre cap a altres àmbits d'actuació de l'administració..

Vuitè, finalment, els agents comunitaris també posen de manifest **la necessitat de garantir la continuïtat de les actuacions empreses per tal de consolidar els efectes generats per la PA4 i el conjunt del programa B-MINCOME**.

5. CONCLUSIONS I CONTRAST D'HIPÒTESIS DEL CANVI

Si a l'informe preliminar vam poder aproximar-nos als perfils d'una part important del participants a la PA4 i definir el seu punt de partida en relació a la participació comunitària, en aquesta segona avaluació hem pogut fer un treball comparatiu orientat a contrastar els efectes de B-MINCOME en relació a les 3 dimensions de canvi que vam preveure: el canvi individual; el canvi en les dinàmiques comunitàries dels barris; i el canvi a nivell institucional. A continuació, contrastarem les transformacions observades i analitzades en aquest informe final amb les hipòtesis del canvi que vam formular inicialment.

5.1 Canvi individual

Tal com es recull al Model d'anàlisi i avaluació del Programa de Participació Comunitària de B-MINCOME (veure informe D 7.4.1. *Analytical Framework*), la hipòtesi de partida relativa al canvi individual és que *la combinació de la PA4 i l'SMI pot contribuir simultàniament a la millora del benestar subjectiu, el reforç de les capacitats personals i l'estímul de les actituds participatives entre els participants del programa, tant com a conseqüència de la percepció de la renda com de la implicació directa en els projectes i grups creats i dinamitzats per la PA4*.

A partir dels resultats obtinguts durant el procés d'anàlisi quantitatiu i qualitatiu, hem d'assenyalar el **caràcter ambigu dels resultats en aquesta dimensió**. D'una banda, les persones participants expressen a les enquestes un **grau d'auto-confiança lleugerament més baix al final**

del projecte i no disminueix el nombre de persones que admeten tenir dificultats per parlar en públic o per liderar projectes col·lectius. Cal tenir en compte, però, que en les primeres enquestes havíem detectat uns valors particularment alts de felicitat, satisfacció i seguretat expressada en un mateix. En tot cas, el lleuger descens en aquests valors podria ser interpretat com a resultat de la presa de consciència de les pròpies dificultats personals a l'hora de participar. D'altra banda, però, i d'acord amb el que han expressat els professionals i representats del teixit social consultats, **s'ha reforçat l'autoestima personal dels participants i s'ha donat una millora de les aptituds individuals i grupals, sobretot en termes de capacitat per parlar en públic i d'escolta dels altres.** Els agents consultats subratllen també que l'adquisició de més autonomia i seguretat econòmica com a conseqüència de la percepció de la renda afavoreix els comportaments participatius. En aquest procés de transformació individual i grupal, **el paper i la relació establerta amb els tècnics encarregats de l'acompanyament i dinamització també sembla haver estat clau.**

L'aparent contradicció entre els resultats quantitius i qualitius es pot comprendre millor si atenem al caràcter processual del treball realitzat en la PA4. **Davant d'un punt de partida amb nivells força alts de felicitat, satisfacció, auto-confiança i seguretat en un mateix, es feia difícil que aquests augmentessin encara més.** El repte, doncs, no era tant apujar aquests nivells, sinó capitalitzar-los en benefici de l'acció col·lectiva, és a dir, passar de la predisposició mostrada pels participants en l'enquesta a l'acció. Aquest aprofitament de les capacitats i actituds, però, no ha estat immediat ni espontani, sinó que s'ha necessitat un treball de fons per orientar aquest potencial cap a la participació. La percepció inicial de benestar subjectiu o la disposició d'actituds i capacitats, s'han hagut de concretar a través de les activitats comunitàries, la interacció en els grups de treball i la posada en marxa de projectes de tota mena. L'auto-confiança i la seguretat en un mateix s'ha posat a prova mitjançant l'organització de reunions, l'exposició oral davant un públic desconegut i la coordinació amb agents tècnics del territori. Tot plegat, com dèiem, **sembla haver provocat en algunes persones una presa de consciència de les dificultats que suposa la participació, fent disminuir lleugerament els alts nivells d'auto-confiança expressats inicialment.**

Segons una percepció força estesa en les entrevistes, **el treball realitzat per les educadores socials del B-MINCOME ha estat clau per reforçar les actituds i capacitats dels participants en la PA4.** El seu acompanyament ha permès mantenir alts nivells de satisfacció, motivació, auto-confiança i seguretat entre els participants, alhora que ha estimulat la reflexió sobre el sentit de les accions comunitàries. Aquest treball educatiu basat en competències, habilitats i consciència ha estat reconegut pel conjunt dels participants i dels agents comunitaris del territori.

Per últim, **cal destacar la dimensió de gènere com una de les dimensions clau de les transformacions participatives observades.** Com hem vist anteriorment, l'alta participació de les dones al B-MINCOME ha estat un element clau del programa des dels seus inicis. El biaix en la composició de la mostra de les enquestes a favor de les dones n'és un reflex. El pes de la perspectiva de gènere en el programa ha quedat palès en estratègies com **la promoció de l'autonomia econòmica de les dones i la generació de nous espais de suport mutu i de cures,**

qüestions que han fet possible una millor inclusivitat de gènere en els projectes (per exemple, s’han readaptat els temps i els espais de treball per evitar la reproducció de desigualtats de gènere). En termes més generals, les actuacions empreses semblen haver afavorit un procés d’empoderament comunitari de les dones, que **s’ha traduït en l’adquisició de més capacitat d’iniciativa i de més protagonisme, no només en l’àmbit comunitari, sinó també en l’àmbit laboral i familiar.**

Taula 13. Contrast d’hipòtesi: dimensió individual

CANVI	ASPECTES	HIPÒTESI (SÍNTESI)	RESULTATS
Individual	Benestar subjectiu Actituds Capacitats	<i>La combinació de la PA4 i l’SMI pot contribuir a la millora del benestar subjectiu, el reforç de les capacitats personals i l’estímul de les actituds participatives entre els participants del programa.</i>	Els participants han assolit una major consciència dels reptes que suposa la participació i han desenvolupat noves capacitats i aptituds participatives. Aquests efectes són particularment significatius entre les dones.

5.2 Canvi en les dinàmiques comunitàries

Respecte els canvis produïts en la densitat i la qualitat de les xarxes socials i associatives en els barris, la hipòtesi de partida afirma que *l’articulació de la PA4PA4 amb l’SMI pot contribuir a l’activació, l’enfortiment, la densitat i la qualitat cívica dels grups socials, xarxes socials i entitats del territori, ja sigui a través d’accions orientades específicament a aquest fi o indirectament a través de la millora en el benestar subjectiu, les capacitats i les actitud participatives dels integrants del programa.*

De nou, ens trobem amb un resultats ambivalents que necessiten ser posats en context. En primer lloc, i tal com ja es va esmentar a l’informe preliminar, **existeix una gran diversitat de contextos comunitaris en els diferents barris que conformen l’espai d’actuació de B-MINCOME.** La fortalesa o la feblesa associativa de cadascun ha tingut una influència significativa en la relació establerta amb els grups de la PA4, així com en la incidència de la política sobre els teixits preexistents.

Segons els agents consultats, **la creació de vincles entre participants de la PA4 i les entitats del territori s’ha donat de forma desigual i, en tot cas, és en termes generals força limitada.** El

treball grupal no ha tingut temps ni capacitat suficient per obrir-se al teixit social dels barris, a excepció del equipaments públics, espais que han adquirit especial rellevància en el desplegament dels grups i de les propostes que han generat. **Les entitats que tradicionalment han protagonitzat la vida associativa a cada barri han ocupat un lloc força secundari en el desplegament de la PA4, i a excepció de casos puntuals, hi ha hagut poca relació entre el teixit associatiu i els grups constituïts.**

Ara bé, contrastant això amb els resultats de l'enquesta, cal posar de relleu que, en aquesta última, **les respostes donades indiquen un augment significatiu del nombre de persones que consideren que el seu barri un barri participatiu**, probablement com a conseqüència d'un major coneixement del teixit associatiu, i que de fet ha crescut de forma notable el nombre de persones que afirmen haver participat recentment en alguna entitat, principalment en associacions de mares i pares i en associacions de veïns.

Aquesta nova contradicció de resultats pot ser deguda a diferents factors espuris com els diferents significats que hom atribueix a la participació o la percepció que la participació és la resposta esperada. També podria interpretar-se, però, com un efecte no buscat expressament per la PA4: malgrat que no s'hagi prioritzat el vincle entre els grups creats i les entitats, les persones participants podrien haver desenvolupat un millor coneixement i una major predisposició a implicar-se en l'activitat associativa dels barris. En tot cas, i d'acord a les dades que podem analitzar, cap agent consultat considera que la PA4 hagi contribuït directament a dinamitzar entitats ja existents, mobilitzar grups inactius i teixir dinàmiques de cooperació entre els grups propis del B-MINCOME i les associacions dels barris. **L'activació de noves entitats ha quedat reduïda (fins el moment) als grups de treball esmentats, alguns dels quals, això sí, han mostrat capacitat per esdevenir autònoms.**

En resum, a les acaballes del B-MINCOME, **es manté alta la predisposició (expressada) a participar en espais i propostes col·lectives que millorin el barri, però l'interès en conèixer i col·laborar amb les entitats ja existents del barri continua sent relativament baix**, la qual cosa podria vincular-se amb dos elements que van de la mà: 1) Segons alguns entrevistats, les entitats tradicionals no responen als interessos o les formes de fer dels participants en la PA4. L'existència d'un capital social de tipus *bonding* –xarxes conformades per grups socials homogenis i poc inclusives - no afavoriria la incorporació activa de nous perfils. 2) El treball fet dins la PA4 ha estat formulat en clau individual (què soc capaç de fer pel barri) i de grup (què podem fer pel barri), però no hi ha hagut marge per fer convergir els interessos de les persones participants en el programa amb els de les entitats i projectes ja existents. Els agents implicats en el desplegament de la política activa coincideixen en que hi ha hagut una certa desconexió entre els grups i la xarxa formal d'entitats i associacions i del barri.

Per acabar aquest apartat, cal esmentar dos idees més. Primer, tenir present **la millora dels resultats pel que fa a confiança i solidaritat, on destaca sobretot una major percepció de que es pot confiar en la gent del barri i per tant en els veïns que hom no coneix**. També, com hem dit, es manté la predisposició a ajudar a altres. No obstant això, destaca també que **quan hom**

deixa de pensar en el barri per pensar en els problemes d'un mateix, aquesta percepció de poder recórrer als altres ja no és tan optimista. Segon, s'ha de fer també esment a la consolidació d'una millora en les relacions interculturals, almenys entre els participants de la PA4 procedents d'altres països. La superació de l'aïllament social i el reforçament del sentiment de pertinença a un grup (el grup "B-MINCOME") i un barri comú (el de cadascú) ha ajudat a gestionar de forma positiva les diferències, sense caure en essencialismes culturals. El paper dels equipaments també ha ajudat a generar espais més inclusius i oberts a la diversitat dels barris.

Taula 14. Contrast d'hipòtesi: dimensió comunitària

CANVI	ASPECTES	HIPÒTESI (SÍNTESI)	RESULTATS
Comunitari	Grups socials Entitats Xarxes socials	<i>L'articulació de la PA4 amb l'SMI pot contribuir a l'activació, l'enfortiment, la densitat i la qualitat cívica dels grups socials, xarxes socials i entitats del territori.</i>	La política desplegada ha contribuït a activar nous grups entre els beneficiaris de l'SMI i a reforçar la seva implicació en els equipaments públics en el territori, a l'hora que ha afavorit l'establiment de noves relacions interculturals. L'impacte en el teixit associatiu existent, però, ha estat, aparentment, força escàs.

5.3 Canvi institucional i de relacions públic-comunitàries

És important començar destacant que en els barris participants al B-MINCOME hi ha actualment una forta presència de serveis, programes i projectes vinculats de forma directa o indirecta amb les administracions públiques. Com a l'anterior apartat, el canvi institucional s'ha de posar en relació amb les experiències prèvies de cada barri, que poden ser molt diverses. Com s'ha esmentat en aquest informe, en alguns barris, les relacions publico-comunitàries eren inicialment prou sòlides com per preveure un bon encaix de la política, mentre que en altres, en canvi, s'ha hagut de bregar amb una confiança força deteriorada. En aquest context, la hipòtesi de partida planteja que *la PA4 pot contribuir al canvi institucional a través de l'estímul de noves dinàmiques organitzatives i d'actuació en el sector públic que afavoreixin una major col·laboració entre actors públics i entre aquests actors i les persones, grups i entitats del territori.*

El primer element que destaca a l'anàlisi és **la millora en la valoració que fan les participants de la PA4 respecte a la presència i la proximitat de les administracions públiques al barri.** Si aquesta valoració ja era moderadament positiva a l'inici del projecte, a la seva finalització ha

millorat encara més. **Entre els diferents equipaments i serveis existents, destaca la posada en valor dels centre cívics.** El paper que els centres cívics han tingut com a espais d'acollida i acompanyament dels grups i les activitats de la PA4 sembla haver estat determinant en aquest sentit. **Els centres de salut i els Serveis Socials mantenen les valoracions positives inicials, tot i que no han augmentat de forma significativa.**

La implementació d'estratègies innovadores en l'atenció a l'usuari (per exemple, els Punts d'Atenció Oberta a Serveis Socials) o la reformulació del lloc ocupat per la ciutadania en iniciatives de caràcter col·lectiu (per exemple, els anomenats *vis a vis* entre tècnics i veïnes), semblen haver generat oportunitats rellevants de canvi. **S'han experimentat dispositius i dinàmiques més horitzontals i menys assistencialistes, col·locant al subjecte en una posició activa d'acord a les seves capacitats i no a les seves carències.** La política ha permès també posar en pràctica una relació menys marcada per les relacions de fiscalització de la vida dels participants. Tot aquest treball s'ha vist afavorit per la transversalitat que ha assumit el conjunt d'actors involucrats en el desplegament de la política activa.

Taula 15. Contrast d'hipòtesi: dimensió institucional

CANVI	ASPECTES	HIPÒTESI (SÍNTESI)	RESULTATS
Institucional	Context institucional Relacions públic-comunitàries	<i>La PA4 pot contribuir al canvi institucional a través de l'estímul de noves dinàmiques organitzatives i d'actuació en el sector públic.</i>	B-MINCOME i la PA4 en particular han representat una oportunitat per a l'experimentació amb noves formes de fer part de l'administració, més transversals, més empoderadores i amb una visió més comunitària. Aquest impacte ha estat notable en el cas dels Serveis Socials i en el paper dels equipaments, i ha estat particularment ben valorat pels participants en el programa.

De forma general, els resultats recollits en aquest informe final mostren certes contradiccions entre els resultats de l'enquesta i el resultat del treball de camp qualitatiu. **Així, doncs, les conclusions derivades de les entrevistes expressen visions moderadament més optimistes que les expressades per les persones participants a l'enquesta.** Sigui com sigui, les visions recollides en aquest informe **tendeixen a subratllar efectes positius significatius en les capacitats i actituds participatives de les persones implicades en la PA4 i en la seva valoració dels serveis i equipaments públics, que efectivament s'han vist estimulats a adoptar millores importants**

en les seves formes de treballar. En canvi, la incidència de la política en el teixit associatiu ha tendit a ser força més limitada, malgrat la contribució a l'activació de nous grups i el reforçament dels seus vincles amb els equipaments, particularment els centres cívics. Els efectes positius en l'empoderament comunitari de les dones implicades en la política i en l'establiment de vincles interculturals han de ser destacats també com dos resultats molts rellevants de la política de promoció comunitària de B-MINCOME.

6. ANEXOS

6.1 Guió entrevista a professionals i entitats del teixit associatiu

Objectiu: *Reflexionar sobre els aspectes claus del desplegament del programa i els seus impactes.*

Preguntes:

LA PERSONA I B-MINCOME

1. Especifica breument quina és la teva relació amb el B-MINCOME
2. A més del teu rol professional, podries explicar breument quin paper juga el teu equipament/servei/entitat en el B-MINCOME.

VALORACIÓ DEL DESPLEGAMENT

1. Com valora el procés de desplegament del B-MINCOME en el barri/districte i a la xarxa d'equipaments i serveis? Què ha funcionat i què no? Consideres que s'han assolit els objectius?
2. Com ha estat específicament a l'equipament/entitats que pertany?

IMPACTES/INCIDÈNCIA (INDIVIDUAL, COMUNITÀRIA, RELACIÓ SERVEIS I ADMINISTRACIÓ)

1. Pensant en les persones participants, quina creus que ha estat la incidència que ha tingut el B-MINCOME fins ara? Creus que ha millorat la vida quotidiana dels participants? En quin sentit?
2. Pensant en la comunitat, quina creus que ha estat la incidència que ha tingut B-MINCOME fins ara? Ha millorat algunes dinàmiques prèvies? Hi ha més coordinació i acció conjunta entre entitats/associacions?
3. Pensant ara en l'administració pública i els propis professionals, quina creus que ha estat la incidència que ha tingut el B-MINCOME fins ara? Ha millorat algunes dinàmiques prèvies? Ha canviat en algun sentit la relació cap a la ciutadania? Es treballa més de forma conjunta?

FUTUR/CONTINUÏTAT

1. Quins escenaris de continuïtat de B-MINCOME estan previstos?

2. De tot el que ha generat o possibilitat el B-MINCOME, què creus que s'hauria de mantenir (recursos, dinàmiques, formes de treball...)?

6.2 Guió grup de discussió amb professionals de les polítiques actives

Objectiu:

Discutir sobre els aspectes claus de la governança del programa B-MINCOME

Preguntes:

IMPLEMENTACIÓ

1. Quina valoració feu del procés d'implementació de B-MINCOME en el territori de l'Eix Besòs?
2. Concretament, com valoreu el procés d'implementació de la vostra política activa?
3. Quina valoració feu del paper que heu jugat en la seva implementació?

IMPACTE - INCIDÈNCIA

1. Quina incidència està tenint el B-MINCOME i en concret aquesta política activa sobre:
  - a. Les persones (les famílies i el seu entorn)
  - b. La comunitat (els barris i el seu teixit social)
  - c. L'administració (actuació dels professionals, desenvolupament de plans i programes, sobre els serveis, etc.)

CONTINUITAT

1. Quins escenaris de continuïtat de la vostra política s'han de garantir/preveure en un escenari post B-MINCOME?

6.3 Enquesta a les famílies (versió castellà)

ENCUESTA A LOS BENEFICIARIOS Y BENEFICIARIAS DEL PROGRAMA DE PARTICIPACIÓN COMUNITARIA

FECHA (DD/MM/AAAA) / /

ÚLTIMOS CUATRO NÚMEROS DEL DNI / PASAPORTE / NIE: _ _ _ _

00. ¿USTED CONTESTÓ A LA ENCUESTA ANTERIOR?

- Sí
- No
- No lo sé / No lo recuerdo

0. INFORMACIÓN BÁSICA

0.1. Sexo:

- Hombre
- Mujer
- Otros

0.2. Situación familiar:

- Menor de edad
- Soltero/a

- Casado/a – Pareja de hecho
- Separado/a o divorciado/a
- Viudo/a

0.3. Nivel formativo:

- Sin estudios
- Educación Primaria
- Educación Secundaria
- Estudios Universitarios

0.4. Edad

- _____

0.5. Situación laboral:

- Amo/a de casa
- Jubilado/a
- Desempleado/a
- Empleado/a con contrato temporal
- Empleado/a con contrato indefinido
- Autónomo, comerciante o empresario/a
- Otros _____

0.6. Origen:

- Nacido/a en Cataluña
- Nacido/a en el resto del Estado español
- Nacido/a en la Unión Europea. País _____
- Nacido/a fuera de la Unión Europea. País _____

En caso de que sea extranjero, ¿cuánto tiempo lleva viviendo en el país? _____

0.7. ¿Es usted o alguien de su hogar perceptor/a de la renta B-MINCOME: Sí No No lo sé

0.8. ¿En qué barrio vive?

- Bon Pastor (Sant Andreu)
- Baró de Viver (Sant Andreu)
- Trinitat Vella (Sant Andreu)
- Besòs-Maresme (Sant Martí)
- Verneda – La Pau (Sant Martí)
- Trinitat Nova (Nou Barris)
- Vallbona (Nou Barris)
- Ciutat Meridiana (Nou Barris)
- Torre Baró (Nou Barris)
- Roquetes (Nou Barris)
- Otro _____

1. ¿CUÁNTO TIEMPO LLEVA VIVIENDO EN ESTE BARRIO?

- Menos de 6 meses
- De 6 meses a 2 años
- Más de 2 años y hasta 5 años
- Más de 5 años y hasta 10 años
- Más de 10 años
- Siempre he vivido en el barrio
- No sabe/No contesta

2. A USTED SU BARRIO LE GUSTA:

- Mucho
- Bastante

- Un poco
- Nada

3. EN GENERAL, USTED DIRÍA QUE LAS RELACIONES ENTRE LOS VECINOS DEL BARRIO ES:

- Muy buena
- Más bien buena
- Más bien mala
- Mala

4. EN LOS ÚLTIMOS TIEMPOS, DIRÍA QUE LA VIDA SOCIAL EN SU BARRIO:

- Ha mejorado
- Se ha mantenido igual
- Ha empeorado

5. PENSANDO EN LA GENTE DE SU BARRIO, INDIQUE SU GRADO DE ACUERDO/DESACUERDO CON LAS SIGUIENTE AFIRMACIONES (0 INDICA MÁXIMO DESACUERDO Y 5 MÁXIMO ACUERDO):

0 1 2 3 4 5

5.1. La mayoría de los vecinos de este barrio son gente en la que se puede confiar

5.2. En este barrio, los vecinos son solidarios y se ayudan entre ellos cuando hay problemas

5.3. Este barrio es participativo y las entidades del barrio hacen muchas cosas

6. PENSANDO EN LOS VECINOS QUE USTED CONOCE (EN SU EDIFICIO, CALLE, EN LOS COMERCIOS Y ESPACIOS QUE FRECUENTA), INDIQUE SU GRADO DE ACUERDO/DESACUERDO CON LAS SIGUIENTES AFIRMACIONES (0 INDICA MÁXIMO DESACUERDO Y 5 MÁXIMO ACUERDO):

0 1 2 3 4 5

6.1. La mayoría de los vecinos/as que conozco son gente en la que se puede confiar

6.2. Los vecinos/as son que conozco son solidarios/as y se puede contar con ellos/as cuando hay problemas

7. PENSANDO AHORA EN USTED MISMO, INDIQUE SU GRADO DE ACUERDO/DESACUERDO CON LA SIGUIENTE AFIRMACIONES (0 INDICA MÁXIMO DESACUERDO Y 5 MÁXIMO ACUERDO):

	0	1	2	3	4	5
7.1. En general, me siento feliz y satisfecho/a conmigo mismo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.2. En general, me siento seguro de mí mismo/a y considero que puedo tomar decisiones siguiendo mi propio criterio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.3. Las relaciones con las personas más próximas a mí (familia, amigos...) son buenas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.4. Me gusta relacionarme con otras personas, más allá de mis amigos y de mis familiares más próximos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.5. Cuando tengo que hablar en público, me siento seguro/a y no me asusta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.6. Me gusta ayudar a las otras personas, especialmente a aquellas que tienen más necesidad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.7. Me gusta participar en todo aquello que permita mejorar la vida de mi barrio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.8. Me sentiría capaz de liderar proyectos colectivos	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. ¿PARTICIPA O HA PARTICIPADO EN EL ÚLTIMO AÑO (2018 y/o 2019) EN ALGUNA ENTIDAD DEL BARRIO O DE OTRO TIPO?

- NO (continúe en la pregunta 9)
 SÍ (continúe en la pregunta 8.1)

8.1. EN CASO AFIRMATIVO, INDIQUE EL TIPO DE ENTIDAD:

(Indique tantos como corresponda)

- Asociación de Vecinos y Vecinas
 Asociación de Padres y Madres
 Entidad cultural
 Asociación deportiva
 Sindicato
 Partido Político
 Entidad ecologista
 Otros (indique el tipo) _____

9. PENSANDO DE NUEVO EN SU BARRIO, INDIQUE SU GRADO DE ACUERDO/DESACUERDO CON LA SIGUIENTE AFIRMACIONES (0 INDICA MÁXIMO DESACUERDO Y 5 MÁXIMO ACUERDO):

	0	1	2	3	4	5
9.1. Cuando tengo algún problema, conozco bien los servicios públicos del barrio que me pueden ayudar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.2. En general, tengo la impresión que las administraciones públicas hacen cosas importantes para mejorar la vida en el barrio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.3. Las administraciones públicas escuchan y promueven la participación de los vecinos y vecinas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9.4. Si tengo algún problema, sé que puedo contar con la ayuda de los vecinos y vecinas del barrio

9.5. En el barrio, existen entidades interesantes a las que me gustaría conocer mejor y en las que poder colaborar

9.6. En el barrio hay personas de orígenes y procedencias muy distintas, y esto me gusta

9.7. En el barrio conozco a bastantes personas y me gusta que hagamos cosas juntos para mejorar nuestra calidad de vida

10. ¿CON QUÉ FRECUENCIA HA UTILIZADO/VISITADO EN LOS ÚLTIMOS 6 MESES?:

	Nunca	Alguna vez	A menudo	Muy a menudo
➤ LAS ESCUELAS	☐	☐	☐	☐
➤ LOS CENTROS DE SALUD	☐	☐	☐	☐
➤ LOS SERVICIOS SOCIALES	☐	☐	☐	☐
➤ LAS BIBLIOTECAS	☐	☐	☐	☐
➤ LOS CENTROS CÍVICOS	☐	☐	☐	☐
➤ LA POLICÍA	☐	☐	☐	☐
➤ LAS PLAZAS Y PARQUES PÚBLICOS	☐	☐	☐	☐
➤ EL AYUNTAMIENTO	☐	☐	☐	☐

11. VALORE LA IMPORTANCIA QUE TIENEN CADA UNO DE ESTOS AGENTES PARA AYUDARLE A RESOLVER LOS PROBLEMAS SOCIALES O ECONÓMICOS QUE USTED PUEDA TENER:

	Nada importante	Poco importante	Bastante importante	Muy importante
➤ LA FAMILIA	☐	☐	☐	☐
➤ LOS AMIGOS	☐	☐	☐	☐
➤ LAS ENTIDADES O ASOCIACIONES QUE TRABAJAN EN EL BARRIO	☐	☐	☐	☐
➤ LOS SERVICIOS SOCIALES	☐	☐	☐	☐
➤ OTROS	☐	☐	☐	☐
_____				
—				

(INDIQUE OTROS AGENTES QUE

CREA QUE LE PUEDEN AYUDAR

A RESOLVER SUS PROBLEMAS)

12. INDIQUE HASTA QUÉ PUNTO B-MINCOME LE HA AYUDADO A:

	Nada	Poco	Bastante	Mucho
➤ PODER PARTICIPAR EN ACTIVIDADES COMUNITARIAS DEL BARRIO	☐	☐	☐	☐
➤ LLEGAR A FORMAR PARTE DE ALGUNA ENTIDAD DEL BARRIO	☐	☐	☐	☐
➤ CONOCER NUEVAS PERSONAS	☐	☐	☐	☐
➤ CONTRIBUIR A MEJORAR LA VIDA EN EL BARRIO	☐	☐	☐	☐
➤ MEJORAR MI PROPIA SITUACIÓN PERSONAL O FAMILIAR	☐	☐	☐	☐
➤ TENER MÁS CONFIANZA Y SEGURIDAD EN MI MISMO/A	☐	☐	☐	☐
➤ SENTIRME MÁS FELIZ	☐	☐	☐	☐
➤ TENER UNA RELACIÓN MÁS CERCANA CON EL AYUNTAMIENTO Y LOS SERVICIOS SOCIALES	☐	☐	☐	☐
➤ CONOCER MEJOR LOS EQUIPAMIENTOS DEL BARRIO (BIBLIOTECA, CENTRO CÍVICO, ETC)	☐	☐	☐	☐

13. DURANTE EL B-MINCOME, ¿HA PARTICIPADO EN ALGUN ENCUENTRO O ACTIVIDAD DEL B-MINCOME?

- Sí (continúe en las preguntas 13.1 y 13.2)
- No (continúe en la pregunta 13.3)

13. 1. EN CASO AFIRMATIVO, INDIQUE EN QUÉ HA PARTICIPADO DE MANERA REGULAR:
(Indique tantos como corresponda)

- SESIONES SEMANALES DE GRUPO
- REUNIONES COMUNITARIAS
- ACTIVIDADES COMUNITARIAS
- TALLERES
- FORMACIONES
- GRUPO MOTOR
- OTRAS _____

13. 2. TAMBIÉN EN CASO AFIRMATIVO, ¿EN QUÉ MEDIDA LOS SIGUIENTES ASPECTOS LE HAN MOTIVADO A PARTICIPAR?:

	Nada	Poco	Bastante	Mucho
➤ SENTIRME MEJOR CONMIGO MISMO/A, MÁS FELIZ	☐	☐	☐	☐
➤ DISPONER DE TIEMPO LIBRE	☐	☐	☐	☐
➤ CONOCER GENTE Y PODER HACER COSAS JUNTOS/AS PARA EL BARRIO	☐	☐	☐	☐

	Nada	Poco	Bastante	Mucho
➤ SENTIRME CON FUERZA PARA HACER Y COSAS QUE ANTES NO ERA CAPAZ	☐	☐	☐	☐
➤ EL APOYO RECIBIDO POR EL EQUIPO DE EDUCADORAS DEL B-MINCOME	☐	☐	☐	☐
➤ OTRAS _____	☐	☐	☐	☐

13.3. EN CASO DE NO HABER PARTICIPADO EN LAS ACTIVIDADES DEL B-MINCOME, INDIQUE POR QUÉ:

---

14. PARA TERMINAR, ¿TIENE USTED INTENCIÓN DE PARTICIPAR EN ACTIVIDADES, ENTIDADES O EQUIPAMIENTOS DE SU BARRIO UNA VEZ QUE FINALICE EL B-MINCOME?:

- Seguro que sí
- Es probable
- Es poco probable
- Seguro que no
- No lo sé

MUCHAS GRACIAS POR SU TIEMPO

WP7. Activity 7.4. Output 7.4.1

Analysis of the results and its progress and final report

Versió 03.10.2019

Equip format per:

Ismael Blanco, Charlotte Fernández, Raquel Gallego, Giulia Marra, Sergio Yanes

Maquetació: Jaume Badosa

Edifici MRA
Campus UAB
08193 Bellaterra
+34 93 581 34 46

Escola de polítiques
socials i ubanes
Urrutia, 17
08042 Barcelona
+34 93 407 62 03

<http://igop.uab.cat>
gr.igop@uab.cat